

Päätöslauselma 2758

Päätös Kiinan edustuksesta YK:n yleiskokouksessa vuonna 1971

Henri Harju

Pro gradu -tutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, yleinen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2022

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Historian ja arkeologian tutkinto-ohjelma, yleinen historia

Henri Harju

Päätöslauselma 2758. Päätös Kiinan edustuksesta YK:n yleiskokouksessa vuonna 1971

Sivumäärät: 67 sivua

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin Kiinan edustusta koskenutta kiistaa, jota käytiin YK:ssa vuosien 1949–1971 välisenä aikana. Tarkastelu rajattiin vuoteen 1971, jolloin YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758. Tällä päätöslauselmalla yleiskokous palautti kaikki Kiinan kansantasavallan oikeudet, tunnusti Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitimeiksi edustajiksi ja erotti Kiinan tasavallan edustajat YK:sta. Tasavalta on edelleen YK:n ja muiden sellaisten järjestöjen ulkopuolella, joissa jäsenyys edellyttää valtiollisuutta.

Edustuskiistaa tutkittiin yleiskokouksessa käydyn keskustelun näkökulmasta. Tutkielman alkuperäisaineisto koostui yleiskokouksen vuoden 1971 istuntokauden asiakirjoista, päätöslauselmaesityksistä ja täysistuntopöytäkirjoista. Alkuperäisaineistosta selvitettiin, minkälaisia näkemyksiä jäsenvaltioiden delegaatiot esittivät puheenvuoroillaan, ja minkälaisia kannattajaryhmittymiä eri näkemyksillä oli. Havainnot kontekstualisoitiin, jotta voitiin pohtia myös niitä alkuperäisaineiston ulottuvuuksia, joista aineisto ei kertonut suoraan. Näin oli mahdollista esittää perusteltu tulkinta siitä, miksi yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758 vuonna 1971. Tutkielman tavoite oli tehdä yleiskokouksen päätös ymmärrettäväksi.

Keskeinen havainto vuoden 1971 täysistuntokäsittelyistä oli, että edustuskiista itsessään haarautui lukuisiin kiistanaiheisiin. Nämä kiistanaiheet jaettiin näkemyksiin, jotka koskivat Kiinon lukumäärää ja YK:n perusperiaatteja. Kiinon lukumäärää koskeneet näkemykset kumpusivat Kiinan sisällissodasta, joka oli vuorostaan kiinnittynyt kylmään sotaan. YK:n perusperiaatteja koskeneet näkemykset puolestaan pohjasivat järjestön arvoihin, tehtäviin ja tavoitteisiin. Useimmat näistä näkemyksistä liittyivät joko kansainväliseen rauhaan tai YK:n universaalisuuteen. Kiistan monijakoisuus mahdollisti sen, etteivät edes edustuskiistan samalla puolella olleet delegaatiot jakaneet kaikkia näkemyksiä keskenään. Osa näkemyksistä sen sijaan jaettiin lähes yksimielisesti kiistan molemmiin puolin.

Tärkeimmät syyt päätöslauselman 2758 hyväksymiselle ilmenivät näkemyksistä, joista yleiskokous oli yksimielinen. Delegaatiot edustuskiistan molemmiin puolin jakoivat näkemyksen siitä, että YK onnistuisi tehtävissään ja tavoitteissaan todennäköisemmin, jos Kansantasavallalla olisi edustus organisaatiossa. Harva kiisti, että Kansantasavallan osallistuminen helpottaisi rauha- ja turvallisuuskysymysten ratkomista. Täten yleiskokous puolsi lähes yksimielisesti Kansantasavallan edustusoikeutta, ja erimielisyydet koskivat ainoastaan kiistan muita puolia.

Avainsanat: päätöslauselma 2758, YK, Yhdistyneet kansakunnat, yleiskokous, Kiina, Kiinan kansantasavalta, Kiinan tasavalta, Taiwan, yhden Kiinan politiikka, kahden Kiinan politiikka

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Kiinan kansainvälinen sisällissota	5
1.2	Tutkimustilanne	9
1.3	Tutkimuskysymykset ja alkuperäisaineisto	12
1.4	Tutkimusmenetelmät	14
2	Kiinojen kiistanalainen lukumäärä	16
2.1	Kiinan vastakkaiset hallitukset	16
2.2	Kysymys tärkeästä kysymyksestä	27
3	YK:n perusperiaatteet Kiinan edustuksen perusteena	37
3.1	Uria universaalisuuteen	37
3.2	Rauha maailmojen välillä	48
4	Loppuluku	58
	Lähteet	63
	Alkuperäisaineisto	63
	Muu aikalaisaineisto	64
	Tutkimuskirjallisuus	64
	Muu aineisto	67

1 Johdanto

YK:ssa kiisteltiin Kiinan edustuksesta vuosina 1949–1971. Kiistassa oli kysymys siitä, millä hallituksella oli oikeus edustaa Kiinaa YK:ssa. Kiinalla oli kaksi kilpailevaa hallitusta, joista kumpikin väitti olevansa maan ainoa legitiimi edustaja. Kiista ratkesi vuonna 1971, kun YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758.¹ Tällä päätöslauselmalla yleiskokous palautti kaikki Kiinan kansantasavallan oikeudet, tunnusti Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitiimeiksi edustajiksi ja erotti Tšiang Kai-šekin edustajat organisaatiosta:

[The General Assembly] Decides to restore all its rights to the People's Republic of China and to recognize the representatives of its Government as the only legitimate representatives of China to the United Nations, and to expel forthwith the representatives of Chiang Kai-shek from the place which they unlawfully occupy at the United Nations and in all the organizations related to it.²

Käytännössä yleiskokous korvasi Tšiang Kai-šekin edustajat Kansantasavallan edustajilla. Tšiang Kai-šekin edustajilla viitattiin Kiinan tasavaltaan, joka oli edustanut Kiinaa YK:n perustamisesta saakka. Kansantasavalta puolestaan oli ollut organisaation ulkopuolella. Päätöslauselma 2758 käänsi aselman pääläelleen: yleiskokous tunnusti Kansantasavallan Kiinan ainoaksi legitiimiksi edustajaksi ja Tasavallan lainvastaiseksi. Nykyisin Tasavaltaa kutsutaan yleistyvästi Taiwaniksi³, kun taas Kiinalla tarkoitetaan Kansantasavaltaa. Tasavalta ei ole edelleenkään YK:n jäsen.⁴ Tässä tutkielmassa selvitetään, miksi yleiskokous päätti palauttaa Kansantasavallan oikeudet ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta vuonna 1971.

YK on hallitustenvälinen yhteistyöjärjestö, jonka ensisijainen tarkoitus on edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta. Organisaatio jakautuu kuuteen pääelimeen, jotka ovat huoltohallintoneuvosto, kansainvälinen tuomioistuin, talous- ja sosiaalineuvosto, turvallisuusneuvosto, yleiskokous sekä YK:n sihteeristö. Yleiskokous ja turvallisuusneuvosto ovat näistä elimistä keskeisimpiä. Turvallisuusneuvostolla on rajattu määrä jäseniä ja yksinoikeus päättää toimenpiteistä, jos jokin uhkaa rauhaa. Jäsenistä viisi ovat pysyviä, ja loput kymmenen valitaan kaksivuotiseksi kausiksi yleiskokouksen päätöksellä. Pysyvillä jäsenillä on veto-oikeus eli mahdollisuus estää jotakin tiettyä päätöstä syntymästä.⁵

¹ Chao 2006, 133; Forster 2021, 414–417; Roy 2003, 133–135.

² Päätöslauselma A/RES/2758(XXVI) (25.10.1971), resolutions and decisions, GAOR.

³ Tässä tutkielmassa ”Taiwan” viittaa maantieteelliseen alueeseen ja ”Tasavalta” poliittiseen kokonaisuuteen.

⁴ Grant 2009, 162–163, 166–168, 175; Lindemann 2014, 17–18.

⁵ Conforti & Focarelli 2010, 3, 7–8.

Yleiskokous on neuvotteluelin, jossa kaikki YK:n jäsenet ovat edustettuina, ja jokaisella on yksi ääni. Koska jäsenvaltioiden edustus on universaalia ja tasa-arvoista, yleiskokous on kattavin neuvotteluelin kansainvälisellä tasolla. Äänestystilanteissa jäsenet voivat ilmaista kantansa neljällä tavalla: äänestämällä puolesta tai vastaan, pidättäytymällä äänestämisestä tai olemalla poissa. Näistä kahta viimeistä ei lasketa mukaan äänten kokonaismäärään, mikä kaventaa päätökseen vaadittua enemmistöä. Yleiskokouksen päätökset eivät ole sitovia, mutta niillä on merkittävä rooli globaalisti jaettujen normien kehityksessä. Monia päätöslauselmissa esitettyjä ajatuksia on sisällytetty valtioidenvälisiin sopimuksiin niin tiuhasti, että niistä on tullut oikeastaan kansainvälistä tapaoikeutta.⁶

1.1 Kiinan kansainvälinen sisällissota

Kiina oli yksi YK:n perustajista ja samalla turvallisuusneuvoston pysyvä jäsen. Kun järjestö perustettiin vuonna 1945, Tasavalta oli Kiinan ainoa edustaja, sillä Kansantasavaltaa ei ollut vielä olemassa. Edustuskiista alkoi vuonna 1949, kun Kansantasavalta perustettiin Kiinan sisällissodan tuoksinassa. Perustamisensa jälkeen Kansantasavalta hallitsi Manner-Kiinaa, kun taas Tasavalta hallitsi Taiwania. Kansainvälisen oikeuden asiantuntija John K. T. Chao toteaa, ettei jäsenvaltioiden edustus ollut yleinen kiistanaihe YK:ssa. Tavanomaisesti YK hyväksyi joukkoonsa delegaatiot, jotka jäsenvaltioiden hallitukset olivat valtuuttaneet edustajikseen. Kiinan edustus oli poikkeustapaus, koska kaksi hallitusta väitti edustavansa samaa valtiota, ja kumpikin sijaitsi samalla valta-alueella.⁷

Kiina julistettiin tasavallaksi vuonna 1912, kun maan viimeinen keisaridynastia luhistui Xinhai-vallankumouksessa. Keisarivallan jälkeen Kiina oli siis virallisesti Kiinan tasavalta. Tasavallan varhaiset vuodet olivat sotaherrojen aikakautta — maa jakautui paikallisten sotaherrojen hallitsemiksi satraappikunniksi.⁸ Aikakausi jatkui 1920-luvun loppupuoliskolle asti, kunnes Tšiang Kai-šekin johtama Kuomintang⁹ eli Kiinan nationalistinen puolue aloitti sotakampanjan, jonka tavoite oli yhdistää valtakunta uudelleen. Nationalistit onnistuivat tavoitteessaan näennäisesti, mutta todellinen poliittinen yhtenäisyys jäi kuvitelman tasolle.¹⁰ Kuomintangilla oli lukuisia sisäisiä vihollisia, joiden tuhoaminen oli edellytys uuden

⁶ Peterson 2006, 1, 5, 74.

⁷ Chao 2006, 133–134.

⁸ Lary 2007, 42, 46, 58.

⁹ Suomennettuna ”Kiinan kansallispuolue”.

¹⁰ Lary 2007, 76–79, 100

hallinnon vakiinnuttamiselle. Erityisen sitkeä vihollinen oli Kiinan kommunistinen puolue.¹¹ Kommunistit ja nationalistit olivat alun perin liittoutuneet sotakampanjaa varten, mutta kampanjan edetessä Tšiang Kai-šek alkoi epäillä, että kommunistit suunnittelivat liiton sisäistä kapinaa.¹² Kuomintang aloitti kommunisminvastaiset puhdistukset vuonna 1927, jonka jälkeen kommunistit ja nationalistit ajautuivat sisällissotaan. Sisällissota taukosi vasta 1930-luvun lopulla, kun puolueet liittoutuivat yhteisrintamaan Japania vastaan. Kun toinen maailmansota päättyi, kommunistien ja nationalistien välillä kytynyt konflikti syttyi jälleen täysimittaiseksi sisällissodaksi.¹³

Kommunistit nujersivat nationalistit Manner-Kiinassa vuonna 1949. Tappion kärsinyt Kuomintang vetäytyi joukkoineen Taiwaniin, ja voitokas kommunistinen puolue perusti mantereelle Kansantasavallan. Tasavalta jatkoi siis olemassaoloaan, mutta hallitsi ainoastaan Taiwania sekä muutamia ympäröiviä rannikkosaaria.¹⁴ Neuvostoliitto oli tukenut kommunisteja Manner-Kiinassa käydyissä taisteluissa, mikä oli painostanut Yhdysvaltoja tukemaan nationalisteja. Nationalistien armeija ja poliittinen johto olivat kuitenkin niin korruptoituneita, että Yhdysvallat oli keskeyttänyt avustuksen. Ilman Yhdysvaltain tukea Taiwanin miehitys ja Tasavallan lopullinen tuho vaikuttivat vain ajan kysymykseltä. Kommunistien hyökkäystä hidasti lähinnä Taiwaninsalmi, joka oli ikään kuin suuri vallihauta kiinalaisten hallitusten välissä.¹⁵

Edustuskiista alkoi välittömästi Kansantasavallan perustamisen jälkeen. Ensimmäisen puolen vuotensa aikana Kansantasavalta lähetti YK:hon 18 sähkettä, joissa vaadittiin Tasavallan delegaation poistamista. Sähkeissä julistettiin, että Tasavalta oli menettänyt kaikki oikeutensa edustaa Kiinan kansaa. Kansainvälisten suhteiden tutkija Rosemary Foot esittää, että YK:n jäsenet olivat yleisesti ottaen myötämielisiä Kansantasavallan edustus-oikeutta kohtaan. Yhdysvallat suhtautui kommunisteihin penseästi, muttei aikonut estää Kansantasavallan YK-jäsenyyttä. Kansainvälisen yhteisön ja erityisesti Yhdysvaltain asennoituminen kuitenkin jyrkentyi, kun Kansantasavalta osallistui Korean sotaan. Yhdysvallat alkoi puolustaa Tasavallan edustus-oikeutta, jotta Kansantasavalta pysyisi YK:n ulkopuolella. Edustus-oikeus

¹¹ Lary 2007, 100.

¹² Paine 2012, 53.

¹³ Chen 2001, 17, 20.

¹⁴ Chao 2006, 133; Lindemann 2014, 69.

¹⁵ Roy 2003, 108–111.

pönkitti Tasavallan legitimiteettiä Kansantasavallan kustannuksella ja turvasi samalla Yhdysvaltain äänienemmistön turvallisuusneuvostossa.¹⁶

Korean sota pelasti Tasavallan varmalta tuholta.¹⁷ Kun Pohjois-Korea hyökkäsi Etelä-Koreaan kesäkuussa vuonna 1950, Yhdysvaltain hallinnossa heräsi huoli kommunismin ja sodan vyörymisestä Itä-Aasiaan. Tämän vyöryn patoamiseksi Yhdysvallat lähetti sotajoukkoja Koreaan ja määräsi seitsemännen laivastonsa Taiwaninsalmelle estämään kiinalaisten hallitusten väliset kahakat. Yhdysvaltain johtamat joukot ylittivät Pohjois-Korean rajan lokakuussa vuonna 1950, minkä jälkeen Kansantasavalta liittyi sotaan omilla joukoillaan. Korean sodan jälkeen Yhdysvaltain poliitikkojen oli lähestulkoon mahdotonta parantaa suhteita Kansantasavallan kanssa.¹⁸ Amerikkalaisten silmissä Kansantasavalta näyttäytyi aggressiivisena maana ja Neuvostoliiton läheisenä liittolaisena.¹⁹

Kiinan sisällissota muuttui merkitykseltään kansainväliseksi, koska Yhdysvallat tulkitsi Taiwanin osaksi kylmän sodan taistelukenttää. Yhdysvaltain näkökulmasta Korean tapahtumat olivat merkki siitä, että kilpailu kommunistisen maailman kanssa oli kiihtynyt asevoimin käytäväksi mittelöksi. Näin ollen Taiwanin puolustaminen kommunistien miehitykseltä oli Tasavallan ja Yhdysvaltain yhteinen intressi.²⁰ Aasia-tutkija Denny Royn mukaan maiden intressit poikkesivat kuitenkin muilta osin: Tasavallan tavoite oli vallata Manner-Kiina, kun taas Yhdysvallat pyrki irrottamaan Taiwanin pysyvästi Kansantasavallan kontrollista. Tasavalta yritti taivutella Yhdysvaltoja tukemaan valloitus suunnitelmiaan vielä 1960-luvullakin, mutta tuloksetta. Taiwaninsalmi ja Yhdysvaltain sotilaallinen läsnäolo jäädyttivät konfliktin paikalleen.²¹ 1960-luvulla Kansantasavalta ja Tasavalta kamppailivat pääasiassa siitä, kumman hallinnon kansainvälinen yhteisö tunnusti diplomaattisesti.²²

Kylmällä sodalla viitataan politiikan polarisaatioon, joka jakoi maailman Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain johtamiin blokkeihin toisen maailmansodan jälkeen.²³ Tällä aikakaudella Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain maailmanlaajuinen konflikti hallitsi kansainvälisiä asioita.²⁴ Eurooppa oli kylmän sodan ensimmäinen näyttämö. Neuvostoliitto kahmi itäeurooppalaiset

¹⁶ Foot 1995, 23–26, 30–31.

¹⁷ Roy 2003, 112.

¹⁸ Wang 2013, 156–160.

¹⁹ Roy 2003, 107–108.

²⁰ Roy 2003, 105, 112–113.

²¹ Roy 2003, 78, 113–114, 116–117.

²² Lindemann 2014, 69.

²³ Gaddis 1997, 26.

²⁴ Westad 2007, 3.

valtiot satelliiteikseen ja siten osaksi kommunistista blokkia. Länsieurooppalaiset valtiot puolestaan liittoutuivat Yhdysvaltain kanssa oma-aloitteisesti.²⁵ Kylmä sota ei kuitenkaan rajautunut Eurooppaan, vaan Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain intressit olivat globaaleja. 1970-luvulle tultaessa kylmän sodan painopiste oli siirtynyt kolmanteen maailmaan.²⁶

Kolmannella maailmalla tarkoitetaan entisiä siirtomaita Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa.²⁷ Termi on hieman ongelmallinen tai ainakin vanhanaikainen; termi on jääne kylmästä sodasta. Kommunistisen blokin hajottua toista maailmaa ei enää ole, mutta rikkaita maita kutsutaan edelleen ensimmäiseksi maailmaksi ja köyhiä kolmanneksi. Historioitsija John Lewis Gaddis kuvailee tämän muistuttavan tapaa, jolla englantilaiset luokittelivat entisaikaan junamatkustajiaan: toista luokkaa ei ole, ainoastaan ensimmäinen ja kolmas.²⁸ Tässä tutkielmassa ”kolmas maailma” –ilmaisua käytetään paremman termin puutteessa.

Joukko kolmannen ja kommunistisen maailman valtioita yritti nostaa Kiinan edustuksen säännöllisesti yleiskokouksen agendalle. 1950-luvulla Yhdysvallat onnistui estämään käsittelyn tukeutumalla moratorium-menettelyyn. Moratorium tarkoittaa keskeytystä, eli toisin sanoen Yhdysvallat keräsi vuosittain enemmistön, jonka voimasta edustuskiistaa ei käsitelty yleiskokouksessa ollenkaan. Menettely osoittautui mahdottomaksi 1960-luvulle tultaessa, sillä YK:n jäseniksi hyväksyttiin lukuisia kolmannen maailman valtioita, jotka kannattivat Kansantasavallan edustus oikeutta. Yhdysvallat tukijoineen pelasi aikaa määrittelemällä Kiinan edustuksen niin sanotuksi tärkeäksi kysymykseksi, jonka ratkaisuun vaadittiin yleiskokouksen määräenemmistö.²⁹ Vastarinta kasvoi halki 1960-luvun, ja Kansantasavaltaa puoltanut päätöslauselmaesitys saavutti yksinkertaisen enemmistön ensimmäisen kerran vuonna 1970. Esitystä ei silloin kuitenkaan hyväksytty, sillä yleiskokous oli aiemmin hyväksynyt esityksen, jonka mukaan päätökseen vaadittiin määräenemmistö.³⁰

Kun vuoden 1971 istuntokausi alkoi, Tasavalta oli ollut Kiinan ainoa edustaja yli kahden vuosikymmenen ajan. Myös tällä istuntokaudella joukko kolmannen ja kommunistisen maailman valtioita vaati, että Kiinan edustus sisällytettiin yleiskokouksen agendalle. Asiakohtaa käsiteltiin yhteensä 12 täysistunnossa 18.–26.10.1971 välisenä aikana.³¹

²⁵ Gaddis 1997, 31, 51–52, 54.

²⁶ Westad 2007, 4–5.

²⁷ Westad 2007, 3.

²⁸ Gaddis 1997, 342.

²⁹ Chao 2006, 145–146, 162; Foot 1995, 23, 29, 32, 35–36; Forster 2021, 415–416; Roy 2003, 133–134.

³⁰ Chao 2006, 146–148; Foot 1995, 35–36, 45–46; Roy 2003, 134.

³¹ United Nations 1974, 126–127.

Päätöslauselma 2758 hyväksyttiin 25.10.1971, jonka jälkeen kommunistit korvasivat nationalistit useimmissa hallitustenvälisissä järjestöissä, ja Tasavalta eristettiin kansainväliseltä kentältä.³²

Vaikka päätöslauselma 2758 päätti edustuskiistan YK:ssa, monet kiistaan liittyvät ongelmat ovat edelleen ratkomatta. Tasavalta on edelleen YK:n ja muiden sellaisten järjestöjen ulkopuolella, joiden jäseniksi hyväksytään ainoastaan valtioita.³³ Ajankohtaisena ongelmana voidaan mainita COVID-19-pandemia. Poliitiikan tutkija Wen-Ti Sungin mukaan Kansantasavalta vaati, että Tasavalta suljettiin WHA:n³⁴ ulkopuolelle, kun järjestö kokoontui puimaan pandemiaan liittyviä seikkoja vuonna 2020. Hän lisää, että tämä sai osakseen kansainvälistä huomiota, koska Tasavalta oli onnistunut hillitsemään viruksen leviämistä ilman yhteiskunnan täyttä sulkutilaa tai taloudellista rampauttamista.³⁵ Lisäksi useat Aasian turvallisuuskysymyksiin perehtyneet tutkijat ovat korostaneet Taiwaninsalmella vallitsevia kansainvälisiä jännitteitä. Esimerkiksi Nancy Bernkopf Tucker toteaa, että salmi on yksi harvoista alueista, joissa Yhdysvallat voi ajautua avoimeen sotilaalliseen konfliktiin Kiinan, toisen ydinasevaltion kanssa.³⁶

1.2 Tutkimustilanne

Edustuskiistaa koskevasta tutkimuskirjallisuudesta voidaan hahmottaa kolme juonetta. Ensinnäkin aihetta on tarkasteltu kansainvälisten suhteiden ja politiikan tutkimuksen näkökulmasta. Osa näistä tutkimuksista on kirjoitettu, kun kiista oli vielä käynnissä tai juuri päättynyt. Jos ajallinen etäisyys on olematon, tutkimukset ovat historian kannalta pikemminkin aikalaisaineistoa kuin varsinaista tutkimuskirjallisuutta. Tämä kuvastaa, miksi lähihistorian tutkimus on paikoin hieman kiusallista. Toinen juonne koostuu kirjallisuudesta, jossa edustuskiistaa tarkastellaan kansainvälistä oikeutta vasten. Näissä tutkimuksissa Kiinan edustus on poikkeustapaus, jota tarkastellaan YK:n käytänteiden valossa tai toisinpäin. Kolmantena juonteena on historiantutkimus. Yksinomaan Kiinan edustusta käsittelevää historiantutkimusta on verrattain vähän, mutta aihetta sivutaan esimerkiksi Taiwania tai Yhdysvaltain ulkopoliittikkaa käsittelevissä teoksissa. Mikään näistä juonteista ei ole täysin tarkkarajainen, vaan useimmissa tapauksissa tutkimusperinteet lainaavat ja tukevat toisiaan.

³² Lindemann 2014, 70.

³³ Lindemann 2014, 17–18.

³⁴ World Health Assembly. Maailman terveysjärjestön (WHO) hallinnollinen elin.

³⁵ Sung 2021, 212.

³⁶ Tucker 2009, 1.

Tiheimmin edustuskiista mainitaan kirjallisuudessa, joka käsittelee kansainvälistä oikeutta ja YK:n käytänteitä. Esimerkki tällaisesta teoksesta on *The Law and Practice of the United Nations*, jonka ovat kirjoittaneet oikeustieteilijät Benedetto Conforti ja Carlo Focarelli (2010). Edustuskiistaa käsitellään osiossa, jossa kirjoittajat arvioivat valtioiden YK-jäsenyyteen vaikuttavia tekijöitä. Teoksen laajempi tavoite on analysoida YK:n tärkeimpiä oikeudellisia kysymyksiä. Myös oikeustieteilijä Thomas D. Grant puntaroi Kiinan edustusta YK:n jäsenyyskriteerien valossa. Hänen (2009) teoksensa *Admission to the United Nations: Charter Article 4 and the Rise of Universal Organization* keskittyy siihen, miten YK:n jäsenyyskriteerit ja -prosessit ovat muuttuneet 1940-luvun jälkeen. Confortin, Focarellin ja Grantin teoksille on yhteistä, että edustuskiistaa käsitellään tiettyjä oikeudellisia kriteerejä tai prosesseja vasten. Tämä on yleinen asetelma myös muissa vastaavanlaisissa teoksissa.

Edustuskiistaan keskittyvät tutkimukset ovat harvinaisia. Kansainvälisen oikeuden asiantuntija John K. T. Chaon (2006) artikkeli on yksi harvoista tutkimuksista, joka käsittelee yksinomaan edustuskiistaa. Artikkelin tavoite on rekonstruoida kiista ja arvioida sen lopputulemaa Tasavallan näkökulmasta. Chao keskittyy analyysissään erityisesti YK:n elinten toimivaltoihin ja vaikuttamismahdollisuuksiin. Historioitsija Elisabeth Forster (2021) puolestaan tarkastelee edustuskiistaa Kansantasavallan julkisuusdiplomaattisten strategioiden näkökulmasta. Hän tutkii, miten Kansantasavalta vetosi rauhaan ja rauhanomaisuuteen kohottaakseen asemaansa kansainvälisissä verkostoissa. Forster tarkastelee artikkelissaan myös muita väyliä, joita pitkin Kansantasavalta yritti kohottaa asemaansa, mutta edustuskiistan osuus on silti suhteellisen suuri. Tyypillisemmin edustuskiistaa käsitellään lyhyesti jonkin toisen ilmiön sivutuotteena tai toissijaisena areenana.

Yhdysvaltain Kiina-politiikka ja -suhteet ovat edustuskiistan seikkaperäisimmin kartoitettuja osa-alueita. Useimmissa tutkimuksissa Kiina-politiikkaa ja -suhteita tarkastellaan rinnakkain. Esimerkki tällaisesta tutkimuksesta on kansainvälisten suhteiden tutkija Rosemary Footin (1995) teos *The Practice of Power: US Relations with China since 1949*. Teoksessaan Foot tarkastelee, miten Yhdysvaltain poliittiset linjat muuttuivat Kansantasavaltaa koskevissa ydinkysymyksissä, ja miten muutokset vaikuttivat maiden suhteisiin. Tutkimuksen keskiössä ovat vallankäyttö ja vallankäytön erilaiset ulottuvuudet. Kiina-asiantuntija Richard C. Bush lähestyy aihetta samantapaisesti kuin Foot, mutta keskittyy Kansantasavallan sijaan Yhdysvaltain ja Tasavallan suhteisiin. Bush tarkastelee, miten Yhdysvaltain hallinto on käsitellyt Taiwanin ja Taiwaninsalmeen liittyviä ongelmia 1940-luvulta lähtien. Hän pureutuu erityisesti esteisiin, jotka ovat heikentäneet Taiwanin kansan kykyä päättää omasta

kohtalostaan. Bushin ja Footin analysoimat teemat toistuvat myös Aasia-tutkija Denny Royn (2003) teoksessa. Royn näkökulma on hieman laajempi kuin Bushin tai Footin, sillä hän käsittelee Taiwanin poliittista historiaa kokonaisuudessaan. Kansantasavalta, Tasavalta ja Yhdysvallat ovat kuitenkin Taiwanin poliittisen historian kannalta keskeisiä.

Kansantasavallan ja Yhdysvaltain lähentyminen oli merkittävä käänne amerikkalaisessa Kiina-politiikassa. Koska Yhdysvallat oli Tasavallan tärkein puolustaja, käänne oli merkittävä myös edustuskiistan osalta. Historioitsija Robert Accinelli (2005) tutkii artikkelissaan neuvotteluja, joita käytiin lähentymisen pohjustamiseksi. Hän rajaa tarkastelunsa siihen, miten Kansantasavalta ja Richard Nixonin hallinto neuvottelivat Taiwanin liittyvistä erimielisyyksistään. Kansainvälisten suhteiden tutkija Wang Zhongchun (2005) puolestaan tarkastelee lähentymisen taustalla vallinneita olosuhteita. Hän analysoi Kansantasavallan ja Yhdysvaltain suhtautumista Neuvostoliittoon sekä tämän suhtautumisen vaikutusta lähentymiseen. Lähentyminen on yleinen tutkimuskohde, ja sitä käsitellään myös Bushin, Footin ja Royn teoksissa.

Vaikka edustuskiistaan keskittyvä tutkimus on harvinaista, aiheen ympäriltä on kirjoitettu runsaasti. Historioitsijat John Lewis Gaddis ja Odd Arne Westad ovat kumpikin kirjoittaneet laadukkaan yleisteoksen kylmän sodan historiasta. Gaddisin (1997) teos käsittelee kylmän sodan ensimmäistä kolmannesta. Westad (2007) puolestaan tarkastelee 1970- ja 1980-lukuja, jolloin kylmän sodan painopiste oli siirtynyt kolmanteen maailmaan. Historioitsija Jeremy Scott Friedman sen sijaan tutkii kylmän sodan vähemmän tunnettua näyttämöä. Hänen (2015) teoksensa *Shadow Cold War: the Sino–Soviet Competition for the Third World* keskittyy kommunistisen liikkeen sisäiseen vastakkainasetteluun, jossa Kansantasavalta ja Neuvostoliitto kilpailivat vaikutusvallasta kolmannessa maailmassa. Myös historioitsija Mark Mazower tarkastelee edustuskiistaan liittyviä teemoja. Hänen (2012) teoksensa *Governing the World: The History of an Idea* käsittelee kansainvälisyysaatteen ja kansainvälisen yhteistoiminnan historiaa 1800-luvulta eteenpäin. Teos niveltää YK:n osaksi kylmää sotaa ja edelleen osaksi laajempaa kansainvälisyyskehitystä. Vaikka Friedman, Gaddis, Mazower ja Westad eivät varsinaisesti analysoi edustuskiistaa, heidän teoksensa auttavat hahmottamaan niitä olosuhteita, joihin edustuskiista oli upotettu.

Kaiken kaikkiaan tutkimustilanne on hajanainen ja vaillinainen. Edustuskiista on harvan tutkimuksen ensisijainen kohde. Yhä harvempi tutkimus keskittyy yleiskokouksessa käytyyn keskusteluun. Perinteisesti aihetta on tarkastelu pikemminkin Kansantasavallan, Tasavallan ja

Yhdysvaltain kahden- tai kolmenvälisen suhteiden näkökulmasta. Tämä näkökulma on puutteellinen, sillä pääasiassa edustuskiistaa käytiin nimenomaan yleiskokouksessa.³⁷ Kuten historioitsija Elisabeth Forster huomauttaa, enemmistö YK:n jäsenistä edusti pieniä ja keskikokoisia kansoja. Koska Kiinan edustuksesta päätettiin yleiskokouksessa, enemmistön mielipide oli merkityksellisempi kuin yksittäisten valtioiden, olivatpa ne kuinka suuria tahansa.³⁸

1.3 Tutkimuskysymykset ja alkuperäisaineisto

Tämän tutkielman aihe on Kiinan edustusta koskenut kiista, jota käytiin YK:ssa vuosien 1949–1971 välisenä aikana. Aihetta tarkastellaan YK:n yleiskokouksessa käydyn keskustelun näkökulmasta. Tarkastelu rajataan vuoden 1971 istuntokauteen, jolloin yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758. Tutkielman alkuperäisaineisto koostuu yleiskokouksen asia- ja pöytäkirjoista. Alkuperäisaineistosta selvitetään, minkälaisia näkemyksiä jäsenvaltioiden delegaatiot esittivät puheenvuoroillaan, ja minkälaisia kannattajaryhmittymiä eri näkemyksillä oli. Näiden havaintojen perusteella pohditaan, miksi yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758. Tutkielman tavoite on tehdä yleiskokouksen päätös ymmärrettäväksi.

Yleiskokous käsitteli Kiinan edustusta 12 täysistunnon ajan vuoden 1971 istuntokaudellaan. YK:n 131³⁹ jäsenestä 73 piti puheenvuoron täysistuntojen aikana.⁴⁰ Puheenvuorot on kirjattu sanasta sanaan yleiskokouksen täysistuntopöytäkirjoihin. Tutkielman alkuperäisaineisto sisältää kaikki täysistuntopöytäkirjat (A/PV.1966–1977), kolme päätöslauselmaesitystä (A/L.630, A/L.632, A/L.633) sekä kaksi muuta yleiskokouksen asiakirjaa (A/8392, A/8470). Yleiskokoukselle toimitettiin yhteensä kymmenen esitystä, mutta seitsemän vedettiin pois ennen äänestyksen päättymistä. Nämä esitykset on rajattu tutkielman ulkopuolelle, sillä niillä ei ollut allekirjoittajia tai kannattajia. Pöytäkirjojen ja esitysten lisäksi mainitut muut asiakirjat ovat pääsihteerille osoitettuja kirjeitä. Asiakirja A/8392 on esityksen A/L.630 saatekirje. Muut saatekirjeet on karsittu aineistosta, koska ne ovat luonteeltaan lakonisia eivätkä sisällä

³⁷ Turvallisuusneuvosto hyväksyi, että Kiinan edustuskysymyksistä päätettäisiin yleiskokouksessa. Ks. Chao 2006, 144–145.

³⁸ Forster 2021, 415.

³⁹ Jäsenmäärä kasvoi 127:stä 132:een vuonna 1971, kun YK:hon hyväksyttiin viisi uutta jäsentä: Bahrain, Bhutan, Oman, Qatar ja Arabiemiirikuntien liitto. Arabiemiirikuntien liitto hyväksyttiin vasta joulukuussa, joten se ei ehtinyt osallistua Kiinan edustusta koskeviin käsittelyihin. Muut hyväksyttiin jo aiemmin syksyllä, muttei ole täysin selvää, milloin niistä tuli täysvaltaisia jäseniä. Ks. Growth in United Nations membership, United Nations. <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership>; United Nations member states, United Nations. <https://www.un.org/press/en/2006/org1469.doc.htm>

⁴⁰ United Nations 1971, 127.

merkittävää lisätietoa. Asiakirja A/8470 puolestaan on Kansantasavallan ulkoministeriön kirjallinen lausunto. Tietyt valtiot vaativat, että lausuntoa kierrätettiin delegaatioiden keskuudessa yhtenä yleiskokouksen virallisista asiakirjoista. Lausunto on osa alkuperäisaineistoa, koska se oli Kansantasavallan ainoa keino osallistua täysistuntoihin.

Alkuperäisaineisto on peräisin yleiskokouksen virallisesta arkistosta⁴¹, jota hallinnoi YK:n kirjasto⁴². Kirjaston toiminnasta on säädetty asiakirjassa A/C.5/298, jonka mukaan kirjaston ensisijainen tarkoitus on edistää delegaatioiden ja sihteeristön työskentelyä.⁴³ Ei ole syytä olettaa, että aineistoa olisi merkittävästi vääristelty kirjaamisen tai arkistoinnin yhteydessä. Esimerkiksi kieliasun siistiminen ja yleinen korjailu on toki mahdollista. Olennaisempaa on pohtia, mitä kaikkea jää asiakirjojen ulkopuolelle.

Täysistunnot ovat vain osa yleiskokouksen päiväjärjestystä. Istuntokausien alussa on yleisistunto, jossa jokainen delegaatio voi keskustella mistä tahansa haluamastaan asiasta ja esittää hallituksensa kannan maailman tilanteesta. Myös komiteatyöskentely alkaa ennen täysistuntoja. Ensimmäisenä työnsä aloittaa yleiskomitea⁴⁴, joka päättää istuntokauden agendasta. Lisäksi komitea päättää, mitkä asiakohdat käsitellään täysistunnoissa ja mitkä pääkomiteoissa. Poliitiikan tutkija M. J. Peterson muotoilee, että kiperimmät kysymykset käsitellään tavanomaisesti täysistunnoissa.⁴⁵ Vaikka edustuskiista käsiteltiin täysistunnoissa, asiakohdan oli kuljettava useamman portaan kautta ennen kuin varsinainen käsittely edes alkoi. Toinen huomionarvoinen seikka on, etteivät kaikki yleiskokouksen neuvottelut ole suinkaan julkisia. Peterson huomauttaa, että epämuodolliset neuvottelut kukoistavat esimerkiksi käytävillä, auloissa ja erilaisissa sosiaalisissa kokoontumisissa.⁴⁶ Kaikenlainen lobbaaminen ja käytäväkuiskuttelu jää auttamatta alkuperäisaineiston tavoittamattomiin.

Pöytäkirjojen sisältö koostuu poliittisista puheenvuoroista. Historioitsija Paul Readman pohtii artikkelissaan ongelmia, jotka koskevat puheiden käyttöä historian tutkimuksen lähteenä. Hänen mukaansa puheisiin sisältyviä tekoja ja puheiden vaikuttavuutta on vaikea arvioida, kun taas puheiden sisällön analysointi on melko suoraviivaista.⁴⁷ Kuten edellä esitetyistä tutkimuskysymyksistä voi päätellä, tämä tutkielma ei varsinaisesti keskity siihen, miten

⁴¹ General Assembly Official Records (GAOR).

⁴² Dag Hammarskjöld Library

⁴³ Viidennen komitean raportti A/C.5/298 (21.09.1949), reports, GAOR.

⁴⁴ Englanniksi *General Committee*. Komitea koostuu yleiskokouksen puheenjohtajasta, varapuheenjohtajista sekä pääkomiteoiden puheenjohtajista. Ks. Peterson 2006, 58.

⁴⁵ Peterson 2006, 58, 60.

⁴⁶ Peterson 2006, 79.

⁴⁷ Readman 2020, 244.

delegaatioiden puheet vaikuttivat yleisöön. Tutkielma ei keskity myöskään siihen, mitä delegaatiot tekivät puheillaan. Kysymys on pikemminkin siitä, mitkä asiat olivat niin tärkeitä, että delegaatiot mainitsivat ne puheissaan. Puheiden käsittelyssä on kuitenkin oltava herkkä asiayhteyksille. Readman teroittaa kontekstin merkitystä useasti artikkelinsa aikana. Hän tiivistää artikkelinsa loppupuolella, että kontekstit auttavat ymmärtämään puheiden sisältöä.⁴⁸

Yksi aineiston konteksteista oli yleiskokous itsessään. Poliitiikan tutkija M. J. Peterson toteaa, että yleiskokous on ensisijaisesti neuvotteluelin, jossa säädetään jäsenvaltioiden toimintaa ohjaavia normeja ja standardeja. Hän kuitenkin huomauttaa, että yleiskokousta on myös hyödynnetty areenana, jonka avulla erilaisten konfliktien osapuolet ovat voineet vedota laajempaan yleisöön. Lisäksi on huomioitava, etteivät delegaatiot työskennelleet itsenäisesti edustuskiistan aikana, vaan saivat hallituksiltaan toimintaohjeet. Peterson toteaa, että ohjeiden tarkkuus on vaihdellut valtioittain. Esimerkiksi itäblokin delegaatiot saivat hallituksiltaan pilkuntarkat ohjeet, kun taas afrikkalaisten valtioiden delegaatiot saivat toimia vapaammin.⁴⁹

1.4 Tutkimusmenetelmät

Historiantutkimuksen perinteinen esitystapa poikkeaa hieman ihmistieteiden valtavirrasta. Muilla aloilla tutkimus esitetään useimmiten tutkimusraporttina, joka jakautuu tutkimuksen lähtökohtiin, tuloksiin ja pohdintaan. Historiantutkimus esitetään tyypillisemmin tarinana, jossa tutkimusprosessi ilmenee käsittelyn yhteydessä. Kyse ei ole niinkään tutkimusraportin, vaan tutkimuksen itsensä esittämisestä. Historioitsija Ville Vuolanto huomauttaa, että esitystapa muuttuu heikkoudeksi, jos tapa tulkitaan ohjeeksi olla pohtimatta tutkimusprosessia tai sen sisältämiä periaatteita ja lähtökohtia.⁵⁰ Jotkin periaatteet ohjaavat aineiston analysointia, vaikka tutkimuksessa ei käytettäisikään mitään tiettyä nimettyä teoriaa. Vuolannon mukaan analysointivälineet voidaan jakaa lähdekriittisiin menetelmiin sekä menetelmiin, joiden avulla tutkijat jäsentelivät, käsittelevät ja luokittelevat aineistojaan. Hän lisää, että perustavin lähtökohta aineiston luokittelulle on aina itse tutkimustehtävä, näkökulma ja kysymykset.⁵¹ Tässä tutkielmassa noudatetaan historiantutkimuksen perinteistä esitystapaa, mutta tutkimusta ohjaavat menetelmät esitellään johdannossa, jotta

⁴⁸ Readman 2020, 248, 250–251, 253.

⁴⁹ Peterson 2006, 41–42.

⁵⁰ Vuolanto 2007, 309.

⁵¹ Vuolanto 2007, 305, 307.

tutkimusprosessin pätevyyttä olisi helpompi arvioida. Koska lähdekriittistä pohdintaa esiteltiin jo aiemmin, tässä osiossa keskitytään ainoastaan muihin tutkimusmenetelmiin.

Analyysi alkaa aineiston oleellisten osien tunnistamisesta ja niiden sisällön selvittämisestä. Tämä prosessi edellyttää tulkintaa ja siten aineiston merkitysten ymmärtämistä. Filosofit Marja-Liisa Kakkuri-Knuutila ja Petri Ylikoski painottavat, että merkitykset ovat avoimia, muuttuvia ja kontekstisidonnaisia. He esittävät, että merkitysten luonteen vuoksi vanhojen tekstien ymmärtäminen edellyttää tavallista vaativampaa tulkintaa. Tällöin tulkinnan tehtävä on osoittaa, missä merkityksissä tekstin vaikeasti ymmärrettäviä ilmaisuja käytetään.

Tulkitsija tavallaan kääntää vanhat tekstit nykykielelle ja -käsitteille.⁵² Kakkuri-Knuutila ja Ylikoski ehdottavat onnistuneen tulkinnan mittapuuksi ilmeisyyden periaatetta. Tämän mittapuun mukaan tulkinta on onnistunut, kun tekstin sisältö on lukijalleen ilmeinen, eikä tulkinnan ja tekstin välillä ole ristiriitoja.⁵³

Alkuperäisaineistossa esiintyvien merkitysten tulkitsemisessa hyödynnetään kontekstuaalista tutkimusmenetelmää. Menetelmä perustuu yllä esitettyyn kielifilosofiseen päätelmään, jonka mukaan historialliset lähteet saavat merkityksensä kontekstuaalisesti.⁵⁴ Koska lähteet saavat merkityksensä kontekstuaalisesti, aineiston ja sen tulkintaa ohjaavien tutkimuskysymysten tueksi tarvitaan konteksti. Kontekstia ei kuitenkaan oteta annettuna, vaan se on tutkimustulos, joka tuotetaan osana tutkimusprosessia. Historioitsija Juhana Saarelainen korostaa, että jokaisen tutkijan on rakennettava oman tutkimuksensa konteksti itse. Jos konteksti otettaisiin annettuna, uutta tutkimusta yritettäisiin yksinkertaisesti sovittaa entuudestaan tunnettuihin lähtökohtiin. Saarelainen huomauttaa, että tulkinnassa tulisi päinvastoin olla avoin uusille mahdollisuuksille ja suhtautua kriittisesti aiempiin tutkimuksiin.⁵⁵ Hän kuvailee kontekstin ja alkuperäisaineiston suhdetta vastavuoroiseksi. Tutkimuksessa rakennettu konteksti auttaa ymmärtämään niitä alkuperäisaineiston puolia, joista aineisto ei kerro suoraan. Vastaavasti aineistosta saatava tieto muovaa kontekstia, jota tutkimuksessa rakennetaan. Kaiken kaikkiaan kontekstin rakentamista ohjaavat siis aikaisempi tutkimus sekä tutkielman alkuperäisaineisto, tutkimuskysymykset ja rajaus. Saarelainen muistuttaa, että tutkijan on tärkeä osoittaa, miten tiettyyn kontekstiin on päädytty. Hän ehdottaa yhdeksi keinoksi selkeää dokumentointia.⁵⁶

⁵² Kakkuri-Knuutila & Ylikoski 1998, 24, 28.

⁵³ Kakkuri-Knuutila & Ylikoski 1998, 30.

⁵⁴ Saarelainen 2013, 247–248.

⁵⁵ Saarelainen 2013, 245–246.

⁵⁶ Saarelainen 2013, 253–254.

2 Kiinojen kiistanalainen lukumäärä

Seuraavassa käsittelyluvussa tutkitaan keskustelua Kiinojen lukumäärästä. Kansantasavalta ja Tasavalta olivat kamppailleet diplomaattisesta tunnustamisesta Kiinan sisällissodasta lähtien. Kumpikin hallitus väitti olevansa Kiinan ainoa legitiimi edustaja. Luvussa 2.1. tarkastellaan, miten eri valtiot suhtautuivat Kiinan vastakkaisiin hallituksiin yleiskokouksen täysistunnoissa. Luvun keskiössä ovat delegaatioiden näkemykset siitä, mikä tai mitkä kiinalaiset hallitukset olivat oikeutettuja edustukseen YK:ssa. Luvussa 2.2. Kiinojen lukumäärää puntaroidaan ”tärkeän kysymyksen” raameissa. Tärkeällä kysymyksellä tarkoitetaan yleiskokouksen menettelyä, jossa jokin tärkeäksi kysymykseksi määritelty asia voidaan ratkaista vain 2/3 määräenemmistöllä. Jäsenvaltion edustusosoikeuden siirto hallitusmuodon muuttuessa ei tavanomaisesti kuulunut tärkeiden kysymysten kategoriaan. Jäsenvaltioiden lukumäärää koskevat päätökset, kuten uuden jäsenen hyväksyminen tai vanhan erottaminen, puolestaan kuuluivat. Luvun keskiössä on keskustelu siitä, oliko Tasavallan erottaminen tärkeä kysymys.

2.1 Kiinan vastakkaiset hallitukset

Edustuskiistan ydinongelma oli, että kumpikin kiinalainen hallitus väitti olevansa Kiinan ainoa legitiimi edustaja. Yhdysvallat tuki Tasavaltaa, kun taas Neuvostoliitto tuki Kansantasavaltaa. Kansantasavallan tukijat toimittivat YK:hon säännöllisesti päätöslauselmaesityksiä, joiden mukaan Kiinan edustusosoikeus kuului Kansantasavallalle. YK:n enemmistö kuitenkin puolsi Tasavaltaa vielä edustuskiistan alkupuolella.⁵⁷ Kansantasavallan kannatus oli alhaisimmillaan Korean sodan loppuvaiheessa vuonna 1952. Tilanne muuttui 1960-luvulle tultaessa, kun YK:hon hyväksyttiin lukuisia kolmannen maailman valtioita, jotka tukivat Kansantasavaltaa. Tukijoiden näkökulmasta Kansantasavalta oli Kiinan ainoa laillinen hallitus, koska se hallitsi suurinta osaa maan valta-alueesta ja väestöstä. Tasavallan vasta-argumentti oli, ettei Kansantasavalta ollut luonteeltaan tai ideologialtaan kiinalainen, eikä Kiinan kansa hyväksynyt sen hallintoa. Tasavallan kannatus laski koko 1960-luvun, ja Kansantasavaltaa puoltanut päätöslauselmaesitys saavutti yleiskokouksen yksinkertaisen enemmistön ensimmäisen kerran vuonna 1970. Esitystä ei silloin kuitenkaan hyväksytty, koska yleiskokous oli aiemmin hyväksynyt Yhdysvaltain esityksen, jonka mukaan päätökseen vaadittiin määräenemmistö.⁵⁸

⁵⁷ Forster 2021, 414–415.

⁵⁸ Roy 2003, 133–134.

Kansantasavallan ulkoministeriö julisti vuoden 1971 istuntokaudella, että Kansantasavalta oli ollut perustamisestaan saakka Kiinan ainoa laillinen hallitus. Koska Kansantasavalta oli YK:n ulkopuolella, maan hallinto tarvitsi välittäjiä saadakseen äänensä kuuluville. Joukko jäsenvaltioita anoi, että ulkoministeriön lausuntoa kierrätettäisiin delegaatioiden keskuudessa yhtenä täysistuntojen virallisista asiakirjoista. Lausunnossaan ulkoministeriö väitti, että Taiwan oli osa Kiinaa, ja vain yksi Kiina oli olemassa. Perusteena todettiin, että Taiwan oli palautettu Kiinalle toisen maailmansodan jälkeen. Ulkoministeriön näkemyksen mukaan Tasavalta oli taantumuksellinen hallinto, jonka Kiinan kansa oli kukistanut vallankumouksella. Täten ministeriö tulkitsi, että Kansantasavalta oli edustanut Kiinan kansaa kokonaisuudessaan vallankumouksesta lähtien. Loppukaneettinaan ministeriö uhkasi, ettei Kansantasavalta olisi missään tekemisissä YK:n kanssa, jos yleiskokous hyväksyisi päätöslauselman, joka tunnustaisi kahden Kiinan olemassaolon.⁵⁹

Kumpikin kiinalainen hallitus väitti olevansa Kiinan ainoa laillinen hallitus. Molemmat hallitukset uskoivat, että Taiwan oli osa Kiinaa, ja vain yksi Kiina oli olemassa. Tätä näkemystä kutsutaan yhden Kiinan politiikaksi, ja se oli kummankin hallituksen poliittinen peruspilari.⁶⁰ Kummankin osapuolen tärkein päämäärä oli yhdistää Kiina oman hallintonsa alle.⁶¹ Kiina-asiantuntija Richard C. Bush kuvailee, että kiinalaiset hallitukset olivat yksimielisiä maan yhdistämisestä, mutta täysin erimielisiä yhdistymisen ehdoista.⁶² Historioitsija Dong Wangin mukaan yhden Kiinan politiikka merkitsi sitä, että diplomaattisten suhteiden solmiminen oli mahdollista vain jommankumman hallituksen kanssa.⁶³ Kansantasavallan ja Tasavallan vastakkainasettelu vaikutti siis kummankin diplomaattisiin suhteisiin — yhden Kiinan politiikka pakotti kansainvälisen yhteisön jäsenet valitsemaan puolensa. Wang esittääkin, että yhden Kiinan politiikka oli keskeinen kompastuskivi Kansantasavallan ja Yhdysvaltain kahdenvälisen suhteiden muodostumiselle.⁶⁴

Tasavallan delegaatti keskittyi vuonna 1971 perustelemaan, miksei Kansantasavalta ollut Kiinan oikea edustaja. Delegaatin mukaan kommunistisella regiimillä ei ollut koskaan ollut Kiinan kansan moraalista hyväksyntää, vaan se oli vallassa kidutuksen ja terrorin turvin.

⁵⁹ Kirje YK:n pääsihteerille A/8470 (15.10.1971), documents and publications, GAOR, 1–4.

⁶⁰ Accinelli 2005, 10, 21.

⁶¹ Wu 2005, 35–36.

⁶² Bush 2004, 122.

⁶³ Wang 2013, 168.

⁶⁴ Wang 2013, 153.

Delegaatti tiivisti, ettei Kansantasavalta ollut luonteeltaan tai tarkoituksiltaan kiinalainen. Täten sitä ei hänen mukaansa voinut pitää Kiinan edustajana. Vastapainona delegaatti väitti, että kiinalaisten silmissä Tasavalta edusti Kiinan kansakunnan syvintä olemusta. Hän korosti, etteivät Tasavallan poliittinen johto tai instituutiot olleet muuttuneet koskaan. Näillä perusteilla delegaatti tulkitsi, että myös Tasavalta oli muuttumaton ja edusti samaa Kiinaa kuin ennen sisällissotaakin. Hän totesi, ettei Kansantasavallan miehitys Manner-Kiinassa voinut muuttaa tilannetta toiseksi.⁶⁵

Yhden Kiinan politiikka on luonteva hahmottaa kummankin hallituksen hartaaksi uskonkappaleeksi. Aasia-tutkija Denny Roy kuvailee teoksessaan, että Tasavallan johdon omakuvassa oli lähes uskonnollisia piirteitä. Jos nationalistit olisivat menettäneet muinaisen sivilisaationsa kehdon kommunisteille, historia olisi muistanut heidät syntisäkkeinä, jotka antoivat mittaamattoman arvokkaan syntymäoikeutensa valua hukkaan.⁶⁶ Tunnelma oli yhtä harras Taiwaninsalmen molemmin puolin. Kyseessä ei ollut silkka hullun hurmos, vaan syvälle juurtunut toive kansallisesta yhdistymisestä. Kiina-tutkija Lowell Dittmer selostaa, miten tiukasti yhden Kiinan politiikka oli taottu kiinalaiseen mielenmaisemaan. Poliitiikka oli kirjattu kummankin hallituksen perustuslakiin sekä painettu rahaan ja postimerkkeihin. Pohtiessaan kylmän sodan jakamia valtioita Dittmer toteaa, että kansallisen yhdistymisen viehätysvoima kumpusi kollektiivisten juurten etsimisestä. Toive yhdistymisestä oli iskostunut sisällissodan ja ideologian jakaman maan kansallisen ymmärryksen sisimpään.⁶⁷

Kansantasavallan yhden Kiinan politiikkaa mukailtiin vuoden 1971 käsittelyissä erityisesti päätöslauselmaesityksessä A/L.630. Esityksellä oli 23 allekirjoittajaa⁶⁸, kun YK:ssa oli yhteensä 131 jäsentä. Allekirjoittajat olivat pääasiassa kolmannen maailman valtioita, kuten Algeria ja Mauritania, tai sosialistisia valtioita, kuten Albania ja Jugoslavia. Nämä delegaatiot esittivät, että yleiskokous päättäisi tunnustaa Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitiimeiksi edustajiksi, palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. Esitykseen sisältyi siten samanaikaisesti päätös, jonka mukaan Tasavallan edustajat eivät olleet Kiinan legitiimejä edustajia.⁶⁹

⁶⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

⁶⁶ Roy 2003, 78–79.

⁶⁷ Dittmer 2017, 283–284.

⁶⁸ Englanniksi *sponsor*. Esitys oli laadittu yhteistuumin tai vaihtoehtoisesti esitykselle oli kerätty allekirjoittajia, jotta se saisi enemmän poliittista painoarvoa. Allekirjoittaminen oli siis eri asia kuin äänestäminen tai kannattaminen — esitystä saattoi äänestää tai kannattaa suurempi joukko kuin vain sen viralliset allekirjoittajat.

⁶⁹ Päätöslauselmaesitys A/L.630 and ADD.1 and 2 (19.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

Kansantasavaltaa tukevien valtioiden ydinjoukko oli hahmottunut jo edustuskiistan alkumetreillä. Kansainvälisen oikeuden asiantuntija John K. T. Chao toteaa, että Albania, Intia ja Neuvostoliitto toimittivat YK:hon säännöllisesti Kiinan edustusta koskevia päätöslauselmaesityksiä vuodesta 1950 lähtien. Esityksissä vaadittiin, että yleiskokous hyväksyisi Kansantasavallan edustus oikeuden ja erottaisi Tasavallan edustajat organisaatiosta.⁷⁰ Neuvostoliitto oli ollut valmis tukemaan Kansantasavaltaa myös raskaammilla toimenpiteillä. Historioitsija William Stueck toteaa, että Neuvostoliitto oli boikotoinut turvallisuusneuvostoa vuonna 1950, koska Tasavallan edustajia ei ollut korvattu Kansantasavallan edustajilla. Boikotti kuitenkin kostautui Korean sodan alkaessa: turvallisuusneuvosto hyväksyi YK:n sotilaallisen väliintulon konfliktiin, sillä Neuvostoliitto ei ollut paikalla käyttämässä veto-oikeuttaan.⁷¹ Neuvostoliitto jatkoi Kansantasavallan tukemista 1950-luvun jälkeenkin, vaikka maiden kahdenväliset suhteet heikentyivät. Historioitsija Angela Torelli esittää, että Neuvostoliitto äänesti Kansantasavallan edustus oikeuden puolesta, mutta jätti päätöslauselmaesitysten laatimisen ja allekirjoittamisen muiden tehtäväksi.⁷²

Kansantasavaltaa puoltanut esitys sai vastaparikseen esityksen A/L.633 vuoden 1971 käsittelyissä. Esityksellä oli yhteensä 19 allekirjoittajaa, joista yksi oli Yhdysvallat. Loput allekirjoittajat olivat pääasiassa Latinalaisen Amerikan valtioita, kuten Bolivia ja Honduras, tai Tyynenmeren valtioita, kuten Filippiinit ja Japani. Nämä delegaatiot esittivät, että yleiskokous vahvistaisi kummankin kiinalaisen hallituksen edustus oikeuden.⁷³ Päätöksestä olisi siis seurannut, että Kiinalla olisi ollut kaksi edustajaa, sillä molemmat hallitukset olisivat edustaneet samaa valtiota. Tällöin kumpikin hallitus olisi joutunut lieventämään kantaansa yhdestä Kiinasta. Yhdysvaltain delegaatti vakuutteli puheenvuorollaan, ettei esityksen tarkoitus ollut jakaa Kiinaa kahdeksi valtioksi. Hänen mukaansa esitys oli yksinkertaisesti ankkuroitu tosiasialliseen tilanteeseen, jossa Kiinalla oli kaksi kilpailevaa hallitusta.⁷⁴

Yhdysvallat oli yrittänyt saavuttaa hyväksynnän kahden Kiinan olemassaololle Trumanin hallinnosta alkaen. Toisin sanoen Yhdysvallat oli yrittänyt saavuttaa hyväksynnän sille ajatukselle, että Kansantasavalta ja Tasavalta olivat kutakuinkin samanvertaisia poliittisia kokonaisuuksia. Tätä linjaa kutsuttiin kahden Kiinan politiikaksi. Bushin mukaan kahden

⁷⁰ Chao 2006, 162.

⁷¹ Stueck 2008, 266.

⁷² Torelli 2012, 159.

⁷³ Päätöslauselmaesitys A/L.633 and ADD.1 and 2 (12.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

⁷⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 8.

Kiinan politiikalla oli pääasiassa puolustuksellisia motiiveja: Yhdysvallat yritti heikentää Kansantasavallan kontrollia Taiwanista. Hän toteaa, että politiikka esiintyi monissa eri yhteyksissä, mutta luonnehtii sen keskeisiksi näyttämöiksi edustuskiistan YK:ssa ja Taiwanin neutralisoinnin Korean sodan alkutaipaleella.⁷⁵ Roy tulkitsee Yhdysvaltain motiiveja samantapaisesti kuin Bush. Hän esittää, että Yhdysvaltain tavoite oli Taiwanin pysyvä irtaannuttaminen Kansantasavallan kontrollista. Irttaannuttaminen olisi helpottanut Taiwanin punomista Yhdysvaltain puolustusrakenteisiin läntisellä Tyynellämerellä. Lisäksi Yhdysvaltain hallinto oletti, että kiinalaisten hallitusten väliset jännitteet lientyisivät, kun kumpikin tyytyisi osaansa.⁷⁶

Esityksen A/L.633 allekirjoittajat väittivät vuoden 1971 täysistunnoissa, että kiinalaisten hallitusten kaksoisedustus oli realistisin ratkaisu vallinneessa tosiasiallisessa tilanteessa. Esimerkiksi Japanin delegaatti puolusti kaksoisedustusta vetoamalla kahden kiinalaisen hallitukset tosiasialliseen olemassaoloon. Hänen mukaansa kaksoisedustus oli välivaihe ennen lopullista ratkaisua, joka vakiinnuttaisi vain yhden Kiinan olemassaolon.⁷⁷ Tätä näkemystä kannattivat ainoastaan esityksen muut allekirjoittajat eli pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtiot. Esimerkiksi Uruguayn delegaatti painotti, että esitys A/L.633 pitäytyi todellisuudessa. Hän kuvaili, että kaksoisedustus oli ensiaskel polulla, joka johtaisi sovintoon kiinalaisten hallitusten välillä.⁷⁸ Myös Australian delegaatti toivoi, että kaksoisedustus johtaisi kiinalaisten hallitusten yhteisymmärrykseen.⁷⁹ Kaksoisedustus esitettiin siis kompromissina kiinalaisten hallitusten vastakkaisille väitteille. Kumpikin hallitus olisi edustettuna, kunnes ne pääsisivät keskenään sovintoon Kiinan legitimiä edustajasta.

Yhdysvallat oli onnistunut estämään Kiinan edustusta koskevat käsittelyt moratorium- eli keskeytysmenettelyllä koko 1950-luvun ajan. Chao esittää, ettei menettelyä juurikaan kyseenalaistettu, sillä Yhdysvalloilla oli huomattavaa vaikutusvaltaa YK:n äänenemmistöön vielä organisaation alkuvuosina. 1960-luvulle tultaessa YK:hon oli hyväksytty monia hiljattain itsenäistyneitä kolmannen maailman valtioita, ja Yhdysvaltain vaikutusvalta oli alkanut murentua.⁸⁰ Tyytymättömyys moratorium-menettelyyn oli kasvanut uusien jäsenten lisäksi myös Yhdysvaltain perinteisten tukijoiden keskuudessa. Yhdysvallat vastasi näihin

⁷⁵ Bush 2004, 85–86.

⁷⁶ Roy 2003, 116.

⁷⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 11.

⁷⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 7.

⁷⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 9.

⁸⁰ Chao 2006, 145–146.

muutoksiin määrittelemällä Kiinan edustuksen tärkeäksi kysymykseksi, jonka ratkaisuun vaadittiin yleiskokouksen määränemmistö.⁸¹ Uudesta strategiasta huolimatta tyytymättömyys Yhdysvaltain linjaa kohtaan jatkoi kasvamistaan. Kansainvälisten suhteiden tutkija Rosemary Foot toteaa, että vuoteen 1965 mennessä Latinalainen Amerikka oli ainoa yhtenäinen ryhmä, joka edelleen tuki Yhdysvaltain linjaa edustuskiistassa. Hän lisää, että nämäkin valtiot olivat alati vaivautuneempia linjan tukemisesta, eivätkä äänet olleet Yhdysvalloille itsestäänselvyys.⁸²

Osa delegaatioista tulkitsi vuonna 1971, että esitys kaksoisedustuksesta oli muunnelma kahden Kiinan politiikasta. Esimerkiksi Romanian delegaatti syytti, että Yhdysvallat tukijoinen oli vain naamioinut kahden Kiinan politiikan kaksoisedustukseksi. Samalla hän tuomitsi politiikan perustuvan virheelliselle käsitykselle kahden Kiinan olemassaolosta:

The United States of America and the countries associated with it have at the present session advanced an apparently new formula — “dual representation” — which is but a disguised form of the false conception concerning the so-called existence of two Chinas.⁸³

Vaikka esitys oli muodoltaan uusi, sen tulkittiin vastaavan sisällöltään ja tavoitteiltaan kahden Kiinan politiikkaa. Tämä kritiikki kohdistui erityisesti Yhdysvaltoihin ja sen motiiveihin. Esimerkiksi Albanian delegaatti kritisoi, että kaksoisedustus oli Yhdysvaltain juoni, jonka tarkoitus oli luoda kaksi Kiinaa. Hänen mukaansa Yhdysvallat pyrki pilkkomaan Taiwanin Kiinasta ja vakiinnuttamaan sotilaallisen miehityksensä alueella.⁸⁴ Samoilla soinnuilla argumentoivat muun muassa Burundin, Kuwaitin ja Neuvostoliiton delegaatit.⁸⁵ Voidaan todeta, että ryhmittymä noudattaa samaa alueellista ja poliittista jakoa, joka havaittiin jo esityksen A/L.630 allekirjoittajista. Esityksen allekirjoittajat olivat vain laajemman ryhmittymän muodollinen kärki. Sama mieliala kaikui kokoussalissa laajemminkin.

Korean sota oli muuttanut Yhdysvaltain suhtautumista Kiinan vastakkaisiin hallituksiin. Kun Pohjois-Korea hyökkäsi Etelä-Koreaan, Yhdysvaltain hallinto päätti neutralisoida Taiwanin: Yhdysvallat lähetti seitsemännen laivastonsa Taiwaninsalmelle estämään kiinalaisten hallitusten väliset kahakat. Neutralisointi oli patoava toimenpide, jonka tarkoitus oli estää

⁸¹ Foot 1995, 23, 34–37

⁸² Foot 1995, 41–43

⁸³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 6.

⁸⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

⁸⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 6–7; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 3; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 2.

sodan ja kommunismin vyöryminen Itä-Aasiaan. Aasia-tutkija Denny Roy ja historioitsija Nancy Bernkopf Tucker esittävät teoksissaan, että Yhdysvallat korosti estävänsä myös Tasavallan hyökkäykset Manner-Kiinaan. Tasavallan ja Yhdysvaltain suhteet eivät siis olleet erityisen läheiset neutralisoinnista huolimatta.⁸⁶ Kun Kansantasavalta liittyi Korean sotaan omilla joukoillaan, Yhdysvaltain asennoituminen jyrkentyi. Yhdysvallat ryhtyi puolustamaan Tasavaltaa YK:ssa ja vastaavasti eristämään Kansantasavaltaa kansainväliseltä kentältä. Foot argumentoi, että tähän linjamuutokseen vaikuttivat sekä kotimaiset että kansainväliset syyt. Tasavallan puolustaminen suojaasi Yhdysvaltain hallintoa kongressilta, josta kumpusi syytöksiä vapaan Kiinan menettämisestä kommunismille. Lisäksi YK-edustus pönkitti Tasavallan legitimizeettiä Kansantasavallan kustannuksella ja turvasi Yhdysvaltain äänienemmistön turvallisuusneuvostossa.⁸⁷

Korean sodan jälkeen Taiwaninsalmella puhkesi kaksi sotilaallista kriisiä, jotka kietoivat Yhdysvallat tiukemmin Tasavaltaan. Ensimmäinen Taiwaninsalmen kriisi puhkesi vuonna 1954, kun Kansantasavalta kohdisti tykistötulta Tasavallan hallitsemiin rannikkosaariin. Kansantasavallan tarkoitus oli pidätellä Yhdysvaltoja sitoutumasta Tasavaltaan, mutta vaikutus oli täysin päinvastainen. Historioitsija Chen Jian toteaa, että kriisi sysäsi Yhdysvallat solmimaan puolustussopimuksen Tasavallan kanssa.⁸⁸ Toinen Taiwaninsalmen kriisi puhkesi vuonna 1958, kun Kansantasavalta avasi tykistötulen uudestaan. Tällä kerralla Yhdysvallat vastasi toimittamalla Tasavallalle kenttätykkejä, joilla oli mahdollista ampua ydinkranaatteja Kansantasavallan alueelle. Kriisi aiheutti myös kitkaa Kansantasavallan ja Neuvostoliiton suhteisiin. Neuvostoliiton näkökulmasta Kansantasavalta oli toiminut niin varomattomasti, ettei sitä voinut avustaa ydinaseiden kehittämisessä.⁸⁹

Amerikkalaisten sotilaallista läsnäoloa käytettiin pontena Tasavallan legitimizeetin ja Yhdysvaltain motiivien kyseenalaistamiselle vuoden 1971 käsittelyissä. Esimerkiksi Irakin delegaatti kuvaili, että Tasavalta oli vain epämääräinen kopla, joka oli ylipäättään olemassa ainoastaan Yhdysvaltain laivaston tuoman turvan ansiosta:

As for the so-called Government of the Republic of China, that Government has ceased to exist after its expulsion by the Chinese people on 1 October 1949. The

⁸⁶ Roy 2003, 112–113; Tucker 2009, 13.

⁸⁷ Foot 1995, 30–31.

⁸⁸ Chen 2001, 167–169

⁸⁹ Tucker 2009, 16.

clique that escaped the Chinese revolution and now rules over the People of Taiwan is there only because of the guns of the United States Seventh Fleet.⁹⁰

Tästä näkökulmasta Tasavallan olemassaolo oli päättynyt Kiinan vallankumoukseen. Yhtä kärkeviä näkemyksiä esittivät lähinnä muut A/L.630-esityksen allekirjoittajat. Esimerkiksi Guinean delegaatti julisti, että Tasavalta oli suvereenin kansan karkottama petturijoukko, joka oli saanut turvapaikan vieraan vallan helmoista.⁹¹ Sierra Leonen delegaatti puolestaan kiinnitti huomionsa Tasavallan ja Yhdysvaltain puolustussopimukseen. Hän aprikoi, että Yhdysvaltain motiivi puolustussopimukselle oli kommunismin patoaminen Aasiassa. Lisäksi hän tulkitsi, ettei Yhdysvallat enää kyennyt perääntymään sopimuksesta, koska sopimuksen laiminlyönti olisi kolhaissut sen hallintoa niin kansainvälisellä kentällä kuin kotimaassaankin.⁹²

Yhdysvaltain motiivit puolustussopimukselle olivat Kansantasavallan vaikutusvallan patoaminen ja Tasavallan riskinoton kontrolloiminen. Tucker valottaa teoksessaan Yhdysvaltain puolustuksellisia intressejä. Hän toteaa, että kaupan ja sotilasliikenteen kannalta tärkeät laivaväylät olisivat jääneet haavoittuvaisiksi, jos Kansantasavalta olisi murtanut Yhdysvaltain puolustuspiirin. Lisäksi Yhdysvaltain hallinto halusi näyttäytyä maailmalle luotettavana liittolaisena. Tasavallalla ja Yhdysvalloilla oli yhteisiä strategisia intressejä, mutta maiden prioriteetit poikkesivat toisistaan. Tasavallan tärkein päämäärä oli yhdistää Kiina oman hallintonsa alle, ja se koitti tuupata Yhdysvallat avoimeen konfliktiin Kansantasavallan kanssa. Erot sopimuspuolten prioriteeteissa loivat niiden suhteeseen toistuvasti jännitteitä. Ajan oloon Tasavallasta kuoriutui lobbaushirmu, jota oli vaikea kontrolloida. Tucker esittää, että Tasavalta hävisi ainoastaan Israelille kyvyssään taivutella Yhdysvallat tahtoonsa. Eriävät prioriteetit tekivät Tasavallasta vaikean liittolaisen.⁹³

Osa delegaatioista kritisoi kaksoisedustusta vuonna 1971, koska Tasavalta ei ollut esityksen allekirjoittaja eikä myöskään kannattanut sitä puheenvuorollaan. Esimerkiksi Ugandan delegaatti painotti, että Tasavallan delegaatti oli pitäytynyt yhden Kiinan politiikassa halki puheenvuoronsa. Hän kertasi, että Tasavallan mukaan vain yksi Kiina oli olemassa, ja sillä oli vain yksi laillinen hallitus. Tasavalta oli tyrmännyt kahden Kiinan politiikan, joten Ugandan delegaatti päätteli, ettei kaksoisedustukseen ollut saanut sen siunausta.⁹⁴ Tällaiset huomiot asettivat sekä Tasavallan että Yhdysvaltain näkemykset epärealistiseen valoon. Samanlaisia

⁹⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 11.

⁹¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 7.

⁹² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 11.

⁹³ Tucker 2009, 4–5, 11–16.

⁹⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

huomioita esittivät esimerkiksi Afganistanin ja Kuwaitin delegaatit. Afganistanin delegaatti huomautti, ettei Tasavalta joutanut yhden Kiinan politiikassaan, vaikka sen tulevaisuus YK:ssa oli vaakalaudalla.⁹⁵ Kuwaitin delegaatti puolestaan totesi lakonisesti, että Tasavallan delegaatti oli saattanut A/L.633-esityksen naurunalaiseksi.⁹⁶ Ristiriitojen korostaminen oli tehokas keino osoittaa, ettei kaksoisedustus ollut vakaalla maaperällä: jopa Yhdysvallat ja Tasavalta olivat siitä erimielisiä.

Yhdysvallat oli yrittänyt luoda pragmaattista ratkaisua jo edustuskiistan varhaisempina vuosina. Tasavallan ehdottomuus oli kuitenkin rajoittanut Yhdysvaltain toimintakykyä. Kennedyn hallinto oli alkanut hahmotella uutta strategiaa 1960-luvulla, kun muutokset YK:n poliittisessa luonteessa osoittivat moratorium-menettelyn kestävämmäksi ratkaisuksi. Foot selventää, että YK:n jäsenmäärä kasvoi räjähdysmäisesti, eivätkä uudet jäsenet taipuneet Yhdysvaltain kantaan. Uutta strategiaa hahmotellessaan Kennedyn hallinto puntaroi vaihtoehtoja, joissa yleiskokous hyväksyisi kummankin kiinalaisen hallituksen edustus oikeuden.⁹⁷ Bush toteaa, että Tasavalta hylkäsi kaikki tällaiset ehdotukset kerta toisensa jälkeen. Vuoden 1971 istuntokaudella Yhdysvaltain virkamiehet onnistuivat kuitenkin vakuuttamaan Tasavallan diplomaatit siitä, että kaksoisedustus oli ainoa keino säilyttää nationalistien paikka YK:ssa.⁹⁸ Kuten edellä esitetystä aineistosta voidaan havaita, Tasavalta ei allekirjoittanut A/L.633-esitystä tai kannattanut sitä puheenvuorollaan. Pikemminkin Tasavalta tyytyi kohtaloonsa.

Yhdysvaltain läheisimmät liittolaiset kannattivat Kansantasavallan oikeuksien palauttamista vuoden 1971 täysistunnoissa. Esimerkiksi Yhdistyneen kuningaskunnan delegaatti muistutti, että hänen edustamansa hallitus oli tunnustanut Kansantasavallan diplomaattisesti jo vuonna 1950. Hän jatkoi, että Kansantasavalta oli Kiinan ainoa laillinen edustaja, ja sen olisi pitänyt olla edustettuna jo kauan sitten.⁹⁹ Myös Kanadan ja Ranskan delegaatit mukailivat yhden Kiinan politiikkaa puheenvuoroillaan. Kanadan delegaatti ilmoitti, että hänen edustamansa hallitus tunnusti Kansantasavallan Kiinan ainoaksi lailliseksi hallitukseksi.¹⁰⁰ Ranskan delegaatti puolestaan huomautti, ettei Kiinaa voinut vaatia luopumaan yhtenäisyydestään. Hänen mukaansa Kansantasavalta oli Kiinan edustaja, eikä jäsenvaltioilla voinut olla kuin

⁹⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 8.

⁹⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

⁹⁷ Foot 1995, 35–38.

⁹⁸ Bush 2004, 116–117, 119.

⁹⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

¹⁰⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 2–3.

yksi edustaja. Hän lisäsi, että YK:n enemmistö oli Kansantasavallan kannalla, ja yhä useampi jäsenvaltio oli solminut diplomaattiset suhteet sen kanssa.¹⁰¹

Yhdysvaltain oli vaikea rakentaa tukea Kansantasavallan eristämislle. Torelli kuvailee, miten eriävillä tavoilla länsimaat suhtautuivat Kansantasavaltaan. Hänen mukaansa muualla läntisessä maailmassa diplomaattinen vaihto Kansantasavallan kanssa koettiin tärkeäksi, kun taas Yhdysvallat painotti vallankumouksellisen regimin eristämistä.¹⁰² Yhdysvaltain hallinto oli valmis kompromisseihin politiikan muilla osa-alueilla saadakseen kannatusta eristämistoimenpiteilleen. Footin mukaan tämä oli osoitus siitä, miten tärkeää roolia eristäminen näytteli Yhdysvaltain politiikassa.¹⁰³ Yhdysvaltain vaikeudet lisääntyivät 1960-luvun lopulla. Kulttuurivallankumoukseen assosioitu väkivalta ja sekasorto olivat väliaikaisesti torpedoineet Kansantasavallan kansainvälistä asemaa. Kun pahimmat tyrskyt olivat tyyntyneet, Kansantasavalta alkoi osoittaa joustavuutta ulkosuhteissaan. Vuosina 1969 ja 1970 äänet alkoivat jälleen valua Kansantasavallan laariin. Vuoden 1970 istuntokaudella Kansantasavallan oikeuksien palauttaminen saavutti yleiskokouksen yksinkertaisen enemmistön. Esimerkiksi Italia ja Kanada äänestivät palauttamisen puolesta.¹⁰⁴

Yhdysvaltain presidentti Richard Nixon julkisti vuonna 1971 aikeensa vieraillla Kansantasavallassa. Vierailua pohjustaneet neuvottelut oli käyty salassa, jottei julkinen kritiikki olisi jarruttanut välien parantamista. Matka-aiheet tulivat siten yllätyksenä kansainväliselle yhteisölle. Historioitsija Robert Accinelli tulkitsee, että lähentymisellä oli voimapoliittinen motiivi: kumpikin osapuoli tavoitteli vipuvoimaa Neuvostoliittoon sekä suotuisampaa voimatasapainoa Aasiassa.¹⁰⁵ Torelli tulkitsee motiiveja samantapaisesti kuin Accinelli. Hänen mukaansa taustalla oli Kansantasavallan ja Neuvostoliiton suhteiden heikentyminen.¹⁰⁶ Yleiskokouksen vuoden 1971 istuntokausi osui keskelle vierailun järjestelyjä. Nixonin hallinnossa pelättiin, että edustuskiista tarvetsi neuvottelut. Accinelli toteaa, että A/L.633-esitys oli muotoiltu lähentyminen silmällä pitäen, ja viitteet kahden Kiinan politiikasta oli pyritty poistamaan. Hänen mukaansa Yhdysvaltain virkamiehet olivat jopa konsultoineet Kansantasavallan poliitikkoja YK-linjastaan. Kansantasavallan poliitikot olivat todenneet, ettei edustuskiistalle annettaisi paljoakaan painoarvoa. Lisäksi Yhdysvaltain

¹⁰¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

¹⁰² Torelli 2012, 158–160.

¹⁰³ Foot 1995, 33–35.

¹⁰⁴ Foot 1995, 44–46.

¹⁰⁵ Accinelli 2005, 9, 11–12, 24.

¹⁰⁶ Torelli 2012, 161–162.

virkamiehille oli luvattu, että Kansantasavalta rauhoittaisi retoriikkaansa edustuskiistasta, kun äänestys täysistunnoissa lähenisi.¹⁰⁷

Nixonin vierailua tituleerattiin merkittäväksi käänneeksi Yhdysvaltain ulkopolitiikassa, mutta yleiskokouksessa sen vaikutus koettiin vähäiseksi. Vierailu mainittiin jokaisessa täysistunnossa vähintään kerran. Osa delegaatioista riemuitsi kylmän sodan ilmapiiriin liennytyksestä, mutta osa suhtautui vierailuun kyynisemmin. Esimerkiksi Kuwaitin delegaatti ilmaisi olevansa turhautunut siitä, ettei Yhdysvaltain YK-linja ollut muuttunut:

We thought that we were being relieved of this absurdity by the dramatic switch in United States foreign policy after the announcement of President Nixon's pending visit to Peking. But the United States still resists the acknowledged theory that the sun rises in the East, and, accordingly, only one China exists.¹⁰⁸

Kuwaitin delegaatti kuvaili kiistaa Kiinojen lukumäärästä absurdiksi. Hän rinnasti yhden Kiinan politiikan yhtä päivänselväksi asiaksi kuin suunta, josta aurinko nousee.¹⁰⁹

Tämänlaisista hajaäänistä huolimatta voidaan todeta, että Nixonin vierailu ja A/L.633-esitys olivat muuttaneet edustuskiistan olosuhteita — Yhdysvallat oli valmis hyväksymään Kansantasavallan edustusoikeuden ensimmäistä kertaa edustuskiistan historiassa. Kaksi vuosikymmentä kestäneiden eristämistoimenpiteiden jälkeen delegaatiot eivät kuitenkaan olleet vakuuttuneita siitä, että Yhdysvaltain linja olisi olennaisesti muuttunut.

Tässä luvussa tarkasteltiin, miten eri valtiot suhtautuivat Kiinan vastakkaisiin hallituksiin yleiskokouksen täysistunnoissa. Kansantasavaltaa puollettiin erityisesti esityksessä A/L.630, jonka allekirjoittajat olivat pääasiassa sosialistisia ja kolmannen maailman valtioita. Nämä delegaatiot esittivät, että yleiskokous päättäisi palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet, tunnustaa Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitimeiksi edustajiksi ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. Esitys A/L.630 sai vastaparikseen esityksen A/L.633, jonka allekirjoittajat olivat Yhdysvaltain lisäksi pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioita. Nämä delegaatiot esittivät, että yleiskokous vahvistaisi kummankin kiinalaisen hallituksen edustusoikeuden. Vaikka esityksillä oli lähes saman verran allekirjoittajia, YK:n enemmistö kannatti selvästi Kansantasavaltaa. Jopa Yhdysvaltain perinteiset liittolaiset kokivat, että Kiinan edustusoikeus kuului ainoastaan Kansantasavallalle.

¹⁰⁷ Accinelli 2005, 34–36.

¹⁰⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

¹⁰⁹ Voidaan myös tulkita, että delegaatti viittasi kielikuvallaan Kansantasavaltaan nousevana tai edistyksellisenä voimana. Joka tapauksessa delegaatin tarkoitus oli korostaa Kansantasavallan asemaa ainoana oikeana Kiinana.

2.2 Kysymys tärkeästä kysymyksestä

Yleiskokous on neuvotteluelin, jossa kaikki YK:n jäsenet ovat edustettuina, ja jokaisella on yksi ääni. Tietyt säännöt ohjaavat yleiskokouksen päätöksentekoa. Osa säännöistä on kirjattu YK:n peruskirjaan ja yleiskokouksen omiin menettelysääntöihin, kun taas osa kumpuaa vakiintuneista käytänteistä. Äänestystilanteissa jäsenet voivat ilmasta kantansa neljällä tavalla: äänestämällä puolesta tai vastaan, pidättäytymällä äänestämisestä tai olemalla poissa. Näistä kahta viimeistä ei lasketa mukaan äänten kokonaismäärään, mikä kaventaa päätökseen vaadittua enemmistöä. Tavanomaisesti päätökset tehdään paikalla olevien ja äänestävien jäsenten yksinkertaisella enemmistöllä. ”Tärkeällä kysymyksellä” puolestaan viitataan menettelyyn, jossa jokin tärkeäksi kysymykseksi määritelty asia voidaan ratkaista vain 2/3 määräenemmistöllä.¹¹⁰ Tässä luvussa Kiinon lukumäärää puntaroidaan tärkeän kysymyksen raameissa. Luvun keskiössä on keskustelu siitä, oliko Tasavallan erottaminen tärkeä kysymys.

Tasavallan erottamista vaadittiin vuonna 1971 esityksessä A/L.630, jonka allekirjoittajat olivat pääasiassa kommunistisen ja kolmannen maailman valtioita. Nämä delegaatiot esittivät, että yleiskokous päättäisi palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. Esitys perustui yhden Kiinan politiikkaan: allekirjoittajat tunnustivat Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitimeiksi edustajiksi.¹¹¹ Tästä näkökulmasta Kiinalta oli riistetty sille kuuluva edustusoikeus, koska Tasavalta ei ollut maan legitimi edustaja, eikä Kansantasavalta ollut edustettuna YK:ssa. Esityksen tarkoitus oli palauttaa edustusoikeus sille hallitukselle, jolle se allekirjoittajien mielestä oikeasti kuului. Näin ollen Tasavallan erottaminen oli edellytys Kansantasavallan oikeuksien palauttamiselle.

Tärkeistä kysymyksistä oli säädetty YK:n peruskirjan 18. artiklassa. Artiklan toisen momentin mukaan tärkeitä kysymyksiä olivat muun muassa uusien jäsenten hyväksyminen, jäsenyyden tuottamien oikeuksien pidättäminen sekä jäsenten erottaminen:

Decisions of the General Assembly on important questions shall be made by a two-thirds majority of the members present and voting. These questions shall include: [--] the admission of new Members to the United Nations, the suspension of the rights and privileges of membership, the expulsion of members...¹¹²

¹¹⁰ Conforti & Focarelli 2010, 102, 104–105; Peterson 2006, 41, 72–74.

¹¹¹ Päätöslauselmaesitys A/L.630 and ADD.1 and 2 (19.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

¹¹² United Nations 1945, Charter of the United Nations, art. 18, para. 2.

Artiklan kolmannessa momentissa puolestaan oli säädetty, että yleiskokouksen yksinkertainen enemmistö pystyi päättämään uusista kysymysryhmistä, jotka kuuluivat tärkeiden kysymysten kategoriaan.¹¹³ Poliitiikan tutkija M. J. Peterson esittelee teoksessaan yleiskokousta ja sen prosesseja. Hänen mukaansa yleiskokous on aina päättänyt määränemmistön tarpeesta kysymys kerrallaan, vaikka 18. artiklassa onkin säädetty vain kokonaisista kysymysryhmistä. Peterson toteaa, että tärkeää kysymystä on hyödynnetty erityisesti tilanteissa, joissa enemmistön kokoaminen on ollut epävarmaa: estävä vähemmistö on helpompi saavuttaa kuin voittava enemmistö. Hän nostaa Kiinan edustuksen tällaisten tilanteiden tyyppiesimerkiksi.¹¹⁴

Vuoden 1971 istuntokaudella esitettiin, että Tasavallan erottaminen oli tärkeä kysymys. Tämä sisältyi esitykseen A/L.632, jolla oli yhteensä 22 allekirjoittajaa. Joukko oli lähes identtinen A/L.633-allekirjoittajien kanssa; se koostui pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioista. Yhdysvallat oli myös tämän esityksen allekirjoittaja. Nämä delegaatiot esittivät, että kaikki päätökset, jotka riistäisivät Tasavallalta edustuksen, olivat tärkeitä kysymyksiä.¹¹⁵ Allekirjoittajat vetosivat puheenvuoroillaan YK:n peruskirjan 18. artiklaan. Esimerkiksi Australian, Costa Rican ja Nicaraguan delegaatiit tulkitsivat artiklaa niin, että päätös jäsenvaltion erottamisesta vaati yleiskokouksen määränemmistön.¹¹⁶ Nicaraguan delegaatti luki artiklan ääneen puheenvuorollaan. Luettuaan artiklan hän totesi, että se oli täysin sovellettavissa Tasavallan erottamiseen.¹¹⁷ Kuten edellä esitetystä artiklasta voidaan tulkita, jäsenvaltion erottaminen oli tärkeä kysymys YK:n peruskirjan mukaan.

Yhdysvaltain tärkein tavoite vuoden 1971 käsittelyissä oli estää Tasavallan erottaminen, kun aiemmin se oli ollut Kansantasavallan eristäminen. Yhdysvaltain diplomaattinen painopiste oli siirtynyt 1970-luvulle tultaessa, kun yleiskokouksen äänestykset olivat alkaneet kääntyä Kansantasavallan eduksi. Accinelli valottaa artikkelissaan kontekstia, jossa Nixonin hallinto kehitti YK-linjansa vuoden 1971 istuntokautta varten. Hänen mukaansa hallinnon oli otettava huomioon sekä Kansantasavalta että Tasavalta. Kansantasavallan ja Yhdysvaltain suhteet olivat lientymässä, ja Nixon oli vastikään julkistanut aikeensa vieraillla Manner-Kiinassa. Tasavalta olisi kuitenkin kritisoinut Yhdysvaltoja liiasta Kansantasavallan myötäilystä, mikä olisi saattanut aiheuttaa poliittista levottomuutta. Lopullinen linja koostui kahdesta

¹¹³ United Nations 1945, Charter of the United Nations, art. 18, para. 3.

¹¹⁴ Peterson 2006, 73.

¹¹⁵ Päätöslauselmaesitys A/L.632 and ADD.1 and 2 (12.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

¹¹⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 17; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 8; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

¹¹⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

päätöslauselmaesityksestä, jotka oli kiedottu yhteen. A/L.633-esitys vahvisti kummankin kiinalaisen hallituksen edustusoikeuden, kun taas A/L.632-esitys määritteli Tasavallan erottamisen tärkeäksi kysymykseksi. Näin Kansantasavallan edustusoikeus olisi voitu vahvistaa yleiskokouksen yksinkertaisella enemmistöllä, mutta Tasavallan erottaminen olisi vaatinut määräenemmistön. Samalla Yhdysvallat olisi pessyt kätensä kiistasta: ainoa este Kansantasavallan edustukselle olisi ollut sen oma ehdottomuus siitä, että Kiinalla oli vain yksi legitiimi edustaja.¹¹⁸

Esityksen A/L.632 allekirjoittajat painottivat, että Kiinan edustusta koskevat erimielisyydet kumpusivat Tasavallan erottamisesta eivätkä Kansantasavallan edustusoikeudesta.

Esimerkiksi Yhdysvaltain delegaatti antoi erottamiselle erityistä painoarvoa puheenvuorollaan. Hän kutsui esitystä A/L.632 ”erottamisen vastaiseksi esitykseksi” ja totesi, että ääni esityksen puolesta olisi ääni jäsenvaltion erottamista vastaan:

We are dealing, in this “important question” draft resolution, with the question of expulsion, and if representatives vote “yes” on the “non-expulsion” draft resolution, they will be voting against the insidious precedent of expulsion by a simple majority.¹¹⁹

Myös Haitin ja Guatemalan delegaattit jakoivat tämän näkemyksen. He tähdensivät, että Kansantasavallan tuli olla edustettuna, muttei Tasavallan edustuksen kustannuksella.¹²⁰ Uruguayn delegaatti puolestaan tulkitsi, että erottaminen oli vastoin YK:n perimmäistä tarkoitusta. Hän muistutti, että pöydällä oli myös esitys kiinalaisten hallitusten kaksoisedustuksesta. Tätä vasten Tasavallan erottaminen oli hänen mukaansa erityisen kyseenalaista.¹²¹ Yleiskokous vaikutti olevan yksimielisesti Kansantasavallan edustusoikeuden puolella. Kun yleiskokous oli yksimielinen Kansantasavallan edustusoikeudesta, Tasavallan erottaminen näyttäytyi tarpeettomana ja luonteeltaan rankaisevana toimenpiteenä. Tästä näkökulmasta yleiskokouksen erimielisyys koski ainoastaan Tasavallan erottamista.

¹¹⁸ Accinelli 2005, 31–34.

¹¹⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

¹²⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1972 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 2–3; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

¹²¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 7–8.

Jäsenvaltion erottamisesta oli säädetty YK:n peruskirjan 6. artiklassa. Artiklan mukaan yleiskokous kykeni erottamaan jäsenen turvallisuusneuvoston suosituksesta, jos jäsen oli loukannut jatkuvasti peruskirjan sisältämiä periaatteita:

A member of the United Nations which has persistently violated the Principles contained in the present Charter may be expelled from the Organization by the General Assembly upon the recommendation of the Security Council.¹²²

Tätä erottamisprosessia ei ollut pantu täytäntöön koskaan. Erottaminen ei kuitenkaan ollut ainoa prosessi, joka olisi voinut muuttaa valtion asemaa YK:n jäsenenä. Oikeustieteilijät Benedetto Conforti ja Carlo Focarelli tarkastelevat teoksessaan YK:n sääntöjä ja käytänteitä. Heidän mukaansa valtio ei voi olla YK:n jäsen, jos se ei ole kansainvälisen oikeuden subjekti. He toteavat, että valtioseuraannot ovat olleet erityisen ongelmallisia YK:lle: valtioseuraanto¹²³ voi merkitä seuraajavaltion automaattista jäsenyyttä ja vastaavasti edeltäjävaltion jäsenyyden päättymistä. Joissakin tapauksissa on ollut vaikea määritellä, onko valtion olemassaolo lakannut, ja siirtyvätkö sen oikeudet ja velvoitteet jollekin toiselle poliittiselle kokonaisuudelle. Tällaisia tilanteita on syntynyt esimerkiksi valtioiden pirstoutuessa tai yhdistyessä. Valtioseuraantoa ja sen oikeusvaikutuksia on jouduttu puntaroimaan YK:ssa esimerkiksi vuonna 1947, kun Pakistan irtaantui Intiasta. Tällöin Intia säilytti jäsenyytensä, mutta Pakistan hyväksyttiin jäseneksi erillisellä prosessilla.¹²⁴

Delegaatioiden enemmistö tulkitsi vuonna 1971, ettei Tasavallan erottamista voinut samastaa jäsenvaltion erottamiseen. Tulkinta oli erityisen yleinen esityksen A/L.630 allekirjoittajien keskuudessa. Esimerkiksi Pakistanin delegaatti esitti tällaisen tulkinnan puheenvuorollaan. Hän alleviivasi, että vain yksi Kiina-niminen jäsenvaltio oli olemassa. Siten kyse ei hänen mukaansa ollut jäsenvaltion erottamisesta, vaan yhden kiinalaisen delegaation korvaamisesta toisella.¹²⁵ Myös Algerian delegaatti esitti, että kiista koski jäsenvaltion valtuuksia eikä jäsenyyttä itsessään. Hän argumentoi, että kyse oli jäsenyyteen liittyvien valtuuksien luovuttamisesta jäsenen laillisille edustajille. Hänen mukaansa tästä luonnollisesti seurasi, että valtuudet vedettiin edustajilta, joilla ei ollut niihin oikeutta.¹²⁶ Tämä näkemys sai vastakaikua muistakin delegaatioista kuin vain A/L.630-allekirjoittajista. Muun muassa kaikki pohjoismaiset delegaatiot esittivät vastaavia argumentteja. Esimerkiksi Suomen delegaatti

¹²² United Nations 1945, Charter of the United Nations, art. 6.

¹²³ Valtioseuraannolla viitataan tapahtumaan, jossa valtion olemassaolo lakkaa osittain tai kokonaan, ja määräämisvalta alueen kansainvälisistä suhteista siirtyy jossakin muodossaan seuraajavaltiolle.

¹²⁴ Conforti & Focarelli 2010, 50, 53–54, 56–57.

¹²⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 1–2.

¹²⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 6–7.

tulkitsi, ettei kiista koskenut Kiinan jäsenyyttä. Hänen mukaansa yleiskokouksen päätettävänä oli vain se, kumpi kiinalaisista hallituksista oli oikeutettu edustamaan Kiinaa.¹²⁷ Tästä näkökulmasta Tasavallan erottaminen ei ollut tärkeä kysymys. Pikemminkin kyse oli edustajien valtuuksista, joista voitiin päättää yleiskokouksen yksinkertaisella enemmistöllä.

Kansainvälisen yhteisön oli vaikea tulkita, millaisia vaikutuksia vallankumouksella oli Kiinan jäsenyyteen YK:ssa. Confortin ja Focarellin mukaan valtion asema kansainvälisen oikeuden subjektina ei lakkaa, vaikka sen hallitus muuttuisi vallankumouksellisesti. He tulkitsevat, että YK:n käytäntö vahvistaa tämän näkemyksen. Jos uusi hallitus tosiasiallisesti hallitsee väestöä ja aluetta, vallankumouksella ei ole vaikutusta valtion jäsenyyteen YK:ssa. Esimerkiksi Tšekkoslovakian vallankaappauksella tai Kuuban vallankumouksella ei ollut jäsenyyteen liittyviä vaikutuksia. Kummassakin tapauksessa uusi hallitus korvasi vanhan delegaation omallaan ja harjoitti sen kautta jäsenyyteensä liittyviä oikeuksia.¹²⁸ Kun Kansantasavalta perustettiin, se ilmoitti YK:lle omaksuvansa Tasavallan oikeudet ja velvoitteet. Tämä sai välittömästi lukuisten kommunistisen ja kolmannen maailman valtioiden tuen. Nämä ryhmittymät tulkitsevat, että Tasavallan erottamisessa oli kyse vain delegaatioiden vaihdosta eikä jäsenvaltion erottamisesta. Conforti ja Focarelli huomauttavat, että tämä tulkinta oli ongelmallinen, koska Tasavalta oli edelleen olemassa ja hallitsi Taiwania.¹²⁹ Kuten luvussa 2.1. on esitetty, kumpikin kiinalainen hallitus väitti olevansa Kiinan ainoa laillinen hallitus. Kansantasavalta väitti syrjäyttäneensä Tasavallan vallankumouksella. Tasavalta puolestaan vetosi Kiinan muuttumattomuuteen ja väitti edustavansa samaa valtiota kuin ennen sisällissotaakin.

Esityksen A/L.630 äänekkäimmät kannattajat väittivät, ettei Tasavalta voinut olla Kiinan edustaja, koska Taiwan kuului Kansantasavallan valta-alueeseen. Esimerkiksi Kuuban delegaatti perusteli tätä väitettä sillä, että Taiwan oli tunnustettu Kiinan maakunnaksi kansainvälisissä sopimuksissa.¹³⁰ Tšekkoslovakian ja Jugoslavian delegaattit pohjasivat näkemyksensä samankaltaisiin argumentteihin. Tšekkoslovakian delegaatti huomautti, että Potsdamin julistukseen oli selvästi kirjattu, että Taiwan kuului Kiinalle. Taiwan ei siten hänen mukaansa ollut valtio, vaan Kiinan maakunta.¹³¹ Jugoslavian delegaatti puolestaan tulkitsi, että puheet jäsenvaltion erottamisesta olivat vain keino hämärtää keskustelun ydintä. Hänen

¹²⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 5.

¹²⁸ Conforti & Focarelli 2010, 58–59.

¹²⁹ Conforti & Focarelli 2010, 62–63.

¹³⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

¹³¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

mukaansa keskustelussa painotettiin Tasavallan erottamista Kansantasavallan oikeuksien sijaan, koska Kansantasavallan eristäminen muilla keinoilla oli osoittautunut mahdottomaksi. Erottamispuheet olivat delegaatin mukaan paradoksaalisia, sillä monet kansainväliset sopimukset olivat vahvistaneet, että Taiwan oli osa Kiinaa.¹³² A/L.630-esityksen kannattajat perustelivat näkemyksiään siis yhden Kiinan politiikalla. Yhden Kiinan politiikka sai pontta kansainvälisistä julistuksista, joissa Taiwanin oli tunnustettu kuuluvan Kiinalle. Näin ollen Tasavallan edustajat eivät edustaneet mitään valtiota eikä heidän erottamisensa vastannut jäsenvaltion erottamista.

Trumanin hallinto oli julistanut, ettei Taiwanin asemaa ollut kansainvälisesti määritelty. Tämä oikeutti Yhdysvaltain sotilaallisen väliintulon Taiwaninsalmella ja teki Taiwanin asemasta kansainvälisen ongelman — Kiinan sisäasiaan olisi ollut tuomittavaa puuttua.¹³³ Taiwanin asemaa oli kuitenkin käsitelty Kairon ja Potsdamin julistuksissa jo 1940-luvulla. Näissä julistuksissa toisen maailmasodan liittoutuneet olivat asettaneet Japanille rauhan ehdot. Yksi ehdoista oli, että Japani luovuttaisi Kiinalle kaikki siltä riistämänsä alueet. Taiwanin asema kytkeytyi siten liittoutuneiden ja Japanin väliseen rauhansopimukseen, joka solmittiin San Franciscossa syksyllä 1951. Sopimuksessa Japani luopui Taiwanista, mutta alueelle ei nimetty varsinaista vastaanottajaa. Bush huomauttaa, että Yhdysvalloilla oli erityistä vaikutusvaltaa sopimuksen sisältöön, koska se oli Japanin pääasiallinen miehittäjä.¹³⁴ Sopimuksen sisältö voidaan tulkita osaksi kahden Kiinan politiikkaa. Bush määrittelee teoksessaan, että kahden Kiinan politiikalla oli kaksi ulottuvuutta. Ensimmäinen koski sitä, minkälainen poliittinen kokonaisuus Tasavalta oli. Toinen puolestaan koski Taiwanin asemaa, eli minkä valtion valta-alueeseen Taiwan kuului. Bushin mukaan Taiwanin asema korostui erityisesti 1950-luvun alkupuolella, kun Yhdysvaltain prioriteetti oli heikentää Kansantasavallan kontrollia alueesta.¹³⁵ Bushin määritelmää voidaan soveltaa myös yhden Kiinan politiikkaan. Kumpikin kiinalaisista hallituksista väitti, että Kiinalla oli vain yksi laillinen hallitus. Vastaavasti nämä hallitukset väittivät, että Taiwan oli osa Kiinaa.

Kansainväliset määritelmät Taiwanin asemasta olivat oikeusvaikutuksiltaan ilmeisen kiistanalaisia. Frank Chiang on erikoistunut Kiinan, Taiwanin ja Yhdysvaltain välisiin suhteisiin. Hän tarkastelee teoksessaan Taiwanin asemaa kansainvälisen oikeuden

¹³² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 8.

¹³³ Bush 2004, 88–90, 95.

¹³⁴ Bush 2004, 90–93.

¹³⁵ Bush 2004, 86.

näkökulmasta. Chiang toteaa, etteivät Kairon ja Potsdamin julistukset olleet varsinaisesti sopimuksia eivätkä siten sitoneet osapuolia sisältöihinsä. Vaikka julistukset olisivat olleet sitovia, liittoutuneet eivät olisi voineet määrittellä Taiwanin asemaa, koska Japani ei ollut vielä antautunut — Taiwanin asema oli mahdollista määrittellä vasta sodanjälkeisessä sopimuksessa.¹³⁶ Chiang lisää, ettei kumpikaan kiinalaisista hallituksista allekirjoittanut sopimusta eikä siinä määritelty, mille valtiolle Japani luovutti Taiwanin. Hänen mukaansa valtion on oltava sopimuksen allekirjoittaja, jotta se voi vastaanottaa siinä luovutetut alueet.¹³⁷ Chiang tulkitsee, ettei Taiwan kuulunut millekään valtiolle, vaikkei se ollut myöskään itsenäinen.¹³⁸ Kansainvälisen oikeuden asiantuntija Phil Chan tekee Taiwanin asemasta samoja sopimusteknisistä havaintoja kuin Frank Chiang. Hän kuitenkin argumentoi, että Taiwan kuului Kansantasavallan suvereniteetin alaisuuteen.¹³⁹ Tällaiset tulkintaerot osoittavat ongelman syvyyden. Poliittiset manööverit ovat vuosikymmenten saatossa muodostaneet kerrostumia, jotka kätkevät alleen runsaasti epämääräisyyttä.

Osa delegaatioista argumentoi vuoden 1971 istuntokaudella, että A/L.632-esitys oli keino sulkea Kansantasavalta YK:n ulkopuolelle. Esimerkiksi Mauritanian delegaatti kuvaili, että A/L.632-esitys oli este Kiinan edustukselle. Hän vihjasi, että Yhdysvallat tukijoinen koitti hyödyntää YK:n äänestysjärjestelmää omien intressiensä tavoittelussa.¹⁴⁰ Chilen delegaatti vuorostaan muistutti, että tärkeää kysymystä oli käytetty Kansantasavaltaa vastaan vuosien ajan. Hän jatkoi, että menettelytapaa oli käytetty puhtaasti strategisista syistä, sillä menettelyn avulla vähemmistö pystyi estämään enemmistön tahtoa toteutumasta.¹⁴¹ Myös Sudanin delegaatti perusteli näkemyksiään edustuskiistan historialla. Hän taustoitti, että edustuskiistan alkuvuosina Yhdysvallat oli kerännyt kannatuksen, jonka vaikutusvallasta Kiinan edustusta ei ollut sisällytetty yleiskokouksen agendalle ollenkaan. Delegaatti jatkoi, että Yhdysvallat oli hyödyntänyt tärkeää kysymystä ensimmäisen kerran, kun käsittelyn estäminen oli osoittautunut mahdottomaksi. Hän tulkitsi, että tällöin Yhdysvaltain tarkoitus oli ollut sulkea Kansantasavalta YK:n ulkopuolelle. Delegaatin mukaan ei ollut mitään syytä uskoa, ettei tärkeää kysymystä käytettäisi vuonna 1971 samaan tarkoitukseen kuin ennenkin.¹⁴² Tässä luvussa esitetyn aineiston perusteella voidaan todeta, että YK:n jäsenet suhtauivat tärkeään

¹³⁶ Chiang 2017, 200–202.

¹³⁷ Chiang 2017, 208–209, 211–212.

¹³⁸ Chiang 2017, 337–339.

¹³⁹ Chan 2009, 459–462.

¹⁴⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 13.

¹⁴¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 9.

¹⁴² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 2–3.

kysymykseen penseästi. Yhdysvaltain kovasanainen kritisointi ja suoranainen syyttely oli kuitenkin hieman harvinaisempaa.

Yhdysvallat oli turvautunut tärkeään kysymykseen ensimmäisen kerran edustuskiistassa vuonna 1961, kun moratorium-menettelyn jatkaminen oli osoittautunut mahdottomaksi. Bush toteaa, ettei tärkeä kysymys ollut vaikuttanut kestävältä strategialta alun alkaenkaan. Saman havainnon tekee myös Foot. Yleiskokouksessa menettelyyn suhtauduttiin epäilyksellä, vaikka Yhdysvallat onnistuikin keräämään tarpeeksi kannattajia esityksilleen. Yhdysvaltain virkamiehet olivat varautuneet vastustukseen muotoilemalla vaihtoehtoisia strategioita jo myöhään vuonna 1960. Nämä olisivat olleet ratkaisuja, joilla kumpikin kiinalainen hallitus olisi saanut edustusosoikeuden.¹⁴³ Bush selostaa teoksessaan, millaisia hahmotelmat olivat sisällöltään. Yksi oli muotoiltu valtioseuraannon ympärille. Tämän strategian mukaan Kiinalla oli kaksi seuraajavaltiota, joista kummallakin oli automaattisesti edustusosoikeus YK:ssa. Toinen vaihtoehto oli tunnustaa Tasavalta Kiinan edustajana, mutta myöntää sen menettäneen runsaasti aluettaan. Kansantasavalta vuorostaan oli perustettu tälle menetetyille alueelle ja voitaisiin hyväksyä YK:hon uutena jäsenenä.¹⁴⁴ Kahdenvälisissä neuvotteluissa Tasavallan poliitikot tyrmäsivät kaikki tällaiset aloitteet kerta toisensa jälkeen. Heidän näkökulmastaan strategiat olisivat lujittaneet kahden Kiinan olemassaoloa ja siten heikentäneet Tasavallan legitimitettä. Kun tunnustelut eivät tuottaneet tulosta, Yhdysvallat tyytyi tärkeään kysymykseen. Vuosikymmenen kuluessa tärkeän kysymyksen vastustus kasvoi entisestään.¹⁴⁵

A/L.632 oli ensimmäinen esitys, josta yleiskokous äänesti edustuskäsittelyissä vuonna 1971. Esitys hylättiin äänin 59 vastaan – 55 puolesta. Lisäksi 15 jäsentä pidättäytyi.¹⁴⁶ Annetut äänet on esitetty maittain kuvassa 1. Lähes puolet jäsenistä puolsi tärkeää kysymystä, vaikka suurin osa puheenvuoron pitäneistä delegaatioista koki, että Kiinan edustusosoikeus kuului ainoastaan Kansantasavallalle. Peterson toteaa, että tärkeä kysymys antoi valtioille mahdollisuuden toimia ristiriitaisten vaatimusten edessä. Delegaatiot vastasivat kotimaisiin vaatimuksiin kannattamalla Kansantasavallan edustusosoikeutta, mutta myötälivä Yhdysvaltoja puoltamalla tärkeää kysymystä.¹⁴⁷ Esitys hylättiin pienellä marginaalilla, mikä osoittaa Petersonin väitteen todeksi. Äänijakaumasta voidaan silti havaita samoja ryhmittymiä

¹⁴³ Bush 2004, 105–106; Foot 1995, 23 ja 35–38.

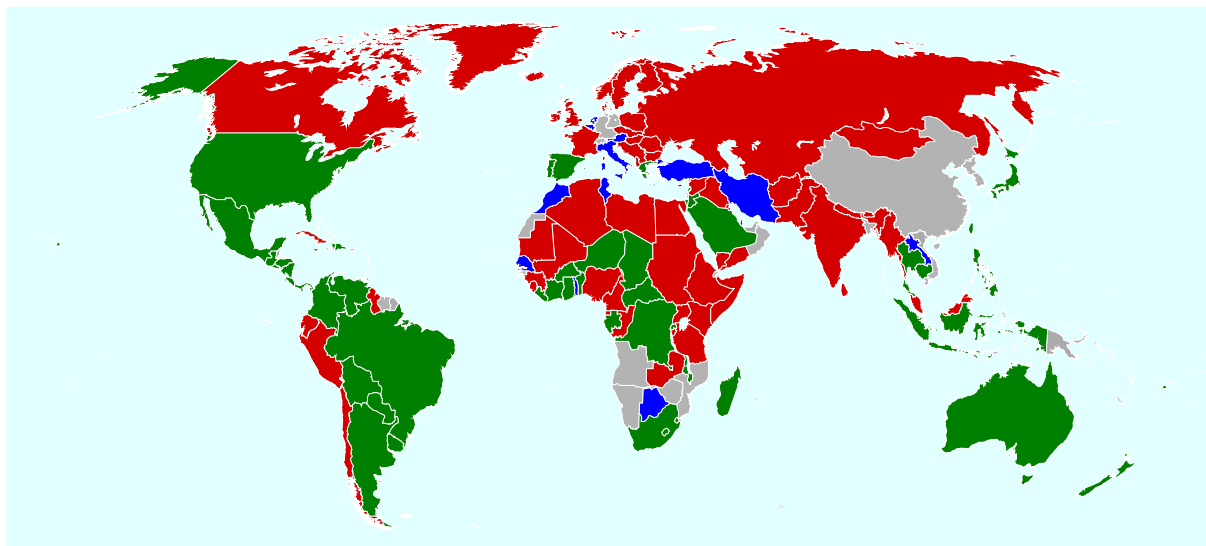
¹⁴⁴ Bush 2004, 106–107.

¹⁴⁵ Bush 2004, 111–114; Foot 1995, 39, 41–43 ja 45.

¹⁴⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), meeting records, GAOR, 34–35.

¹⁴⁷ Peterson 2006, 73.

kuin puheenvuoroista ja esitysten allekirjoittajistakin. Esitystä puoltaneet olivat pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioita. Enemmistö vastustajista puolestaan oli kommunistisen ja kolmannen maailman valtioita. Lisäksi monet länsimaalaiset valtiot vastustivat tärkeää kysymystä.

Kuva 1 Esitykselle A/L.632 annetut äänet maittain. Vihreä = puolesta, Punainen = vastaan, Sininen = pidättäytyminen, Harmaa = poissa/ei-äänestävä/ei-jäsen. Yhteensä 114 ääntä ja 15 pidättäytymistä. Manner-Kiina on merkitty harmaalla selkeyden vuoksi, vaikka Tasavalta äänesti esityksen puolesta ja teoriassa edusti Kiinaa kokonaisuudessaan. Karttapohjaan ei ole merkitty Ukrainan tai Valko-Venäjän rajoja, mutta kumpikin oli edustettuna YK:ssa itsenäisenä valtiona. Alkuperäinen karttapohja: Furfur.

Äänijakaumasta havaitaan, että Neuvostoliiton vaikutuspiiri äänesti yhdenmukaisemmin kuin Yhdysvaltain vaikutuspiiri. Voidaan tulkita, että erot johtuivat osaltaan blokkien luonteista.

Historioitsija John Lewis Gaddis argumentoi, että läntinen maailma oli huomattavasti moniarvoisempi kuin kommunistinen maailma. Hänen mukaansa tämä johtui läntisen maailman demokraattisesta luonteesta: liittolaiset osallistuivat Yhdysvaltain vaikutuspiiriin muotoiluun yhtä aktiivisesti kuin amerikkalaiset itse. Neuvostoliitto sen sijaan oli valmis tukahduttamaan eriävät näkemykset omalla vaikutuspiirillään jopa sotilaallisilla toimilla.¹⁴⁸

Näiden erojen lisäksi havaitaan, että useat kolmannen maailman delegaatiot äänestivät A/L.632-esitystä vastaan. Historioitsija Mark Mazower huomauttaa, että 1970-luvulle tultaessa enemmistö YK:n jäsenistä edusti kolmannen maailman valtioita. Tämä oli osa kehityskulkua, joka korosti globaalia vastakkainasettelua rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välillä.¹⁴⁹ Idän ja lännen vastakkainasettelu ei siten ollut ainoa merkityksellinen vedenjakaja, kun yleiskokous äänesti päätöslauselmaesityksistä vuonna 1971.

¹⁴⁸ Gaddis 1997, 51–53, 288–289.

¹⁴⁹ Mazower 2012, 258–260, 272.

Yleiskokous päätti, ettei Tasavallan erottaminen ollut tärkeä kysymys. Tasavallan erottamista ei samastettu jäsenvaltion erottamiseen, joten siitä voitiin päättää yksinkertaisella enemmistöllä. Tästä näkökulmasta Kiinan edustuksessa oli kysymys edustajien valtuuksista eikä niinkään kilpailevien valtioiden jäsenyydestä. Oikeustieteilijä Thomas D. Grant selventää teoksessaan jäsenyyden ja valtuuden eroa. Jäsenyys on kynnys organisaation ja valtion välisille suhteille. Valtuudet puolestaan viittaavat edustajien ja valtion välisiin suhteisiin. Toisin sanoen yleiskokous päätti edustuskiistassa vain, kumpi kahdesta hallituksesta oli valtuutettu edustamaan Kiinaa YK:ssa. Yhtäkään jäsenvaltiota ei erotettu, koska erottamisen jälkeen YK:ssa oli yhtä monta Kiinaa kuin ennenkin. Näin ollen Tasavallan edustajat korvattiin Kansantasavallan edustajilla.¹⁵⁰

Tässä luvussa tarkasteltiin keskustelua siitä, oliko Tasavallan erottaminen tärkeä kysymys. Tasavallan erottamista vaadittiin esityksessä A/L.630, jonka allekirjoittajat olivat pääasiassa kommunistisen ja kolmannen maailman valtioita. Näiden delegaatioiden näkökulmasta Tasavallan erottaminen oli edellytys Kansantasavallan oikeuksien palauttamiselle. Tärkeä kysymys puolestaan sisältyi esitykseen A/L.632, jonka allekirjoittajat olivat Yhdysvaltain lisäksi pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioita. Nämä delegaatiot esittivät, että kaikki päätökset, jotka riistäisivät Tasavallalta edustuksen, olivat tärkeitä kysymyksiä. Esitys A/L.632 hylättiin pienellä marginaalilla. Toisin sanoen yleiskokous päätti, ettei Tasavallan erottaminen ollut tärkeä kysymys. Enemmistö jäsenistä tulkitsi, ettei kysymys ollut jäsenvaltion erottamisesta, vaan delegaatioiden vaihdosta.

¹⁵⁰ Grant 2009, 163–164 ja 167.

3 YK:n perusperiaatteet Kiinan edustuksen perusteena

Seuraavassa käsittelyluvussa tutkitaan, miten delegaatiot perustelivat Kiinan edustusta YK:n perusperiaatteilla. Tässä yhteydessä perusperiaatteilla tarkoitetaan rauhaa ja universaalisuutta. Kun YK perustettiin vuonna 1945, organisaation ensisijainen tarkoitus oli ylläpitää rauhaa ja luoda jäsenilleen kollektiivista turvallisuutta. Toisen maailmansodan peräaalloissa rauhanajan tavoitteet laajenivat globaaleihin teemoihin, kuten nälkään ja köyhyyteen. Jotta YK voisi menestyä maailmanlaajuisissa tehtävissään, myös jäsenistön oli oltava maailmanlaajuinen. Organisaation tavoittelemalla universaalisuus merkitsi siten sekä tehtävien että jäsenistön maailmanlaajuisuutta. Luvussa 3.1. Kiinan edustusta tarkastellaan YK:n universaalia luonnetta vasten. Luvun keskiössä ovat delegaatioiden näkemykset siitä, miten Kiinan edustus pitäisi järjestää, jotta universaalisuuden periaateilla toteutuisi parhaiten. Luvussa 3.2. tarkastellaan, miten delegaatiot vetosivat rauhaan väitellessään Kiinan edustuksesta. Luvun keskiössä ovat ensimmäisen, toisen ja kolmannen maailman delegaatioiden tulkinnat Kansantasavallan rauhanomaisesta luonteesta sekä siitä, mikä oli paras tapa edistää rauhaa.

3.1 Uusia universaalisuuteen

YK oli alun perin sodanajan liitto, ja organisaation alkuperäiset 51 jäsentä olivat valtioita, jotka olivat vastustaneet akselivaltoja toisessa maailmansodassa. Liittoutuneet suurvallat — Kiinan tasavalta, Neuvostoliitto, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat — olivat neuvotelleet organisaation rakenteesta ja rauhanajan tehtävistä jo sodan aikana. Suurvaltojen tavoite oli säilyttää sodanajan liitto, jotta rauhanajan pyrkimykset eivät epäonnistuisi kuten ensimmäisen maailmansodan jälkeen.¹⁵¹ Suurvaltojen erimielisyydet organisaation jäsenyydestä uhkasivat kariuttaa neuvottelut kokonaan. Yhdysvallat linjasi, että jäsenistön tuli olla mahdollisimman universaali. Neuvostoliitto puolestaan linjasi, että jäsenistö tuli rajata liittoutuneiden varhaisiin kannattajiin, mutta muitakin rauhaa rakastavia valtioita voitaisiin aikanaan hyväksyä jäseniksi. Laaja jäsenistö oli uhka Neuvostoliitolle, sillä Etelä-Amerikan valtiot ja Yhdistyneen kuningaskunnan siirtomaat noudattivat läntisten valtojen linjaa. Suurvallat sopivat kompromissina, että YK tavoittelisi universaalisuutta, ja jäsenten olisi oltava rauhaa rakastavia valtioita.¹⁵²

¹⁵¹ Mazower 2012, 212–213, 216.

¹⁵² Mazower 2012, 204–207.

Lähestulkoon kaikki delegaatiot korostivat YK:n universaalia luonnetta vuoden 1971 täysistuntokäsittelyissä. Esimerkiksi Yhdysvaltain delegaatti painotti, että enemmistö jäsenistä oli tunnustanut universaalisuuden YK:n keskeiseksi periaateksi. Hänen mukaansa universaalisuus tarkoitti sitä, että kaikki maailman kansat voisivat ennen pitkää olla edustettuina YK:ssa.¹⁵³ Guatemalan delegaatti puolestaan tulkitsi, että kaikkien kansojen osallistuminen oli välttämätöntä YK:n tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁵⁴ Delegaatiot edustuskiistan molemmin puolin jakoivat nämä näkemykset. Australian delegaatti tiivistä, että lähes kaikki delegaatiot olivat alleviivanneet puheenvuoroillaan universaalisuuden tärkeyttä.¹⁵⁵ Lisäksi delegaatioiden enemmistö oli yksimielinen siitä, että Kansantasavallan osallistuminen lisäisi universaalisuutta ja vahvistaisi siten YK:ta. Esimerkiksi Afganistanin ja Filippiinien delegaattit korostivat tätä puheenvuoroillaan. Kumpikin esitti, että YK:n keskeiset tavoitteet toteutuisivat todennäköisemmin, jos Kansantasavallalla olisi edustusorganisaatiossa.¹⁵⁶

YK:n peruskirjan mukaan universaalisuus ei tarkoittanut sitä, että kaikki ehdokkaat hyväksyttäisiin jäseniksi automaattisesti. Päinvastoin jäsenyydelle oli asetettu kriteerit. Näistä kriteereistä oli säädetty peruskirjan 4. artiklassa. Artiklan ensimmäisen momentin mukaan jäsenyys oli avoin kaikille rauhaa rakastaville valtioille, jotka hyväksyivät ja kykenivät täyttämään peruskirjassa asetetut velvoitteet:

Membership in the United Nations is open to all other peace-loving states which accept the obligations contained in the present Charter and, in the judgement of the Organization, are able and willing to carry out these obligations.¹⁵⁷

Varsinaisesta hyväksymisprosessista oli puolestaan säädetty artiklan toisessa momentissa. Momentin mukaan yleiskokous voisi päättää uuden jäsenen hyväksymisestä turvallisuusneuvoston suosituksesta, jos ensimmäisen momentin ehdot täyttyisivät.¹⁵⁸ Grant tutkii teoksessaan YK:n muutosta universaaliksi organisaatioksi. Hänen mukaansa organisaation hyväksymisprosessi oli tarkka ja selektiivinen vielä 1940- ja 1950-luvuilla. Alkuvuosinaan YK tavoitteli universaalisuutta lähinnä periaatetasolla, eikä jäsenyys ollut ulkopuolisille valtioille automaatio. Näin ollen universaalisuus ei merkinnyt mitään tarkasti

¹⁵³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 9.

¹⁵⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

¹⁵⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1973), meeting records, GAOR, 8–9.

¹⁵⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 7–8; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1972 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 2–3.

¹⁵⁷ United Nations 1945, Charter of the United Nations, art. 4, para. 1.

¹⁵⁸ United Nations 1945, Charter of the United Nations, art. 4, para. 2.

määriteltyä jäsenistön tai tehtävien laajuutta, vaan pikemminkin potentiaalia: YK saattaisi muuttua ajallaan maailmanlaajuiseksi organisaatioksi.¹⁵⁹

YK:n peruskirjassa asetetut kriteerit oli huomioitu esityksessä A/L.630, joka toimitettiin vuoden 1971 edustuskäsittelyihin. Yleiskokouksen ei tarvinnut noudattaa 4. artiklan hyväksymisprosessia, koska esityksessä viitattiin oikeuksien palauttamiseen eikä uuden jäsenen hyväksymiseen. Esityksen mukaan yleiskokous olisi päättänyt palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet, tunnustaa Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitimeiksi edustajiksi ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. Esityksen allekirjoittajat olivat pääasiassa kommunistisen ja kolmannen maailman valtioita.¹⁶⁰ Nämä delegaatiot korostivat puheenvuoroillaan, että kysymys oli nimenomaan Kansantasavallan oikeuksien palauttamisesta. Esimerkiksi Nepalin delegaatti perusteli, ettei Kansantasavalta ollut uusi jäsen, koska Kiina oli yksi YK:n perustajajäsenistä.¹⁶¹ Tämä näkökulma ei rajautunut vain esityksen allekirjoittajiin; moni länsimainen delegaatio puolsi ainakin osia esityksestä. Esimerkiksi Ruotsin delegaatti perusteli näkemyksiään yhden Kiinan politiikalla. Hän totesi, että Kiina oli YK:n perustajajäsen, ja vain yksi Kiina oli olemassa. Täten A/L.630-esitys ei hänen mukaansa voinut johtaa uuden jäsenen hyväksymiseen tai vanhan jäsenen erottamiseen.¹⁶²

Esitys A/L.630 koski sitä, kumpi kiinalaisista hallituksista oli valtuutettu edustamaan Kiinaa. Esityksen tarkoitus oli hyväksyä Kansantasavallan edustajien valtuudet ja vastaavasti hylätä Tasavallan valtuudet. YK:n peruskirjan mukaan jäsenen hyväksymisestä tai erottamisesta voitiin päättää vain turvallisuusneuvoston suosituksesta. Grant esittää, että hyväksymisprosessi voitiin kiertää, koska esitys koski ainoastaan edustajien valtuuksia. Päätös edustajien valtuuksista ei edellyttänyt turvallisuusneuvoston suositusta.¹⁶³

Uusien jäsenten hyväksyminen oli politisoitunut prosessi, joka heijasti kylmän sodan ilmapiiriä. Kumpikin supervalta — Neuvostoliitto ja Yhdysvallat — suosi ehdokkaita omalta vaikutuspiiriltään. Vastaavasti kumpikin yritti estää vastapuolen ehdokkaita saavuttamasta jäsenyyttä. Grantin mukaan poliittinen tasapaino oli erityisen herkkä yleiskokouksessa, jossa supervalloilla ei ollut veto-oikeuden takaamaa suojaa. Seurauksena hyväksymisprosessi

¹⁵⁹ Grant 2009, 70–73.

¹⁶⁰ Päätöslauselmaesitys A/L.630 and ADD.1 and 2 (19.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

¹⁶¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 2.

¹⁶² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

¹⁶³ Grant 2009, 167.

ajautui umpisolmuun: Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain jarrutustaktiikat aiheuttivat tukkeuman, ja jäsenyyttä tavoittelevien valtioiden määrä kasvoi. Esimerkiksi vuosien 1950 ja 1955 välisenä aikana organisaatioon ei hyväksytty yhtäkään uutta jäsentä.¹⁶⁴ Mazower kuvaa, että YK:n enemmistö oli turhautunut supervaltojen jarrutteluun. Hänen mukaansa enemmistön painostus, uusi pääsihteeri ja Stalinin kuolema mahdollistivat lopulta solmun ratkomisen.¹⁶⁵ Solmu ratkottiin niin sanotulla ”pakettisopimuksella” vuonna 1955, kun yleiskokous hyväksyi 16 uutta jäsentä yhdellä päätöslauselmalla.¹⁶⁶ Grant esittää, että universaalisuus sai vahvempaa jalansijaa YK:ssa juuri pakettisopimuksen vanavedessä.¹⁶⁷

Vuonna 1971 toimitettiin myös esitys A/L.633, jonka tavoite oli vahvistaa kummankin kiinalaisen hallituksen edustus oikeus YK:ssa. Esityksen tarkoitus oli hyväksyä Kansantasavallan edustus oikeus ja samanaikaisesti suojata Tasavaltaa erotukselta. A/L.633-allekirjoittajat olivat Yhdysvaltain lisäksi pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioita.¹⁶⁸ Nämä delegaatiot argumentoivat, että Tasavallan erottaminen oli universaalisuuden vastaista. Esimerkiksi Fidžin ja Uuden-Seelannin delegaatiit korostivat tätä näkemystä puheenvuoroillaan. Kumpikin huomautti, ettei YK voinut saavuttaa universaalisuutta erottamalla jäseniään.¹⁶⁹ Yhdysvaltain delegaatti puolestaan painotti, että YK:n jäsenistö oli kasvanut 51 jäsenestä 131:een, eikä organisaatiosta ollut aiemmin erotettu yhtäkään jäsentä. Hänen mukaansa A/L.630-esityksen kannattajat eivät voineet vedota universaalisuuteen, koska yhden kansan korvaaminen toisella ei tehnyt organisaatiosta universaalimpaa.¹⁷⁰

YK:n jäsenmäärä oli kasvanut räjähdysmäisesti vuoden 1955 pakettisopimuksen jälkeen. Vuoden 1971 edustuskäsittelyjen aikana jäsenmäärä oli 131, kun ennen pakettisopimusta jäseniä oli ollut vain 60.¹⁷¹ Tämä kasvu aiheutui pitkälti dekolonisaatiosta, ja valtaosa uusista jäsenistä oli afrikkalaisia ja aasialaisia valtioita. Uudet jäsenet nostivat dekolonisaation näkyväksi teemaksi yleiskokouksessa. Yhdysvaltain ulkosuhteisiin erikoistunut historioitsija Mary Ann Heiss kuvailee artikkelissaan keinoja, joilla Yhdysvallat ja Neuvostoliitto yrittivät

¹⁶⁴ Grant 2009, 64–66.

¹⁶⁵ Mazower 2012, 258–259.

¹⁶⁶ Grant 2009, 66; Mazower 2012, 258–259.

¹⁶⁷ Grant 2009, 66.

¹⁶⁸ Päätöslauselmaesitys A/L.633 and ADD.1 and 2 (12.10.1971), 26th session: annexes, GAOR.

¹⁶⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 10; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

¹⁷⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 9.

¹⁷¹ Growth in United Nations membership, United Nations. <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership>; ks. myös alaviite 37.

sopeutua YK:n uuteen kokoonpanoon. Hänen mukaansa kumpikin supervalta yritti mustamaalata vastapuolensa kolonialistiseksi tai kolonialismin sympatisoijaksi. Neuvostoliitto peräänkuulutti yleiskokouksen aktiivista roolia kolonialismin purkamisessa. Yhdysvallat puolestaan suhtautui tällaisiin esityksiin torjuvasti. Heiss muistuttaa, että Yhdysvaltain länsieurooppalaiset liittolaiset olivat entisiä siirtomaavaltoja. Ulkosuhteiden ylläpito ja kolmannen maailman kasvava merkitys oli vaikea yhteensovittaa.¹⁷² Heiss kuitenkin lisää, etteivät YK:n uudet jäsenet halunneet sotkea dekolonisaatiota kylmään sotaan. Tämä kuvasti laajempaa sitoutumattomien maiden liikettä, joka oli saanut alkunsa Bandungin konferenssista vuonna 1955. Liikkeen tarkoitus oli edistää kolmannen maailman yhteistyötä ja karttaa ryhmittymistä kummankaan supervallan leiriin.¹⁷³

Kaksoisedustuksen allekirjoittajat korostivat Tasavallan taloudellista elinvoimaisuutta vuoden 1971 täysistunnoissa. Esimerkiksi Japanin delegaatti huomautti, että Tasavallan talouskasvu oli yksi maailman vahvimista. Hänen mukaansa kasvu oli nimenomaan Tasavallan hallinnon ansiota:

The Government of the Republic of China has effectively controlled the island of Taiwan for more than 25 years, and has developed a sound and stable economy. The economic growth of Taiwan is one of the highest in the world.¹⁷⁴

Näin talous oli samanaikaisesti peruste Tasavallan valtiollisuudelle sekä merkitykselle YK:ssa. Myös Australian ja Costa Rican delegaatiot yhtyivät tähän tulkintaan. Costa Rican delegaatti vertasi, että Tasavalta tuotti enemmän vientituotteita kuin Kansantasavalta.¹⁷⁵ Australian delegaatti puolestaan esitti, että Tasavalta oli saavuttanut elintason, joka oli yksi Aasian korkeimmista. Hän lisäsi, että Tasavalta lahjoitti huomattavia summia tekniseen ja taloudelliseen kehitykseen ympäri maailmaa.¹⁷⁶ Tästä näkökulmasta korkea elintaso ja kukoistava talous olivat osoituksia Tasavallan hallinnon kyvykkyydestä. Tämä oli vuorostaan peruste Tasavallan asemalle ja merkitykselle YK:n jäsenenä.

Tasavallan bruttokansantuote kasvoi lähes kymmenen prosenttia vuodessa 1960-luvulla. Roy esittää, että Tasavallan johto uskoi talouskasvun nostavan hallintonsa legitimitettä. Hallinto oli panostanut 1950-luvun kehitysohjelmillaan erityisesti kevyeen teollisuuteen, mikä oli työllistänyt massoittain kouluttamattomia työntekijöitä. 1960-luvun alussa hallitus

¹⁷² Heiss 2015, 84, 93–94.

¹⁷³ Heiss 2015, 91–92, 114.

¹⁷⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

¹⁷⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 16.

¹⁷⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 8.

toimeenpani useita taloudellisia reformeja ja infrastruktuurihankkeita siirtyäkseen vientijohtoiseen kehitysmalliin. Royn mukaan päätös uudesta kehitysmallista perustui osittain Yhdysvaltain lupauksiin taloudellisesta tuesta. Hän lisää, että noin 40 % Tasavallan pääomapohjasta oli peräisin Yhdysvaltain avustuksista.¹⁷⁷ Vaikka Tasavallan hallitus onnistui kehittämään maansa taloutta, menestyksekkäs talouspolitiikka ei suoranaisesti välittänyt YK:n rahoitukseen. Diplomaatti Thomas Schlesinger kirjoittaa artikkelissaan YK:n rahoituksesta ja budjettikriiseistä. Hän toteaa, ettei Tasavalta suostunut maksamaan osuuttaan kuluista, jotka koskivat Kansantasavaltaa. Schlesingerin mukaan maksamattomat osuudet tekivät Tasavallasta YK:n suurimman velallisen.¹⁷⁸

Yhdysvaltain kylmän sodan aikainen propaganda¹⁷⁹ korosti kapitalististen maiden vaurautta ja yltäkylläisyyttä. Historioitsija Andrew Yarrow taustoittaa, että propagandan tarve syntyi Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain ulkopoliittisesta kilpailusta, jossa kumpikin yritti voittaa puolelleen liittolaisia. Hänen mukaansa vauraus ja korkea elintaso korostuivat amerikkalaisessa propagandassa 1950-luvun jälkipuoliskolla. Neuvostoliitto vuorostaan korosti kapitalismin sisäistä ristiriitaisuutta ja vääjäämätöntä luhistumista. Kylmän sodan ensimmäisellä vuosikymmenellä Yhdysvaltain propaganda oli keskittynyt amerikkalaiseen liberalismiin ja vastapainona kommunismin sortaviin piirteisiin. Yarrow selittää Yhdysvaltain propagandan sisällöllistä muutosta sisä- ja ulkopoliittisilla syillä. Yhdysvallat pyrki vastaamaan samanaikaisesti sekä kotimaiseen kritiikkiin että Neuvostoliiton ulkopoliittisiin hyökkäyksiin. Sodanjälkeinen tulojen nousu Yhdysvalloissa vaikutti osoittavan, että amerikkalainen järjestelmä kykeni vastaamaan tehokkaasti väestönsä sosiaalisiin tarpeisiin ja puuttumaan yhteiskunnallisiin ongelmiin, kuten köyhyyteen. Näin Yhdysvallat näyttäytyi järjestelmänä, joka mahdollisti kansalaistensa materiaalsen yltäkylläisyyden yhteiskuntaluokkaan katsomatta. Tämän korostaminen oli ulkopoliittisessa kilpailussa vaikuttavampaa kuin ydinarsenaalien vertailu.¹⁸⁰

Pienten ja keskikokoisten valtioiden delegaatiot ilmaisivat turhautumistaan kylmän sodan ilmapiiriin vuoden 1971 istuntokaudella. Esimerkiksi Saudi Arabian delegaatti totesi, että supervallat olivat kannattaneet pienten valtioiden YK-jäsenyyttä vain saadakseen niiltä

¹⁷⁷ Roy 2003, 97–99.

¹⁷⁸ Schlesinger 2001, 290.

¹⁷⁹ Termillä ”propaganda” on usein halventava arvolataus. Tässä yhteydessä termi tulee ymmärtää laajemmassa merkityksessään: kommunikaationa, joka ei välttämättä ole valheellista, mutta esittää kertojansa ainoastaan positiivisessa valossa. Ks. Yarrow 2009, 4.

¹⁸⁰ Yarrow 2009, 4–8.

ääniä.¹⁸¹ Hänen mukaansa organisaatiossa vallitsi valtataistelu, eikä YK:n periaatteille annettu samaa painoarvoa kuin kansallisille intresseille.¹⁸² Tästä näkökulmasta kylmä sota rampautti YK:n toimintaa. Enemmistö organisaation jäsenistä edusti pieniä ja keskikokoisia kansoja, mutta jäsenistön yleinen etu jäi supervaltojen jalkoihin. Osa delegaatioista huomautti, että supervaltojen vastakkainasettelu oli heijastunut myös Kiinan edustuksesta käytyyn kiistaan. Esimerkiksi Liberian delegaatti argumentoi, että edustuskiistan pitkittyminen johtui ideologisesta tasapainottomuudesta: kommunistinen blokki kannatti Kansantasavaltaa ja länsiblokki vuorostaan Tasavaltaa.¹⁸³ Malawin delegaatti argumentoi samansuuntaisesti. Hän taustoitti, että kylmän sodan jakolinjat olivat pitkälti määritelleet, kumpi kiinalaisista hallituksista tunnustettiin diplomaattisesti.¹⁸⁴ Tällaiset puheenvuorot korostivat pienten valtioiden muuttuvaa roolia YK:ssa. Delegaatiot tulkitsivat, että YK:n periaatteiden suojeleminen oli sysäytynyt pienten kansojen harteille, koska supervallat keskittyivät kansallisiin intresseihinsä.

Kylmä sota oli paisuttanut Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain kansalliset intressit maailmanlaajuisiksi. Supervallat yrittivät muuttaa maailman omaksi kuvakseen, sillä kumpikin koki tehtäväkseen todistaa oman ideologiansa universaali sovellettavuus. 1970-luvulle tultaessa tämä globaali vastakkainasettelu huipentui erityisesti kolmannessa maailmassa. Historioitsija Odd Arne Westadin mukaan 1970-luku merkitsi kylmän sodan aikakautta, jolloin tapahtumat Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa olivat kansainvälisten asioiden keskipisteessä. Hän tulkitsee, että kylmän sodan ideologinen konflikti kumpusi pohjimmiltaan vastakkaisista tavoista, joilla Neuvostoliitto ja Yhdysvallat käsittivät modernisuuden. Kumpikin supervalta tulkitsee edustavansa tulevaisuutta, jota kohti muun maailman oli kehityttävä. Amerikkalainen modernisuuskäsitys tiivistyi yksilön ja elinkeinonharjoittamisen vapauteen. Neuvostoliittolainen käsitys puolestaan pohjasi sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja yhteiskuntaluokkajohdun kollektivistiseen toimintaan. Vastikään itsenäistyneet kolmannen maailman valtiot olivat hedelmällinen alusta supervaltojen ideologiselle modernisointikilpailulle.¹⁸⁵

Enemmistö delegaatioista epäili vuoden 1971 istuntokaudella, ettei YK voinut onnistua globaaleissa tehtävissään ilman Kansantasavallan osallistumista. Esimerkiksi Sambian

¹⁸¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

¹⁸² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 9.

¹⁸³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

¹⁸⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

¹⁸⁵ Westad 2007, 4–5, 9–10, 39–41.

delegaatti esitti, ettei YK voinut löytää kestäviä ratkaisuja maailman ongelmiin, jos Kansantasavalta oli organisaation ulkopuolella.¹⁸⁶ Myös Ranskan delegaatti tulkitasi Kansantasavallan osallistumisen välttämättömyydeksi. Hän totesi, että sellaiset poliittiset kysymykset olivat harvassa, joista voitiin keskustella ottamatta huomioon Kansantasavallan vaikutusvaltaa.¹⁸⁷ Yleinen näkemys delegaatioiden keskuudessa oli, että erityisesti globaali kehitys ja kollektiivinen turvallisuus edellyttivät Kansantasavallan aktiivista osallistumista. Esimerkiksi Haitin delegaatti painotti Kansantasavallan osallistumisen tärkeyttä, kun YK:ssa käsiteltiin aseistariisunta ja kolmannen maailman taloudellista kehitystä.¹⁸⁸ Tällaiset puheenvuorot korostivat osaltaan Kansantasavallan kokoa. YK:n tavoitteet globaalista kehityksestä ja kollektiivisesta turvallisuudesta vaikuttivat sanahelinältä, kun neljäsosa maapallon väestöstä oli organisaation ulkopuolella.

Globaali kehitys oli erottamaton osa kylmän sodan aikaista modernisointia, jolla kumpikin supervalta yritti muuttaa maailman omaksi kuvakseen. YK-tasolla kehitystä edistettiin pääasiassa erilaisten erityisjärjestöjen, rahastojen ja ohjelmien kautta. Yhdysvallat rahoitti leijonanosan YK:n budjetista, ja organisaation kehitystoimet olivat pitkään Amerikka-vetoisia. Mazowerin mukaan supervaltojen kehityskilpailu kiristyi, kun Hruštšovin aikana myös Neuvostoliitto alkoi rahoittaa YK:n kehitysprojekteja.¹⁸⁹ Vasemmiston historiaan erikoistunut Jeremy Friedman puolestaan korostaa sosialismin vetovoimaisuutta kolmannessa maailmassa. Hänen mukaansa kapitalismiin suhtauduttiin kylmäkiskoisesti, koska aaterakennelma yhdistettiin imperialismiin. Friedman lisää, että sosialistinen kehitysmalli vaikutti oikovan kehittyneiden teollisuusmaiden kulkemia polkuja ja mahdollistavan siten nopeamman kehityksen. Tätä vasten kapitalistiset kehitysmallit haaskahtivat tarpeettomilta ja tuskallisen hitailta.¹⁹⁰

Kolmannen maailman kansoille modernisaatio merkitsi ponnistelua kohti kehittyneiden teollisuusmaiden elintasoa ja vaikutusvaltaa. Friedman kytkee teoksessaan modernisaation ja kolmannen maailman vallankumoukset toisiinsa. Vaikka kolmannen maailman vallankumouksia kehystettiin pikemminkin kansaan tai etnisyyteen viittaavin termein kuin yhteiskuntaluokalla, suurin vallankumouksellinen sysäys nousi materiaalisista puutteista. Erilaisilla kehitysmalleilla etsittiin ratkaisuja, jotka olisivat tasanneet globaalia eriarvoisuutta

¹⁸⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 2.

¹⁸⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

¹⁸⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1972 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 1.

¹⁸⁹ Mazower 2012, 277, 289–290.

¹⁹⁰ Friedman 2015, 69–70.

ja tuoneet teknologisten vallankumousten hedelmät maailman köyhälle enemmistölle. Friedman esittää, että tällaiseen modernisuuden tavoitteluun sisältyi usein uskomus maailmanvallankumouksen välttämättömyydestä: radikaali muutos jossakin maailmankolkassa edellytti muutosta globaalilla tasolla. Uskomus maailmanvallankumouksesta oli vuorostaan ankkuroitu käsitykseen sortavasta ja imperialistisesta maailmanjärjestyksestä. Täten globaali eriarvoisuus näyttäytyi ilmiöinä, joka voitiin korjata vain imperialistiseen maailmanjärjestykseen kohdistuvalla maailmanvallankumouksella. Kun Neuvostoliitto ja Kansantasavalta ajautuivat välirikoon 1960-luvun tietämällä, maat alkoivat kilpailla vaikutusvallasta kolmannessa maailmassa. Friedmanin mukaan Kansantasavalta sopi vallankumouksen keihäänkärjeksi paremmin kuin Neuvostoliitto, koska Kiina oli köyhä agraariyhteiskunta ja imperialismien uhri.¹⁹¹

Yleiskokous äänesti A/L.630-esityksestä ennen A/L.633-esitystä, koska A/L.630 oli toimitettu aiemmin. Esitys hyväksyttiin äänin 76 puolesta – 35 vastaan. Lisäksi 17 jäsentä pidättäytyi. Täten esitys A/L.630 hyväksyttiin päätöslauselmaksi 2758, eikä esityksestä A/L.633 äänestetty.¹⁹² Tasavallan delegaatio oli poistunut yleiskokouksesta, kun esitys tärkeästä kysymyksestä oli hylätty, eikä Tasavalta siten osallistunut äänestykseen.¹⁹³ Annetut äänet on esitetty maittain kuvassa 2. Äänestystuloksesta voidaan tehdä samoja havaintoja kuin tärkeän kysymyksenkin kohdalla, mutta vedenjakajat ovat vahvempia. Esitystä vastustivat lähinnä kaksoisedustuksen allekirjoittajat sekä muutama kolmannen maailman valtio. Valtaosa kommunistisen ja kolmannen maailman valtioista puolsi esitystä. Myös Yhdysvaltain perinteiset liittolaiset äänestivät Amerikan linjaa vastaan. Sellaisetkin valtiot, jotka olivat puoltaneet tärkeää kysymystä, äänestivät nyt tyhjää tai puolesta.

Äänestystulos kuvasti YK:n voimasuhteiden murrosta, joka voimistui edelleen 1970-luvun kuluessa. Suurvaltojen näkökulmasta yleiskokous oli luonnostaan arvaamaton elin, sillä päätöksenteko perustui puhtaaseen enemmistöperiaatteeseen. YK:n alkuvuosina organisaatiossa oli vallinnut sisäänrakennettu enemmistö Yhdysvaltain eduksi. Neuvostoliitto puolestaan oli ollut altavastajan asemassa.¹⁹⁴ Mazower esittää, että YK:n voimasuhteiden murros seurasi kolmannen maailman esiinmarssista. Hänen mukaansa Bandungin konferenssi nosti etelä-pohjoinen-vastakkainasettelun maailman perustavanlaatuisiksi jakolinjaksi.

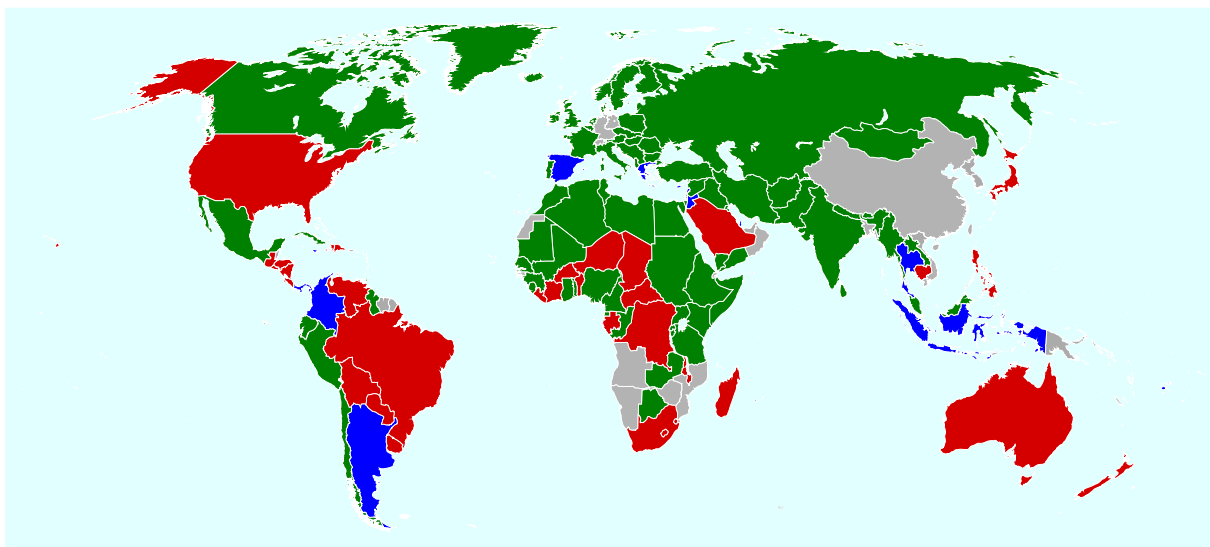
¹⁹¹ Friedman 2015, 3–6.

¹⁹² Päätöslauselma A/RES/2758(XXVI) (25.10.1971), resolutions and decisions, GAOR; Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), meeting records, GAOR, 41.

¹⁹³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), meeting records, GAOR, 40.

¹⁹⁴ Mazower 2012, 245 ja 257.

Aasialaiset ja afrikkalaiset valtiot olivat kokoontuneet konferenssiin vuonna 1955 neuvottelemaan kylmän sodan aiheuttamista uhista sekä yhteistyönsä kehittämistä. Tämä sitoutumattomien maiden liike pyrki muokkaamaan YK:n jäsenistöstä mahdollisimman universaalin ja siten vapauttamaan organisaation suurvaltojen ikeen alta. Kun yleiskokous hyväksyi pakettisopimuksen vuonna 1955, YK:n jäsenistö kasvoi räjähdysmäisesti vastikään itsenäistyneistä valtioista. 1970-luvulle tultaessa yleiskokouksessa vallitsi sisäänrakennettu afroaasialainen enemmistö. Mazowerin mukaan tämä kehityskulku käänsi Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain asemat pääläelleen. Yhdysvallat oli yhä useammin oppositiossa 1970-luvun kuluessa.¹⁹⁵

Kuva 2 Esitykselle A/L.630 annetut äänet maittain. Vihreä = puolesta, Punainen = vastaan, Sininen = pidättäytyminen, Harmaa = poissa/ei-äänestävä/ei-jäsen. Yhteensä 111 ääntä ja 17 pidättäytymistä. Karttapohjaan ei ole merkitty Ukrainan tai Valko-Venäjän rajoja, mutta kumpikin oli edustettuna YK:ssa itsenäisenä valtiona. Alkuperäinen karttapohja: Furfur.

Lisäksi äänestystulos kuvasti YK:n enemmistön näkemystä Kansantasavallan osallistumisen välttämättömyydestä. Tätä havaintoa vahvistaa edelleen se, että myös länsimaiset valtiot äänestivät A/L.630-esityksen puolesta. Esimerkiksi Irlannin delegaatti perusteli äänestyspäätöstään sillä, että Kansantasavallan osallistuminen oli elintärkeää YK:n globaalien tavoitteiden saavuttamiseksi.¹⁹⁶ Yleinen vasta-argumentti kaksoisedustukselle oli, että Kansantasavalta jättäytyisi organisaation ulkopuolelle, jos Tasavaltaa ei erotettaisi. Esimerkiksi Kanadan delegaatti huomautti, ettei Kansantasavalta suostuisi liittymään YK:hon, jos Kiinalla oli kaksi edustajaa.¹⁹⁷ Kaiken kaikkiaan delegaatiot kokivat, että Kansantasavalta

¹⁹⁵ Mazower 2012, 258–260, 272.

¹⁹⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1977 (26.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

¹⁹⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

oli YK:lle tärkeämpi kuin Tasavalta. Trinidadin ja Tobagon delegaatti tiivisti puheenvuorollaan yleiskokouksessa vallinnutta mielialaa. Hän totesi sympatisoivansa Tasavallan kohtaloa, mutta koki pakonomaiseksi äänestää sellaisen esityksen puolesta, joka todennäköisimmin takaisi Kansantasavallalle edustuksen.¹⁹⁸ Yleiskokous tulkitsi Tasavallan osallistumisen YK:n kannalta hyödylliseksi, mutta Kansantasavallan välttämättömäksi.

Äänestystulos ei kuitenkaan merkinnyt yksiselitteisesti Yhdysvaltain vaikutusvallan murentumista. YK-jäsenyys oli ollut Kansantasavallan pitkäaikainen tavoite, koska edustusoikeus olisi pönkittänyt vallankumouksellisen regiimin legitimizeettiä.

Kansantasavallan osallistumishalu oli vaikuttanut hiipuvan 1960-luvulla, mutta tämä asennemuutos oli vain hetkellinen. Foot toteaa, että Kansantasavallan asennemuutos ajoittuu samoille vuosille kulttuurivallankumouksen kanssa. Kulttuurivallankumouksen aikana Kansantasavalta hyljeksi lähes kaikkea diplomaattista vaihtoa ja veti suurimman osan suurlähettiläistään ulkomailta. 1970-luvulle tultaessa kulttuurivallankumouksen pahimmat tyrskyt olivat tyyntyneet, ja Kansantasavalta alkoi edistää ulkosuhteitaan niin kehittyneessä kuin kehittyvässäkin maailmassa. Footin mukaan Kansantasavallan delegaatio oli painottanut osallistumishaluaan esimerkiksi neuvotteluissaan Kanadan kanssa vuonna 1969.¹⁹⁹ Hän huomauttaa, että Kansantasavalta hyväksyttiin YK:hon hetkellä, joka sopi parhaiten Yhdysvaltain ulkopoliittiseen tilanteeseen: presidentti Richard Nixon oli juuri julkistanut aikeensa vieraillla Kansantasavallassa. Vierailu enteili Kansantasavallan ja Yhdysvaltain strategista kumppanuutta Neuvostoliittoa vastaan.²⁰⁰ Vaikka päätöslauselma 2758 viittasi Yhdysvaltain vaikutusvallan murentumiseen, päätös oli samanaikaisesti osoitus Yhdysvaltain poliittisesta pääomasta ja vallasta.

Tässä luvussa tutkittiin delegaatioiden näkemyksiä siitä, miten Kiinan edustus pitäisi järjestää, jotta universaalisuuden periaate toteutuisi parhaiten. Enemmistö YK:n jäsenistä koki, että Kansantasavallan osallistuminen oli välttämätöntä YK:n maailmanlaajuisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tämä näkemys ylitti osaltaan myös edustuskiistan jakolinjat. Näkemys heijastui edelleen äänestykseen, jossa yleiskokous hyväksyi esityksen A/L.630 päätöslauselmaksi 2758. Yleiskokous päätti palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. A/L.633-esityksen tukijat huomauttivat, ettei YK voinut

¹⁹⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1977 (26.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

¹⁹⁹ Foot 1995, 25, 27–29.

²⁰⁰ Foot 1995, 50–51.

saavuttaa universaalisuutta erottamalla jäseniään. Yleiskokouksen enemmistö kuitenkin tulkitsi, että Kansantasavallan osallistuminen oli Tasavallan osallistumista tärkeämpää.

3.2 Rauha maailmojen välillä

Kun YK perustettiin vuonna 1945, organisaation ensisijainen tarkoitus oli ylläpitää rauhaa ja luoda jäsenilleen kollektiivista turvallisuutta. Neuvostoliitto, Yhdistynyt kuningaskunta ja Yhdysvallat olivat kaavailleet itselleen hallitsevan roolin organisaatiossa.

Turvallisuusneuvostolla oli päätösvalta rauhaa ja turvallisuutta koskevissa seikoissa, kun taas yleiskokous antoi suosituksia, jotka eivät olleet sitovia. Tämä hierarkkinen asetelma merkitsi työnjakoa, jossa suurvallat kantoivat suurimman vastuun rauhan ylläpitämisestä. Käytännössä turvallisuusneuvostolla oli yksinoikeus päättää, milloin jokin uhkasi rauhaa.²⁰¹ Hierarkiasta huolimatta myös pienemmällä jäsenvaltioilla oli osuutensa rauha- ja turvallisuuskysymyksissä; suurvallat olivat vastuussa kansainväliselle yhteisölle, mikä legitimoit YK:n toimintaa ja helpotti siten rauhan ylläpitämistä.²⁰² Tässä luvussa tarkastellaan, miten delegaatiot vetosivat rauhaan väitellessään Kiinan edustuksesta. Luvun keskiössä ovat ensimmäisen, toisen ja kolmannen maailman delegaatioiden tulkinnat Kansantasavallan rauhanomaisesta luonteesta sekä siitä, mikä oli paras tapa edistää rauhaa.

Yleiskokous oli lähes yksimielinen vuonna 1971, että Kansantasavallan osallistuminen helpottaisi rauha- ja turvallisuuskysymysten ratkomista. Esimerkiksi Ruotsin delegaatti totesi, että Kansantasavallan osallistuminen oli välttämätöntä, jotta YK voisi edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.²⁰³ Käsite Kansantasavallan osallistumisen välttämättömyydestä pohjasi siihen, että enemmistö delegaatioista tunnusti maan suurvallaksi: suurvalta-asema merkitsi tärkeää roolia YK:n toiminnassa. Esimerkiksi Swazimaan delegaatti perusteli Kansantasavallan koolla ja ydinkapasiteetilla, että maa oli oikeutettu paikkaan turvallisuusneuvostossa.²⁰⁴ Nämä argumentit olivat yleisiä edustuskiistan molemmin puolin. Erityisesti ydinaseet olivat painava peruste Kansantasavallan edustukselle. Esimerkiksi Fidžin delegaatti painotti puheenvuorollaan, että Kansantasavalta oli ydinasevaltio. Hänen mukaansa YK ei voinut onnistua aseistariisunnassa tai muiden turvallisuuskysymysten ratkomisessa, kun kaikki maailman suurista ydinasevaltioista eivät osallistuneet organisaation toimintaan.²⁰⁵

²⁰¹ Morris 2018, 42–43, 48–51.

²⁰² Morris 2013, 527–528.

²⁰³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1970), meeting records, GAOR, 1.

²⁰⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 12.

²⁰⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

Aseistariisunta oli yksi liittoutuneiden suurvaltojen strategioista rauhan ylläpitämiseksi. Strategian taustalla oli ajatus hierarkkisesta työnjaosta, jossa suurvallat huolehtisivat kansainvälisestä turvallisuudesta, ja pienemmät valtiot luopuisivat asevoimistaan. Poliitiikan tutkija Justin Morris tarkastelee artikkelissaan YK:n syntyvaiheita. Hänen mukaansa tavoitteet aseistariisunnasta höllentyivät, kun suurvallat päättivät sisällyttää muutkin YK:n jäsenet rauha- ja turvallisuustehtäviin. Morris huomauttaa, että osallistuminen rauhan turvaamiseen edellytti asevoimia.²⁰⁶ Kansantasavallan rooli aseistariisunnassa korostui, kun maa onnistui ensimmäisessä ydinkokeessaan vuonna 1964. Foot kuvailee, että ydinkokeella oli maailmanlaajuisia psykologisia ja poliittisia vaikutuksia, vaikka Kansantasavalta ei ollut ydinasekapasiteetiltaan verrannollinen supervaltoihin. Hänen mukaansa supervaltojen neuvottelut ydinaseiden rajoittamisesta vaikuttivat hyödyttömiltä ilman Kansantasavallan osallistumista.²⁰⁷

Kansantasavallan ydinasekapasiteetti oli keskeinen aihepiiri vuoden 1971 istuntokaudella. Esimerkiksi Ugandan delegaatti alleviivasi, että valtioiden väliset erimielisyydet tuli selvittää YK:n peruskirjan mukaisesti, jotta maailma voisi selviytyä ydinsodan uhasta. Täten Kansantasavalta oli hänen mukaansa tuotava YK:n sääntelyn alaiseksi.²⁰⁸ Osa kommunistisen ja kolmannen maailman delegaatioista tulkitsi, että ydinaseet olivat osoitus Kansantasavallan kyvykkyydestä. Esimerkiksi Guinean delegaatti kuvaili, että Kansantasavalta oli noussut alistettujen valtioiden luokasta suureksi ydinasevaltioksi. Hänen mukaansa tämä kehitys kumpusi siitä, että Kansantasavalta janosi edistystä ja rauhaa.²⁰⁹ Albanian delegaatti puolestaan julisti, että Kansantasavalta oli kohentanut rauhaa rikkoessaan supervaltojen ydinasemonopolin.²¹⁰ Lisäksi yleiskokouksessa kuultiin joitakin puheenvuoroja, joilla delegaatiot kyseenalaistivat Kansantasavallan ydinarsenaalin merkityksen. Muun muassa Liberian delegaatti totesi, ettei Kansantasavalta pystyisi nujertamaan molempia supervaltoja, vaikka maalla olisi kuinka mittavat varastot pommeja.²¹¹

Huoli Yhdysvaltain ydinuhasta oli sysännyt Kansantasavallan aloittamaan oman ydinaseohjelmansa vuonna 1955. Historioitsija Shu Guang Zhang esittää, että Kansantasavalta kiihdytti ydinaseohjelmaansa, kun maa ajautui välirikoon Neuvostoliiton

²⁰⁶ Morris 2013, 523–525.

²⁰⁷ Foot 1995, 182–183, 187.

²⁰⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

²⁰⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 7.

²¹⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 3.

²¹¹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 11.

kanssa.²¹² Neuvostoliitto pyrki liittämään Kansantasavallan rannikkopuolustuksen omiin puolustusrakenteisiinsa Itä-Aasiassa, muttei ollut halukas avustamaan maata ydinaseiden kehityksessä. Zhangin mukaan tämä herätti Kansantasavallan johdossa epäilyksen, että Neuvostoliiton pitkän aikavälin tavoite oli kontrolloida Manner-Kiinaa sotilaallisesti. Taiwaninsalmen kriisit kiristivät Neuvostoliiton ja Kansantasavallan suhteita entisestään. Neuvostoliiton näkökulmasta Kansantasavallan varomaton toiminta olisi saattanut suistaa supervallat avoimeen konfliktiin Aasiassa.²¹³ Kun Neuvostoliiton ja Kansantasavallan jännitteet jatkuivat, Kansantasavalta priorisoi ydinaseohjelman kansallisten kehityskohteidensa kärkeen. Zhangin mukaan Kansantasavallan johto tulkitsi, että supervaltojen kansainvälinen valta-asema perustui ydinasekapasiteettiin. Tämä tulkinta heijastui Kansantasavallan retoriikkaan, jonka mukaan ydinaseohjelman tavoite oli rikkoa Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain ydinasemonopoli.²¹⁴

Kaikki edustuskiistan osapuolet tulkitsivat puolustavansa tai edistävänsä rauhaa vuoden 1971 täysistuntokäsittelyissä. Esimerkiksi Jemenin demokraattisen kansantasavallan delegaatti väitti, että kaikki maailman rauhaa rakastavat kansat tukivat Kansantasavaltaa. Hänen tulkintansa mukaan Kansantasavallan eristäminen kansainväliseltä kentältä oli este rauhalle ja globaalille kehitykselle.²¹⁵ Syyrian delegaatti puolestaan syytti, että Yhdysvallat oli leimannut Kansantasavallan aggressiiviseksi regiimiksi, joka ei rakastanut rauhaa.²¹⁶ Tällaisia puheenvuoroja pitivät lähinnä sosialistiset ja kolmannen maailman delegaatiot. Tasavallan delegaatti muistutti vastapainona, että YK oli tuominnut Kansantasavallan hyökkääjäksi Korean sodassa. Hänen mukaansa YK:ssa ei ollut sijaa Kansantasavallan kaltaisille regiimeille, sillä organisaation päätehtävä oli edistää rauhaa ja turvallisuutta.²¹⁷ Harva delegaatio esitti yhtä jyrkkiä näkemyksiä kuin Tasavalta. Sen sijaan osa delegaatioista painotti, että kiinalaisten hallitusten kaksoisedustus loi parhaat edellytykset rauhalle. Tällaisia puheenvuoroja pitivät pääasiassa A/L.632- ja A/L.633-esitysten allekirjoittajat. Esimerkiksi Japanin delegaatti esitti, että kaksoisedustus johtaisi rauhanomaiseen dialogiin, joka edistäisi rauhaa.²¹⁸

²¹² Zhang 1999, 202–203, 210.

²¹³ Zhang 1999, 206–207.

²¹⁴ Zhang 1999, 210–212.

²¹⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 5.

²¹⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 15.

²¹⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 5.

²¹⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 12.

Sota ja rauha eivät olleet täysin toisiaan poissulkevia käsitteitä kylmän sodan aikana. Väitteet rauhan edistämisestä olivat osa maailmanlaajuista kahtiajakoisuutta, jossa kommunistinen maailma julistautui ”rauhaa rakastavaksi” ja läntinen maailma ”vapaaksi”. Historioitsija Elisabeth Forster pohtii artikkelissaan rauhan käsitettä. Hän toteaa, että kylmän sodan aikana rauhalla viitattiin pikemminkin taisteluun sodanlietsojia vastaan kuin täysin sodattomiin olosuhteisiin. Forster yhdistää tämän käsityksen ensimmäisen maailmansodan jälkeiseen ajatteluun kollektiivisesta turvallisuudesta: kollektiivisen turvallisuuden nimissä oli oikeutettua käydä sotaa, jos jokin uhkasi rauhaa. Näin ollen käsitys ei ollut minkään tietyn blokin tunnuspiirre, vaan ylitti kylmän sodan jakolinjat. Osapuolten tulkintaerot koskivat sitä, milloin jokin uhkasi rauhaa. Kumpikin osapuoli määritteli itsensä rauhan puolustajaksi ja vastapuolensa uhkaajaksi. Forster havainnollistaa, että esimerkiksi Korean sodassa molemmat osapuolet tulkitsivat taistelevansa rauhan puolesta.²¹⁹

A/L.630-esityksen allekirjoittajat väittivät saatekirjeessään, että Kansantasavallan ulkopolitiikka perustui rauhanomaisiin periaatteisiin. Näiksi periaatteiksi lueteltiin kunnioitus itsenäisyyttä ja alueellista koskemattomuutta kohtaan, puuttumattomuus muiden sisäasioihin, samanvertaisuus, molemminpuolinen kunnioitus sekä jokaisen kansan oikeus päättää omasta kohtalostaan. Kirjeessä esitettiin, että Kansantasavalta oli aina tähdännyt ulkosuhteissaan erimielisyyksien selvittämiseen rauhanomaisin keinoin. Allekirjoittajien mukaan paras esimerkki tästä oli tunnollisuus, jolla Kansantasavalta noudatti Geneven konferenssin päätöksiä vuosilta 1954 ja 1962. Lisäksi kirjeessä väitettiin tosiasioiden osoittaneen, että Kansantasavalta tavoitteli pyyteettömästi rauhaa ja rauhanomaista rinnakkaiseloä kaikkien maiden kanssa. Allekirjoittajat perustelivat, että heidän edustamansa hallitukset ylläpitivät läheisiä suhteita Kansantasavaltaan, vaikka maiden poliittiset järjestelmät erosivat toisistaan.²²⁰

Kansantasavallan ulkopolitiikka oli maltillistunut hetkellisesti 1950-luvun puolivälissä. Kun Neuvostoliitto alkoi siirtyä ulkopolitiikassaan kohti rauhanomaista rinnakkaiseloä kapitalistisen maailman kanssa, maltillisempi politiikka sopi myös Kansantasavallan tarpeisiin: Kansantasavalta tarvitsi palautumisaikaa Korean sodasta. Historioitsija Andrea Benvenuti esittää, että palautumisajan lisäksi rauhanomaisella rinnakkaiselolla tavoiteltiin vaikutusvaltaa kolmannessa maailmassa. Hänen mukaansa Kansantasavallan johto koitti

²¹⁹ Forster 2021, 418–419.

²²⁰ Kirje YK:n pääsihteerille A/8392 (15.7.1971), documents and publications, GAOR, 3–4.

kumota maansa aggressiivisen imagon ja korostaa jakavansa afroaasialaisten kansojen huolet länsimaisesta imperialismista.²²¹ Tämä uusi ulkopoliittinen linja kiteytyi sopimukseen, jonka Kansantasavalta solmi Intian kanssa vuonna 1954. Sopimukseen kirjattiin viisi periaatetta, joiden tarkoitus oli vahvistaa, että Kansantasavallan tarkoitusperät olivat rauhanomaisia. Näiksi periaatteiksi lueteltiin kunnioitus alueellista koskemattomuutta ja suvereniteettia kohtaan, puuttumattomuus sisäasioihin, samanvertaisuus, molemminpuolinen hyöty sekä rauhanomainen rinnakkaiselo. Benvenutin mukaan periaatteiden uskottavuus murentui 1960-luvulle tultaessa, kun Kansantasavallan ulkopoliitiikka alkoi jälleen radikalisoitua. Kansantasavallan ja Intian rajakahakat yltyivät sodaksi, kun Kansantasavalta hyökkäsi maiden kiistellylle raja-alueelle vuonna 1962.²²²

Kansantasavallan ja Neuvostoliiton näkemuserot rauhanomaisesta rinnakkaiselosta olivat osatekijä maiden välirikossa. Rauhanomainen rinnakkaiselo oli Neuvostoliiton ulkopoliittinen linja, joka oli julkistettu 1950-luvun puolivälissä. Linjan mukaan kapitalistinen maailma tuli nujertaa rauhanomaisessa taloudellisessa kilpailussa, sillä ydinaseet olivat muuttaneet sotilaallisen konfliktin liian vaaralliseksi.²²³ Kansantasavallan johto oli suhtautunut linjaan varauksella, mutta mukailut Neuvostoliittoa julkisesti vielä 1950-luvulla. Friedman esittää, että maiden näkemuserot paljastuivat 1960-luvulle tultaessa, kun vallankumouksellinen liikehdintä kiihtyi kolmannessa maailmassa. Neuvostoliiton tavoite oli irtaannuttaa entiset siirtomaat emämaistaan ja vahvistaa vaikutusvaltaansa pehmeillä keinoilla, kuten taloudellisella avustuksella. Kansantasavallan näkökulmasta tämä vaikutti siltä, että Neuvostoliitto arvotti suhteensa länsimaailmaan korkeammalle kuin afroaasialaisten kansojen vallankumoukselliset pyrkimykset. Pehmeiden keinojen sijaan Kansantasavalta peräänkuulutti imperialismiin militanttia vastustamista. Friedmanin mukaan näkemuserot rinnakkaiselosta korostuivat, kun Neuvostoliitto ei tukenut Kansantasavaltaa Intiaa vastaan käydyissä rajakahakoissa. Näin rinnakkaiselo näyttäytyi uhkana Kansantasavallan turvallisuudelle.²²⁴

Osa esityksen A/L.630 allekirjoittajista korosti Kansantasavallan rauhanomaisia piirteitä myös puheenvuorollaan. Esimerkiksi Albanian delegaatti väitti, että Kansantasavalta avusti kehitysmaita täysin pyyteettömästi:

²²¹ Benvenuti 2020, 94–95.

²²² Benvenuti 2020, 95, 107–108.

²²³ Friedman 2015, 25.

²²⁴ Friedman 2015, 26–28.

Socialist China [--] provides economic, technical, and scientific assistance, on a disinterested basis, and without any conditions, to a large number of developing countries, for their economic and social progress.²²⁵

Lisäksi delegaatti kuvaili, että Kansantasavalta oli suuri ja rauhaa rakastava sosialistinen valtio, joka puolusti vankkumattomasti kaikkien kansojen intressejä.²²⁶ Tämän tulkinnan mukaan Kansantasavallan rauhanomaisuus merkitsi lähinnä kehitysapua sekä taistelua imperialismia ja kolonialismia vastaan. Esimerkiksi Mauritanian delegaatti korosti samoja piirteitä puheenvuorollaan. Hän totesi, että Kansantasavalta avusti kaikkia kansoja, jotka kamppailivat vapautuakseen kolonialismista.²²⁷ Yleiskokous ei ollut yksimielinen tästä tulkinnasta, mutta suorasanaisin kriitikko oli Tasavallan delegaatti. Delegaatti julisti, että Kansantasavallan hyväntahdon eleet olivat vain poliittista taktikointia. Hän toivoi, ettei taktikointi harhauttaisi yleiskokousta, sillä Kansantasavallan ulkopoliittikka nojasi edelleen sodan ja vallankumousten lietsomiseen.²²⁸

Rauhanomaisuuden korostaminen oli retorinen keino, jolla Kansantasavalta yritti kohottaa asemaansa kansainvälisissä verkostoissa. Forster argumentoi, että Kansantasavallan tulkinnat rauhanomaisuudesta vaihtelivat ulkopoliittisten olosuhteiden mukaisesti. Kun Kansantasavalta yritti vakiinnuttaa johtoasemaansa kolmannessa maailmassa, rauhanomaisuudella viitattiin lähinnä taisteluun imperialismia vastaan. Edustuskiistassa rauhanomaisuusretoriikalla vedottiin YK:n peruskirjan 4. artiklaan, jonka mukaan kaikki rauhaa rakastavat valtiot olivat jäsenyyskelpoisia.²²⁹ Enemmistö YK:n jäsenistä edusti pieniä ja keskikokoisia kansoja, joten muutokset tällaisten jäsenten mielipiteissä olivat keskeisiä edustuskiistan ratkomisessa. Kansantasavalta yritti erityisesti voittaa puolelleen valtioita, jotka eivät kuuluneet kommunistiseen blokkiin, sillä kommunistinen maailma tuki Kansantasavaltaa jo entuudestaan.²³⁰ Forster esittää, ettei rauhanomaisuusretoriikka kuitenkaan levinnyt kommunistista verkostoa laajemmalle. Kansantasavallan välirikko Neuvostoliittoon ja rajasota Intian kanssa heikensivät retoriikan vetovoimaisuutta entisestään. Forster toteaa, että 1970-luvulle tultaessa rauhanomaisuusretoriikan kukoistus oli laantunut myös kommunistisessa verkostossa.²³¹

²²⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 2–3.

²²⁶ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), meeting records, GAOR, 9–10.

²²⁷ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

²²⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 5.

²²⁹ Forster 2021, 412–413, 419.

²³⁰ Forster 2021, 415.

²³¹ Forster 2021, 420, 426.

Vaikka Kansantasavalta oli välirikossa Neuvostoliiton kanssa, valtaosa kommunistisen ja kolmannen maailman valtioista kannatti esitystä A/L.630. Esimerkiksi Tšekkoslovakian delegaatti esitti, että ainoastaan Kansantasavalta oli oikeutettu edustamaan Kiinaa YK:ssa. Hänen mukaansa muutkin sosialistiset maat jakoivat tämän näkemyksen.²³² Myös Neuvostoliiton delegaatti puolusti A/L.630-esitystä puheenvuorollaan. Hän myönsi välirikon, mutta perusteli Neuvostoliiton pysyvän uskollisena Leninin rauhaa rakastavalle ulkopolitiikalle.²³³ Sosialististen maiden lisäksi osa kolmannen maailman delegaatioista vetosi maailmanpoliittisiin ryhmittymiin. Esimerkiksi Nigerian delegaatti huomautti puheenvuorollaan, että sitoutumattomien maiden kolmannessa konferenssissa oli painotettu Kansantasavallan osallistumisen tärkeyttä.²³⁴ Afganistanin delegaatti puolestaan väitti, että Kansantasavallan poliittiset linjaukset olivat erityisesti pienten valtioiden etujen mukaisia. Hän lisäsi, että pienet valtiot tarvitsivat tuekseen uuden poliittisen voiman, joka oli valmis avustamaan kolonialismia ja kehitystä koskevilla asioilla.²³⁵

Kansantasavallan ja Neuvostoliiton välirikko välittyi kommunistiseen liikkeeseen kahden vallankumouksellisen agendan kilpailuna. Pintapuolisesti kumpikin oli sitoutunut samaan ideologiaan, mutta tosiasiallisesti molemmat hallinnot hahmottivat aaterakennelman oman historiallisen kontekstinsa läpi. Friedman selventää teoksessaan ideologisia lähtökohtia, joista Kiinan ja Venäjän vallankumoukset syntyivät. Venäjällä vallankumous tähtäsi lujittamaan sosialismia kotimaisesti eikä niinkään kukistamaan ulkomaisia vihollisia. Täten vallankumous kohdistui ensisijaisesti kapitalismiin. Kiinan vallankumous puolestaan kumpusi ulkomaiden alaisuudessa koetusta riistosta ja kohdistui siten pääasiassa imperialismiin.²³⁶ Marxismi-leninismi satoi agendat muodollisesti yhteen: aaterakennelman mukaan imperialismi oli kapitalismin äärimmäinen muoto ja maailmanvallankumous oli välttämätöntä tämän järjestelmän kaatamiseksi. Friedman argumentoi, että Kansantasavalta ja Neuvostoliitto kilpailivat vaikutusvallasta kolmannessa maailmassa, koska kumpikin yritti vakiinnuttaa asemansa maailmanvallankumouksen johtajana. Kun vallankumouksellisen liikehdinnän keskipiste siirtyi kehittyvään maailmaan, anti-imperialismin merkitys kasvoi. Neuvostoliiton

²³² Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

²³³ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 1–2.

²³⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 10.

²³⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), meeting records, GAOR, 7–8.

²³⁶ Friedman 2015, 2, 7–9.

oli mukailtava Kansantasavallan agendaä säilyttääkseen johtoasemansa kommunistisessa liikkeessä ja kolmannessa maailmassa.²³⁷

Täysistunnoissa pohdittiin vuonna 1971, miten Richard Nixonin matka Kansantasavaltaan vaikuttaisi kansainvälisiin jännitteisiin. Useimmat delegaatiot uskoivat Kansantasavallan ja Yhdysvaltain lähentymisen liennyttävän jännitteitä. Osa delegaatioista kuitenkin suhtautui lähentymiseen epäilevästi. Esimerkiksi Bulgarian delegaatti vihjasi retorisella kysymyksellä, että Yhdysvallat yritti hyötyä sosialististen maiden eripuraisuuksista:

Is this attitude on the part of the United States not the consequence of the application of the recently inaugurated Nixon doctrine, one of whose fundamental principles is the existence of divergencies in the Socialist camp?²³⁸

Tästä näkökulmasta Yhdysvaltain tarkoitusperät olivat voimapoliittisia. Esimerkiksi Mongolian delegaatti esitti samankaltaisen tulkinnan puheenvuorollaan. Hän kuvaili, että Yhdysvallat pyrki lyömään kiiloja kaikkien sellaisten voimien väliin, jotka ponnistelivat rauhan, itsenäisyyden ja sosiaalisen edistyksen puolesta.²³⁹ Esitysten A/L.632 ja A/L.633 allekirjoittajat eivät jakaneet tätä näkemystä. Esimerkiksi Costa Rican delegaatti tulkitsi, että suurvaltojen lähentyminen oli mahdollistunut, koska Kansantasavalta oli muuttanut asennoitumistaan kansainvälistä yhteisöä kohtaan. Hänen mukaansa Nixonin matka oli osoitus Kansantasavallan ulkopoliittisesta maltillistumisesta.²⁴⁰

Kansantasavalta ja Yhdysvallat alkoivat normalisoida suhteitaan 1960-luvun lopulla, kun läheisemmät suhteet hyödyttivät kumpaakin maata strategisesti. Kansainvälisten suhteiden tutkija Wang Zhongchun analysoi artikkelissaan olosuhteita, jotka mahdollistivat maiden lähentymisen. Hän taustoittaa lähentymistä Kansantasavallan ja Neuvostoliiton välisillä rajakahakoilla.²⁴¹ Neuvostoliitto ryhtyi keskittämään joukkojaan maiden yhteisen rajavyöhykkeen tuntumaan 1960-luvun puolivälissä, minkä Kansantasavallan johto tulkitsi valmistautumisena täysimittaiseen sotaan. Vuosikymmenen loppuun mennessä rajavyöhykkeen turvaaminen oli kohonnut Kansantasavallan korkeimmaksi sotilasstrategiseksi prioriteetiksi.²⁴² Samaan aikaan Yhdysvallat pyrki vetämään joukkojaan Indokiinasta ja kaventamaan läsnäoloaan Itä-Aasiassa. Wangin mukaan Kansantasavallan

²³⁷ Friedman 2015, 4–6, 13–14.

²³⁸ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), meeting records, GAOR, 4.

²³⁹ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), meeting records, GAOR, 19.

²⁴⁰ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), meeting records, GAOR, 14.

²⁴¹ Wang 2005, 147–148.

²⁴² Wang 2005, 149–153.

johto päätteli, että Neuvostoliitto oli todennäköisempi sotilaallinen uhka kuin Yhdysvallat. Hän lisää, että muutos Kansantasavallan strategisissa painotuksissa sitoi suuren joukon Neuvostoliiton sotilaita jännitteiselle rajavyöhykkeelle. Tämä vuorostaan korosti Kansantasavallan roolia Yhdysvaltain turvallisuusstrategiassa.²⁴³ Kansantasavallan ja Yhdysvaltain lähentyminen perustui strategiseen kumppanuuteen Neuvostoliittoa vastaan.

Valtaosa delegaatioista tulkitsi, että edustuskiistaa käytiin muuttuneissa olosuhteissa vuonna 1971: Nixonin matka-aikeiden lisäksi Kansantasavallan diplomaattiset suhteet olivat lisääntyneet. A/L.630-allekirjoittajien mukaan nämä muutokset osoittivat, että Yhdysvaltain YK-linja oli epäonnistunut, ja Kansantasavalta oli Kiinan ainoa oikea edustaja. Esimerkiksi Nepalilainen delegaatti esitti, että monet jäsenvaltiot olivat muuttaneet kantaansa edustuskiistassa, koska Kansantasavallan hallitus oli kehittänyt menestyksekkäästi kansainvälisiä suhteitaan. Hän väitti, että Yhdysvallat oli käyttänyt resurssejaan esityksiin, jotka ainoastaan lisääisivät jännitteitä ja estäisivät Kansantasavallan osallistumisen YK:n toimintaan. Delegaatin näkökulmasta tämä oli valitettavaa, koska Yhdysvallat tavoitteli samanaikaisesti liennytyä normalisoimalla suhteitaan Kansantasavallan kanssa.²⁴⁴ Länsimaalaiset delegaatiot jakoivat tämän näkemyksen ainakin osittain. Esimerkiksi Ranskan delegaatti julisti, että esityksen A/L.630 kannattajat ja Kansantasavallan diplomaattiset suhteet olivat kasvaneet ylivoimaisiin mittasuhteisiin. Lisäksi hän kummasteli, miksi kansainväliseltä yhteisöltä yritettiin kieltää dialogi, joka oli aloitettu Kansantasavallan ja Yhdysvaltain välillä. Delegaatin mukaan oli rauhan vastaista äänestää minkään muun kuin A/L.630-esityksen puolesta.²⁴⁵

Kansantasavallan diplomaattiset suhteet alkoivat lisääntyä merkittävästi 1970-luvun alussa. Kasvu mahdollistui, koska globaali asennoituminen Kansantasavaltaa kohtaan oli muuttunut suopeammaksi. Roy tarkastelee teoksessaan globaaliin asennoitumiseen vaikuttaneita tekijöitä. Hän toteaa, että Kansantasavalta oli ollut pitkään eristyksissä, ja maa haluttiin osaksi kansainvälistä yhteisöä. Lisäksi Kansantasavalta alkoi joustaa yhden Kiinan politiikkaan enemmän kuin Tasavalta — suhteiden solmiminen Kansantasavallan kanssa ei enää edellyttänyt suhteiden katkomista Tasavallan kanssa. Roy huomauttaa, että Tasavalta puolestaan katkoi edelleen suhteensa kaikkiin valtioihin, jotka tunnustivat Kansantasavallan diplomaattisesti. Tasavalta katkoi suhteensa esimerkiksi Ranskaan, kun maa tunnusti

²⁴³ Wang 2005, 153–155, 172.

²⁴⁴ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 1, 3.

²⁴⁵ Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), meeting records, GAOR, 4–5.

Kansantasavallan vuonna 1964.²⁴⁶ Kolmanneksi tekijäksi Roy listaa Kansantasavallan ja Yhdysvaltain lähentymisen. Lähentyminen aiheutti räjähdysmäisen kasvun Kansantasavallan diplomaattisissa suhteissa 1970-luvun alkupuoliskolla. Vuoteen 1975 mennessä Kansantasavalta oli normalisoinut suhteensa 112 valtion kanssa, kun taas Tasavallan suhteet olivat laskeneet 26:een.²⁴⁷ Voidaan tulkita, että lähentyminen heikensi Tasavallan kansainvälistä asemaa jo vuoden 1971 aikana, vaikka tosiasialliset seuraukset paljastuivat vasta myöhemmin.

Tässä luvussa tutkittiin, miten delegaatiot vetosivat rauhaan väitellessään Kiinan edustuksesta. Osa esityksen A/L.630 allekirjoittajista väitti, että Kansantasavalta oli rauhanomainen valtio, mutta väite ei saanut juurikaan vastakaikua. Esitysten A/L.632 ja A/L.633 allekirjoittajat puolestaan väittivät, että kiinalaisten hallitusten kaksoisedustus oli paras tapa edistää rauhaa. Tämäkään väite ei saanut laajempaa kannatusta. Yleiskokouksen enemmistö kuitenkin koki, että Kansantasavallan osallistuminen oli välttämätöntä rauhan edistämisen ja ylläpitämisen kannalta. Esimerkiksi aseistariisunta vaikutti hyödyttömältä, kun yksi ydinasevaltioista oli organisaation ulkopuolella. Esitys A/L.630 takasi Kansantasavallan osallistumisen ja näyttyi siten parhaana vaihtoehtona.

²⁴⁶ Roy 2003, 130.

²⁴⁷ Roy 2003, 130–132.

4 Loppuluku

YK:n yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758 vuonna 1971, mikä ratkaisi yli kaksi vuosikymmentä kestäneen kiistan Kiinan edustuksesta. Päätöslauselman mukaisesti yleiskokous päätti palauttaa kaikki Kansantasavallan oikeudet, tunnustaa Kansantasavallan edustajat Kiinan ainoiksi legitiimeiksi edustajiksi ja erottaa Tasavallan edustajat YK:sta. Tasavalta on edelleen YK:n ja muiden sellaisten järjestöjen ulkopuolella, joissa jäsenyys edellyttää valtiollisuutta. Tämän tutkielman tavoite oli tehdä yleiskokouksen päätös ymmärrettäväksi. Aihetta tutkittiin yleiskokouksessa käydyn keskustelun näkökulmasta. Tutkielman alkuperäisaineisto koostui yleiskokouksen vuoden 1971 istuntokauden asiakirjoista, päätöslauselmaesityksistä ja täysistuntopöytäkirjoista. Alkuperäisaineistosta selvitettiin, minkälaisia näkemyksiä delegaatiot esittivät puheenvuoroillaan, ja minkälaisia kannattajaryhmittymiä eri näkemyksillä oli. Havainnot kontekstualisoitiin, jotta oli mahdollista pohtia myös niitä alkuperäisaineiston ulottuvuuksia, joista aineisto ei kertonut suoraan. Näin oli mahdollista esittää perusteltu tulkinta siitä, miksi yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758 vuonna 1971.

Aiemmat tutkimukset ovat jättäneet yleiskokouksessa käydyn keskustelun vähälle huomiolle. Tutkimuksissa on keskitytty pääasiassa muutamien valtioiden keskinäisiin suhteisiin tai verrattu yleiskokouksen päätöksiä kansainvälisen oikeuden periaatteisiin. Nämä näkökulmat eivät sellaisinaan ole riittäviä, jos tavoite on ymmärtää, miksi yleiskokous hyväksyi päätöslauselman 2758. Päätös hyväksyttiin nimenomaan yleiskokouksessa, jossa kaikki YK:n jäsenet olivat edustettuina, ja jokaisella oli saman verran ääniä. Näin ollen enemmistön näkemyksillä oli enemmän painoarvoa kuin yksittäisten valtioiden. Yleiskokouksessa käyty keskustelu oli julkista, moniäänistä ja monenvälistä, kun taas kahdenväliset neuvottelut harvoin olivat. Tässä tutkielmassa esitetyt löydökset auttavat hahmottamaan edustuskiistassa esiintyneitä näkemyksiä ja siten kiistan kokonaiskuvaa vuoden 1971 osalta. Vuoteen 1971 mennessä edustuskiistan olosuhteissa oli kuitenkin tapahtunut useita mullistuksia. Jotta kiistan vaiheista ja kansainvälisen yhteisön mielipiteen muodostumisesta voitaisiin saada tarkempi kuva, jatkotutkimusta on laajennettava ajallisesti. Yleiskokouksessa käytyä keskustelua voidaan tutkia myös yksittäisten valtioiden tasolla, mutta tällöin olisi hyödyllistä ulottaa tarkastelu muihinkin valtioihin kuin ainoastaan Kansantasavaltaan, Neuvostoliittoon, Tasavaltaan ja Yhdysvaltoihin.

Keskeinen havainto vuoden 1971 täysistuntokäsittelyistä oli, että edustuskiista itsessään haarautui lukuisiin kiistanaiheisiin. Nämä kiistanaiheet voidaan jakaa näkemyksiin, jotka koskivat Kiinon lukumäärää ja YK:n perusperiaatteja. Kiinon lukumäärää koskevat näkemykset kumpusivat Kansantasavallan ja Tasavallan vastakkainasettelusta, joka taas pohjasi Kiinan sisällissotaan. Sisällissota oli muuttunut merkitykseltään kansainväliseksi, koska se oli vuorostaan kytkeytynyt kylmään sotaan. YK:n perusperiaatteja koskevat näkemykset puolestaan pohjasivat organisaation arvoihin, tehtäviin ja tavoitteisiin. Useimmat näistä näkemyksistä liittyivät joko rauhaan tai universaalisuuteen. Tämä heijasti YK:n ensisijaista tarkoitusta eli kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämistä. Jotta YK pystyi ylläpitämään rauhaa maailmanlaajuisella tasolla, myös jäsenistön tuli olla mahdollisimman maailmanlaajuinen. Kiistan monijakoisuus mahdollisti sen, etteivät edes edustuskiistan samalla puolella olleet delegaatiot jakaneet kaikkia näkemyksiä keskenään. Osa näkemyksistä sen sijaan jaettiin lähes yksimielisesti kiistan molemmiin puoliin.

Kumpikin kiinalainen hallitus väitti, että Taiwan oli osa Kiinaa, ja vain yksi Kiina oli olemassa. Tätä näkemystä kutsuttiin yhden Kiinan politiikaksi. Molemmat hallitukset yrittivät vakiinnuttaa asemansa Kiinan ainoana laillisena hallituksena ja tavoittelivat siksi legitimeettiä YK-edustusosoikeuden avulla. Perimmältään edustuskiista noudatti kylmän sodan jakolinjoja: Neuvostoliitto tuki Kansantasavaltaa ja Yhdysvallat Tasavaltaa. Yhdysvallat ei kuitenkaan jakanut Tasavallan näkemystä yhdestä Kiinasta, vaan pyrki pikemminkin eristämään Kansantasavallan kansainväliseltä kentältä ja irtaannuttamaan Taiwanin pysyvästi sen kontrollista. Tätä pyrkimystä kutsuttiin vuorostaan kahden Kiinan politiikaksi. Edustuskiistan osalta Kansantasavallan, Neuvostoliiton, Tasavallan ja Yhdysvaltain perusasetelma ei varsinaisesti murtunut missään vaiheessa, vaikka erinäiset käänneet mullistivatkin kiistan olosuhteita. Merkittävä käänne vuoden 1971 käsittelyissä oli Richard Nixonin julkistus, jossa hän paljasti aikeensa vierailulla Kansantasavallassa. Osapuolet tavoittelivat lähentymisellä vipuvoimaa Neuvostoliittoon, jonka kanssa Kansantasavalta oli ajautunut välirikoon 1960-luvun tietämillä. Olisi kuitenkin virheellistä tulkita, että Yhdysvallat uhraisi Tasavallan edustusosoikeuden lähentymisen vuoksi. Päinvastoin Yhdysvallat käytti poliittista pääomaansa viimeiseen asti, jotta myös Tasavalta pysyisi YK:ssa. Vastaavasti Neuvostoliitto tuki Kansantasavaltaa välirikosta huolimatta.

Edustuskiistan kiteytyneimmät jakolinjat havaittiin päätöslauselmaesityksistä, joita eri ryhmittymät toimittivat vuoden 1971 täysistuntokäsittelyihin. Yhdysvaltain lisäksi pääasiassa Latinalaisen Amerikan ja Tyynenmeren valtioista koostunut ryhmittymä toimitti esitykset

A/L.632 ja A/L.633. Yhdessä nämä esitykset muodostivat kokonaisuuden, jossa Tasavallan erottamiseen olisi vaadittu yleiskokouksen määräenemmistö, mutta Kansantasavallan edustusoikeus olisi voitu hyväksyä yksinkertaisella enemmistöllä. Jälkimmäinen esitys olisi vahvistanut kummankin kiinalaisen hallituksen edustusoikeuden. Esitys mukaili siis kahden Kiinan politiikkaa, vaikka Yhdysvallat olikin yrittänyt hälventää tällaisia viitteitä Nixonin matka-aikeita silmällä pitäen. Allekirjoittajat korostivat puheenvuoroillaan, että heidän esityksensä oli ankkuroitu vallinneeseen tosiasialliseen tilanteeseen, jossa Kiinalla oli kaksi kilpailevaa hallitusta. Heidän näkökulmastaan edustuskiistan erimielisyydet koskivat ainoastaan Tasavallan erottamista. Tasavalta ei ollut kummankaan esityksen allekirjoittaja. Tasavallan delegaatti äänesti määräenemmistöä vaatineen esityksen puolesta, muttei kannattanut kiinalaisten hallitusten kaksoisedustusta. Tästä voidaan päätellä, että Tasavalta ja Yhdysvallat olivat erimielisiä Kiinon lukumäärää koskevista kysymyksistä.

Kommunistisen ja kolmannen maailman valtioista koostunut ryhmittymä toimitti esityksen A/L.630. Allekirjoittajien mukaan Kiinalta oli riistetty sille kuuluva edustusoikeus, koska Tasavalta ei ollut maan legitiimi edustaja, eikä Kansantasavallalla ollut edustusta organisaatiossa. Esityksen tarkoitus oli palauttaa edustusoikeus sille hallitukselle, jolle se allekirjoittajien mielestä oikeasti kuului. Tästä näkökulmasta Tasavallan erottaminen oli edellytys Kansantasavallan oikeuksien palauttamiselle. Esitys noudatti siis Kansantasavallan näkemystä yhden Kiinan politiikasta. A/L.630 hyväksyttiin lopulta päätöslauselmaksi 2758 äänin 76 puolesta – 35 vastaan ja 17 pidättäytymistä. Näin ollen YK:n selvä enemmistö kannatti Kansantasavallan oikeuksien palauttamista, vaikka kaikilla kolmella esityksellä oli suurin piirtein saman verran allekirjoittajia.

Äänestystulos kuvasti osaltaan voimasuhteiden murrosta, joka oli muuttanut YK:n poliittista luonnetta vuoteen 1971 mennessä. YK:n alkuvuosina organisaatiossa oli vallinnut sisäänrakennettu enemmistö Yhdysvaltain eduksi. Tämä sisäänrakennettu enemmistö alkoi järkkyyä, kun dekolonisaatio kasvatti YK:n jäsenistöä vastikään itsenäistyneillä kolmannen maailman valtioilla. 1970-luvulle tultaessa organisaatiossa vallitsi afroaasialainen enemmistö, joka ei taipunut yhtä herkästi Yhdysvaltain kantaan. Tämä heijasti kehityskulkua, jossa vastakkainasettelu rikkaan pohjoisen ja köyhän etelän välillä oli noussut kylmän sodan rinnalle maailman perustavanlaatuiseksi jakolinjaksi. Kansantasavallan vaikutusvalta kolmannessa maailmassa oli samanaikaisesti lisääntynyt, koska maa painotti anti-imperialismia ja oli itsekin imperialismin uhri. Voimasuhteiden murros korostui Kiinan edustusta koskeneissa kysymyksissä, sillä Yhdysvaltain läheisimpien liittolaisten

näkökulmasta Kansantasavallan eristäminen oli epärealistinen tavoite. Vuosien saatossa Yhdysvallat oli jäänyt alati yksinäisemmäksi Kiina-politiikassaan. Esimerkiksi Kanada, Ranska ja Yhdistynyt kuningaskunta kannattivat puheenvuoroillaan Kansantasavallan näkemystä yhden Kiinan politiikasta. Jokainen näistä valtioista äänesti A/L.630-esityksen puolesta.

YK:n enemmistön näkökulmasta Kansantasavallan osallistuminen oli välttämätöntä, jotta organisaatio voisi menestyä universaaleissa tavoitteissaan. Organisaation ohjaavana periaattina universaalisuus sisälsi tavoitteen sekä jäsenistön että tehtävien maailmanlaajuudesta. Kansantasavalta uhkasi, ettei se olisi missään tekemisissä YK:n kanssa, jos yleiskokous tunnustaisi kahden Kiinan olemassaolon. Tätä vasten Yhdysvaltain linja näyttäytyi erityisen epärealistisena. YK:n enemmistö korosti, ettei organisaatio voisi olla universaali tai löytää kestäviä ratkaisuja maailman ongelmiin, jos neljäsosa maapallon väestöstä jäisi sen ulkopuolelle. Valtaosa puheenvuoron pitäneistä delegaatioista painotti Kansantasavallan roolia esimerkiksi aseistariisunnassa ja globaalissa kehityksessä. Tällaiset näkemykset kohdistuivat Kansantasavallan kokoon ja vaikutusvaltaan: Kansantasavallan poissaolo heikensi YK:ta ja sen toimintamahdollisuuksia. A/L.632- ja A/L.633-allekirjoittajat esittivät vastapainona, ettei YK voisi saavuttaa universaalisuutta erottamalla jäseniään. Vaikka Tasavallan erottamista myös sympatisoitiin, enemmistö koki pakonomaiseksi äänestää sellaisen esityksen puolesta, joka todennäköisimmin takaisi Kansantasavallan osallistumisen. Enemmistön näkökulmasta Kansantasavallan osallistuminen oli Tasavallan osallistumista tärkeämpää. Tämä näkemys ylitti kylmän sodan perinteiset alueelliset ja poliittiset jakolinjat.

Kaikki edustuskiistan ryhmittymät tulkitsivat, että niiden omat esitykset olivat parhaita tapoja edistää kansainvälistä rauhaa. A/L.632- ja A/L.633-allekirjoittajat väittivät puheenvuoroillaan, että kiinalaisten hallitusten kaksoisedustus edistäisi rauhaa, koska se johtaisi rauhanomaiseen dialogiin Kansantasavallan ja Tasavallan välillä. A/L.630-allekirjoittajat puolestaan väittivät saatekirjeessään, että Kansantasavalta oli poikkeuksellisen rauhanomainen valtio. Tätä näkemystä ei kuitenkaan kannatettu laajasti edes A/L.630-allekirjoittajien keskuudessa; vain osa kommunistisen ja kolmannen maailman delegaatioista jakoi tämän näkemyksen. YK:n enemmistö sen sijaan perusteli, ettei keskeisiä rauha- ja turvallisuuskysymyksiä voitu ratkoa ilman Kansantasavallan aktiivista osallistumista. Ydinasekapasiteetti oli erityisen painava peruste Kansantasavallan edustusoikeudelle. Enemmistö koki, että neuvottelut ydinaseiden rajoittamisesta ja aseistariisunnasta olivat hyödyttömiä, kun Kansantasavalta jäi neuvottelujen

ulkopuolelle. Tästä näkökulmasta ydinuhka pienentyisi, jos Kansantasavalta tuotaisiin kansainvälisen yhteisön säänneltäväksi.

Täysistunnoissa esitettyjen näkemysten monijakoisuutta voidaan tarkastella myös YK:n jäsenyyssuhteiden valossa. YK:n peruskirjan 4. artiklan mukaan jäsenyys oli avoin kaikille rauhaa rakastaville valtioille, jotka hyväksyivät ja kykenivät täyttämään peruskirjassa asetetut velvoitteet. Jäsenyys edellytti ehdokkailta siten sekä valtiollisuutta että rauhan rakastamista. Kansantasavallan ja Tasavallan valtiollisuutta koskevat näkemykset näyttäytyivät joko yhden tai kahden Kiinan politiikkana. A/L.632- ja A/L.633-allekirjoittajat vetosivat siihen, ettei YK:sta ollut aiemmin erotettu yhtäkään jäsentä. Tasavalta jakoi allekirjoittajien näkemyksen omasta valtiollisuudestaan, mutta oli erimielinen Kansantasavallan edustusoikeudesta. A/L.630-allekirjoittajat puolestaan argumentoivat, ettei Tasavalta ollut valtio, koska Taiwan oli osa Kiinaa. Yhtäkään jäsenvaltiota ei siis erotettu, sillä Tasavallan erottamisen jälkeen organisaatiossa oli yhtä monta Kiinaa kuin ennenkin. Tätä näkemystä kannatti YK:n laaja enemmistö, joka ylitti kylmän sodan blokkijaon. Osa A/L.630-allekirjoittajista yritti vedota ehtoon rauhan rakastamisesta, mutta tämä näkemys ei ollut yleinen esityksen laajemman kannattajajoukon keskuudessa. Vetovoimaisemmat rauha-argumentit koskivat pikemminkin käytännönläheisempiä asioita, kuten aseistariisuntaa ja ydinaseiden rajoittamista.

Tärkeimmät syyt päätöslauselman 2758 hyväksymiselle ilmenivät näkemyksistä, joista yleiskokous oli yksimielinen vuoden 1971 käsittelyissä. Yhdysvallat oli valmis hyväksymään Kansantasavallan YK:hon ensimmäistä kertaa edustuskiistan historiassa. Täten yleiskokous oli lähes yksimielisesti Kansantasavallan edustusoikeuden puolella — edustusoikeutta vastusti lähinnä Tasavalta. Yleiskokouksen yksimielisyys perustui Kansantasavallan suurvalta-asemaan ja ydinasekapasiteettiin. Delegaatiot edustuskiistan molemmin puolin jakoivat näkemyksen siitä, että YK onnistuisi tehtävissään ja tavoitteissaan todennäköisemmin, jos Kansantasavallalla olisi edustus organisaatiossa. Harva kiisti, että Kansantasavallan osallistuminen helpottaisi rauha- ja turvallisuuskysymysten ratkomista. Tästä näkökulmasta Kansantasavallan edustus vahvisti YK:ta. Erimielisyydet koskivat ainoastaan kiistan muita puolia. Kansantasavalta oli uhannut, ettei se olisi missään tekemisissä YK:n kanssa, jos yleiskokous olisi tunnustanut kahden Kiinan olemassaolon. Näin ollen YK:n enemmistö tulkitsi, että A/L.632- ja A/L.633-esitykset olisivat jatkaneet Kansantasavallan eristämistä. Kansainvälinen yhteisö karsasti eristämistä varsinkin vuoden 1971 olosuhteissa, joissa Yhdysvallat ja Kansantasavalta olivat alkaneet normalisoida suhteitaan kahdenvälisesti.

Lähteet

Alkuperäisaineisto

Kirje YK:n pääsihteerille A/8392 (15.07.1971), Documents and Publications, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/1315410?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Kirje YK:n pääsihteerille A/8470 (15.10.1971), Documents and Publications, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/1315245?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Päätöslauselma A/RES/2758(XXVI) (25.10.1971), Resolutions and Decisions, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/192054> [haettu 26.03.2022]

Päätöslauselmaesitys A/L.630 and ADD.1 and 2 (19.10.1971), 26th Session: Annexes,

GAOR, 556. <https://digitallibrary.un.org/record/808472?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Päätöslauselmaesitys A/L.632 and ADD.1 and 2 (12.10.1971), 26th Session: Annexes,

GAOR, 556. <https://digitallibrary.un.org/record/808472?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Päätöslauselmaesitys A/L.633 and ADD.1 and 2 (12.10.1971), 26th Session: Annexes,

GAOR, 557. <https://digitallibrary.un.org/record/808472?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1966 (18.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735461?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1967 (18.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735463?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1968 (19.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735465?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1969 (19.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735466?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1970 (20.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735468?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1971 (20.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/692941?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1972 (21.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735470?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1973 (21.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735471?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1974 (22.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735472?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1975 (22.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735474?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1976 (25.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735611?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Täysistuntopöytäkirja A/PV.1977 (26.10.1971), Meeting Records, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/735613?ln=en> [haettu 26.03.2022]

Muu aikalaisaineisto

United Nations: *Charter of the United Nations*. United Nations, San Francisco 1945.

Viidennen komitean raportti A/C.5/298 (21.09.1949), Reports, GAOR.

<https://digitallibrary.un.org/record/527281> [haettu 26.03.2022]

Tutkimuskirjallisuus

Accinelli, Robert: In Pursuit of a Modus Vivendi: The Taiwan Issue and Sino-American Rapprochement, 1969–1972. *Normalization of U.S.–China Relations: An International History*. Ed. William C. Kirby, Gong Li, Robert S. Ross. Harvard University Asia Center, Harvard University 2005.

Benvenuti, Andrea: Constructing Peaceful Coexistence: Nehru’s Approach to Regional Security and India’s Rapprochement with Communist China in the Mid-1950s. *Diplomacy and Statecraft* (31) 1/2020, 91–117. Routledge, Philadelphia.

Bush, Richard C.: *At Cross Purposes: U.S.–China Relations Since 1942*. Routledge, New York 2004.

Chan, Phil C. W.: The Legal Status of Taiwan and the Legality of the Use of Force in a Cross-Taiwan Strait Conflict. *Chinese Journal of International Law* (8) 7/2009, 455–492. Oxford University Press, Oxford.

Chao, John K. T.: The Question of Chinese Representation in the UN. *As China meets the World: China’s Changing Position in the International Community*. Ed. Sascha Klotzbücher, Agnes Schick-Chen, Susanne Weigelin-Schwiedrzik. Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, cop., Wien 2006.

Chen, Jian: *Mao’s China and the Cold War*. The University of North Carolina Press, Chapel Hill 2001.

Chiang, Frank: *The One-China Policy: State, Sovereignty, and Taiwan’s International Legal Status*. Elsevier, Amsterdam 2017.

- Conforti, Benedetto & Focarelli, Carlo: *The Law and Practice of the United Nations*. Fourth Revised Edition. Martinus Nijhoff Publishers, Boston 2010.
- Dittmer, Lowell: Taiwan and the Waning Dream of Reunification. *Taiwan and China: Fitful Embrace*. Ed. Lowell Dittmer. University of California Press, University of California 2017.
- Foot, Rosemary: *The Practice of Power: US Relations with China Since 1949*. Clarendon, Oxford 1995.
- Forster, Elisabeth: Threatened by Peace: the PRC's Peacefulness Rhetoric and the "China" Representation Question in the United Nations (1949–71). *Cold War History* (21) 4/2021, 411–427. Routledge, Milton Park.
- Friedman, Jeremy Scott: *Shadow Cold War: The Sino–Soviet Competition for the Third World*. University of North Carolina Press, Chapel Hill 2015.
- Gaddis, John Lewis: *We Now Know: Rethinking Cold War History*. Oxford University Press, Oxford 1997.
- Grant, Thomas D.: *Admission to the United Nations: Charter Article 4 and the Rise of Universal Organization*. Brill, Leiden 2009.
- Heiss, Mary Ann: Exposing "Red Colonialism": U.S. Propaganda at the United Nations, 1953–1963. *Journal of Cold War Studies* (17) 7/2015, 82–115. MIT Press, Cambridge.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa & Ylikoski, Petri: Merkityks ja Tulkinta. *Argumentti ja Kriittikki. Lukemisen, Keskustelun ja Vakuuttamisen Taidot*. Toim. Marja-Liisa Kakkuri-Knuuttila. Gaudeamus, Helsinki 1998.
- Lary, Diana: *China's Republic*. Cambridge University Press, Cambridge 2007.
- Lindemann, Björn Alexander: *Cross-Strait Relations and International Organizations: Taiwan's Participation in IGOs in the Context of Its Relationship with China*. Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, Wiesbaden 2014.
- Mazower, Mark: *Governing the World: The History of an Idea*. Allen Lane, London 2012.
- Morris, Justin: From "Peace by Dictation" to International Organisation: Great Power Responsibility and the Creation of the United Nations. *International History Review* (35) 3/2013, 511–533. Taylor & Francis Group, Milton Park.
- Morris, Justin: Origins of the United Nations. *The Oxford Handbook on the United Nations*. Ed. Thomas G. Weiss, Sam Daws. Oxford University Press, Oxford 2018.
- Paine, S.C.M.: *The Wars for Asia, 1911–1949*. Cambridge University Press, Cambridge 2012.
- Peterson, M. J.: *The General Assembly*. Routledge, New York 2006.

- Readman, Paul: Speeches. *Reading Primary Sources: The Interpretation of Texts from Nineteenth and Twentieth Century History*. Ed. Miriam Dobson, Benjamin Ziemann. Second Edition. Taylor & Francis Group, Milton 2020.
- Roy, Denny: *Taiwan: A Political History*. Cornell University Press, London 2003.
- Saarelainen, Juhana: Konteksti ja Kontekstualisoiminen. *Tulkinnan Polkuja. Kulttuurihistorian Tutkimusmenetelmiä*. Toim. Rami Mähkä, Asko Nivala. Cultural History — Kulttuurihistoria 10. Toinen Painos. Turun yliopisto, Turku 2013.
- Schlesinger, Thomas: Financing and Financial Crises. *United Nations: Law and Practice*. Ed. Franz Cede, Lilly Sucharipa-Behrmann. Brill, Leiden 2001.
- Stueck, William: The United Nations, the Security Council, and the Korean War. *The United Nations Security Council and War: The Evolution of Thought and Practice Since 1945*. Ed. Vaughan Lowe, Adam Roberts, Jennifer Welsh, Dominik Zaum. Oxford University Press, Oxford 2008.
- Sung, Wen-Ti: Taiwan's Search for a Grand Strategy. *China Story Yearbook: Crisis*. Ed. Jane Golley, Linda Jaivin, Sharon Strange. ANU Press, The Australian National University 2021.
- Torelli, Angela: The Costs of Realism: The Nixon Administration, The People's Republic of China, and the United Nations. *The Journal of American – East Asian Relations* (19) 2/2012, 157–182. Brill, Leiden.
- Tucker, Nancy Bernkopf: *Strait Talk: United States – Taiwan Relations and the Crisis with China*. Harvard University Press, Cambridge 2009.
- Vuolanto, Ville: Tutkimusprosessi, Metodit ja Historiantutkimuksen Ominaislaatu. *Historiallinen Aikakauskirja* (105) 3/2007, 304–316. Suomen Historiallinen Seura, Helsinki.
- Wang, Dong: *The United States and China: A History from the Eighteenth Century to the Present*. Rowman and Littlefield publishing, inc., Lanham 2013.
- Wang, Zhongchun: The Soviet Factor in Sino–American Normalization, 1969–1979. *Normalization of U.S.–China Relations: An International History*. Ed. William C. Kirby, Gong Li, Robert S. Ross. Harvard University Asia Center, Harvard University 2005.
- Westad, Odd Arne: The Global Cold War: *Third World Interventions and the Making of Our Times*. Cambridge University Press, Cambridge 2007.
- Wu, Yu-shan: Taiwan's Domestic Politics and Cross-Strait Relations. *The China Journal* (53) 1/2005, 35–60. Contemporary China Centre, The Australian National University.

Yarrow, Andrew: Selling a New Vision of America to the World: Changing Messages in Early U.S. Cold War Print Propaganda. *Journal of Cold War Studies* (11) 10/2009, 3–45. MIT Press, Cambridge.

Zhang, Shu Guang: Between “Paper” and “Real Tigers”: Mao’s View of Nuclear Weapons. *Cold War Statesmen Confront the Bomb. Nuclear Diplomacy Since 1945*. Ed. John Lewis Gaddis, Philip Gordon, Ernest May, Jonathan Rosenberg. Oxford University Press, Oxford 1999.

Muu aineisto

Furfur: *Voting res 2758.svg*. Licensed under Public Domain via Wikimedia Commons.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Voting_res_2758.svg [haettu 26.03.2022]

United Nations: *Growth in United Nations Membership*. <https://www.un.org/en/about-us/growth-in-un-membership> [haettu 26.03.2022]

United Nations: *United Nations Member States*.

<https://www.un.org/press/en/2006/org1469.doc.htm> [haettu 26.03.2022]

United Nations: *Yearbook of the United Nations 1971*. United Nations, New York 1974.